

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

MERKEZİ PLANLAMADAN
KATILIMCI PLANLAMAYA

GAP BÖLGE KALKINMA PLANI

26 NİSAN 2000
ŞANLIURFA

BİLGİLENDİRME TOPLANTISI

ÇALIŞMA RAPORU 3

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

**MERKEZİ PLANLAMADAN
KATILIMCI PLANLAMAYA**

GAP BÖLGE KALKINMA PLANI

T.C. BAŞBAKANLIK GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI DÖĞÜŞANLIURFA MÜHÜRÜ	
YER NO	16-A
DEMİRBAŞ NO	4919

**26 NİSAN 2000
ŞANLIURFA**

BİLGİLENDİRME TOPLANTISI

ÇALIŞMA RAPORU 3

ÖNSÖZ

GAP İdaresi Başkanlığı, "GAP Master Planı"nın yerini alacak, GAP Bölgesel Kalkınma Planı çalışmasını, katılımcı bir süreç içinde başlatmış bulunmaktadır.

Teknisyen olarak hazırlık çalışmasında görev aldığım ve 1989 yılında tamamlanan Master Planı'nın uygulanmaya başlaması üzerinden geçen 10 yıl, Planın sadece yenilenmesi ihtiyacını değil, bir takım başka değişiklikleri de gündeme getirmiştir. Dünyanın kalkınmaya bakış açısı ve planlama pratiğinde önemli değişiklikler olmuş ve kalkınmayla ilgili temel bir takım konular daha belirleyici konuma gelmiştir.

1992 yılında Rio'da yapılan dünya zirvesinde çevre ve doğal kaynakların korunması konuları ile sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı, kalkınma literatüründe ön plana çıkmıştır. Kalkınma kavramı artık salt, kaynakların geliştirilmesi ya da fiziksel yapıların inşasını içermemektedir. Artık sulama ya da tarımsal üretimi arttırmak için proje yapmak gündeme gelmemektedir. Kalkınmanın odağına insan yerleştirilmiş ve doğal kaynakların korunması birinci derecede önem kazanmış bulunmaktadır.

Gündem-21 dokümanını üreten ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu, hemen tüm ülkelerin , devlet ve hükümet başkanları düzeyinde imzalanan Rio Zirvesini takiben, başka konularda da önemli gelişmeler ortaya çıkmıştır. 1994'te Kahire Konferansı nüfus, 1995'te Beijing Konferansı " cinsiyet dengeli kalkınma " konusundaki yeni ilke ve yaklaşımları belirlemiştir. Kopenhag'daki (1995) ilkeler kalkınmada sosyal politikalara ilişkin yeni gündemler saptamıştır. 1996'da İstanbul'daki Habitat II Kent Zirvesi, kalkınmanın ve gelişmenin kentsel bağlamına ilişkin değerleri evrensel boyutlara taşımış ve son olarak da Mart 2000'de Lahey'de gerçekleşen Dünya Su Forumu, kalkınma ve su kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetimi konusundaki çağdaş yaklaşımları ortaya koymuştur.

Ashında GAP İdaresi, söz konusu bu değişik alanlarda, değişik projeler üretmekteydi. Ancak bu gelişmeler GAP'in genelinin, bir tür entegre yaklaşım içinde ve ortaya çıkan çağdaş değer ve ilkeler bağlamında gerçekleştirilmesi konusunda İdare'ye önemli bir fırsat sunmuştur. Bir diğer fırsat ise, tüm çalışmaya ilişkin direktifin, GAP'in 2010 yılına kadar tamamlanması talimatıyla birlikte, siyasi iradeye yansımış olmasıdır. Böylece yeni plan ilgili tüm kesimlerden sağlanan girdi ve katkılarla bu talimatın gereğini yerine getiren bir çalışma olarak gerçekleşmiş olacaktır.

Katılımcı bir şekilde yapılmasını esas aldığımız GAP Bölgesel Kalkınma Planı çalışması süresince tüm GAP Bölgesi illerinde her kesimi yeni planın felsefesi, hedef ve stratejileri ile değişik konulardaki detayları hakkında bilgilendirmek amacıyla ilk etapta 9 ilde bilgilendirme ve beyin fırtınası toplantıları yapılmıştır. Böylece iş tanımının sonuçlanması ve katılım yöntemlerinin belirlenmesi ile ilgili olarak, tüm paydaşların görüş ve katkıları alınmış olmaktadır

Bu kitap, başlangıç aşamasında yapılmış olan sözkonusu bu toplantılardaki konuşmaları kapsamaktadır. Ancak katkı ve katılımdan anladığımız bu toplantılarda ortaya konan görüşlerle sınırlı kalmamaktadır. Toplum kesimleri ve onların örgütleri aracılığıyla yapılacak bir dizi başka çalışma da planlanmaktadır. Temsil edilmeyen kesimlere doğrudan ulaşma yöntemleri de kullanılarak, katılım en üst düzeyde uygulanmaya çalışılacak ve GAP Bölgesel Kalkınma Planı bu kez aşağıdan yukarıya bir şekilde oluşacak, bu program bütün paydaşlar tarafından çizilmiş şekliyle, uzmanlar tarafından gerçekleştirilmiş ve yine paydaşların onayıyla yürürlüğe girmiş veya siyasi iradeye sunulmuş olacaktır. Bunun önemi Türkiye’de katılımcı planlama anlayışıyla gerçekleştirilen ilk kapsamlı uygulama olmasından kaynaklanmaktadır.

Tüm katılımcıların ortak emeği ve katkısıyla ortaya çıkacak yeni GAP Bölgesel Kalkınma Planı’nın hayırlı olması dileğiyle, saygılarımı sunarım.

Dr. İ.H.Olcay ÜNVER
GAP İdaresi Başkanı

GAP BÖLGE KALKINMA PLANI

57 nci Hükümetin Programında "Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun geri kalmışlığı, ekonomik ve sosyal önlemlerle çözülecektir" politikası yer almıştır. Bu karar çerçevesinde, Bakanlar Kurulu Güneydoğu Anadolu Projesi'nin (GAP) 2010 yılında bitirilmesi kararını almış ve ekonomik, sosyal ve benzeri diğer önlemlere ilişkin planlama çalışmalarını yapmakla GAP İdaresini görevlendirmiştir.

Bu direktif üzerine GAP İdaresi kendi bünyesi içinde planlama çalışmalarını yürütecek GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Ekibini kurmuştur. Proje Ekibi konularında uzman, deneyimli ve uygulama tecrübesi olan kişilerden oluşturulmuştur. Proje ekibi, bölge planlama, iktisadi planlama ve finansman modelleri, sosyal planlama, tarımsal ve kırsal kalkınma, altyapı-çevre ve iletişim olmak üzere altı çalışma grubu halinde örgütlenmiştir.

Bilindiği üzere, Güneydoğu Anadolu Projesi başlangıçta bir su ve toprak kaynakları geliştirme projesi olarak planlanmış, 1989 yılında hazırlanan GAP Master Planı ile entegre bölgesel kalkınma programına dönüştürülmüştür. GAP Master Planı, sektörler arası entegrasyonu dikkate alan GAP'ın hedef ve stratejilerini belirleyen, GAP kapsamında kamu yatırımlarını zaman ve mekan itibarıyla ve finansman ihtiyaçlarıyla planlayan temel dokümandır. Mevcut uygulamalar mümkün olduğu ölçülerde bu doküman çerçevesinde yürütülmektedir.

1989 GAP Master Planı, geleneksel, merkezi planlama anlayışı ile hazırlanmış, bilgi verici, kaynak değerlendirmeye ve gelir artırmaya yönelik projeler üretmiş bir plandır. Hazırlanacak olan yeni planı, 1989 GAP Master Planından ayıran temel özellikler; bölge ve dünyada meydana gelen gelişmeleri dikkate alması, katılımcılığa önem vermesi, projeden etkilenen kesimlerin plan hazırlama ve uygulama sürecinde etkin rol almalarını benimsemesi, ekonomik-sosyal ve çevresel gelişmeyi birlikte ele alması, sürdürülebilir kalkınma ilkelerini (doğal ve kültürel çevre koruma-sorumlulukları paylaşma-yerellik-saydamlık-erişebilirlik-kalıcı olma-bölgesel öncelik-sosyal adalet) esas almasıdır. Yeni planın hareket noktasını ise 1989 GAP Master Planı ile GAP İdaresince hazırlanmış olan GAP Sosyal Eylem Planının uygulama sonuçlarına ilişkin değerlendirmeler oluşturacaktır.

GAP İdaresi yeni plan çalışmalarını katılımcı planlama tekniği ile gerçekleştirecektir. GAP Bölgesel Kalkınma Planı ismiyle hazırlanacak olan doküman; yöre halkının yaşam kalitesini sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel açılardan artırmayı hedefleyecek, bölge insanının ve ilgili kamu kuruluşlarının katılımıyla hazırlanacak ve uygulanacaktır. Kamunun planın hazırlanması ve uygulanmasında etkin katılımı önem arz etmektedir. Ayrıca bölge insanının bu süreçte rol alması yerel halkın gerçek sorunlarına, gereksinimlerine, tutumlarına ve önceliklerine du-

yarlı bir plan hazırlanmasına imkan sağlayacaktır. Bu amaçla Proje Ekibi çalışma programını hazırlanmış ve bu program 14 Nisan-31 Mayıs 2000 tarihleri arasında 9 GAP ilinde yapılan bilgilendirme toplantıları ile başlatılmıştır. Bu program doğrultusunda Proje Ekibi çalışmalarını yürütmektedir.

Yeni plan şu aşamalardan geçerek hazırlanacaktır: 1) Veri toplama ve güncelleştirme, 2) 1989 GAP Master Planı ve Sosyal Eylem Planının değerlendirilmesi ve bugünkü durumun çözümlenmesi, 3) Kalkınma ihtiyaçlarının ve sınırlarının belirlenmesi, 4) Hedef ve stratejilerin belirlenmesi, 5) Kalkınma seçeneklerinin hazırlanması, 6) Kalkınma seçeneklerine ilişkin finansman modellerinin hazırlanması ve taslak Bölge Planının oluşturulması, 7) Bölge kalkınma planı ve Uygulama programının oluşturulması, ve 8) İzleme-değerlendirme sisteminin kurulmasıdır.

Hazırlanacak GAP Bölge Kalkınma Planı sonucunda iki önemli doküman ortaya çıkacaktır: GAP Bölge Kalkınma Planı ve Uygulama Programı.

Yeni plandan beklenenler; ekonomik yapıda değişim sürecinin başlaması, yaşam standartlarının iyileşmesi, bölge ile ulusal ölçekteki göstergeler arasındaki farklılıkların azalacağı, bölgeye dışarıdan sermaye akışının temini, GAP'ın kamu fonları ile desteklenmesinin yanında bölge ve bölge dışı özel kaynakların da giderek artan ölçüde katkısının sağlanmasıdır.

Yeni planlama çalışmasının ana felsefesi: sürdürülebilir insani kalkınma ve katılımçılıktır. İnsan kalkınmanın odağındadır. Planın temel amacı, yaşam kalitesini yükseltmek ve bunu sürdürülebilir kılmaktır.

İster istemez plan döneminin de ötesine taşacak olan nihai amaç ya da başka bir deyişle planın vizyonu ise "Refahın arttığı ve yaygınlaştığı ve bunun herkese ekonomik faaliyetlere katılma fırsatı vererek sağlandığı; bölgenin diğer bölgelerle olan gelişmişlik farklarının ortadan kalktığı; bölgedeki kaynakların etkin kullanıldığı, sürdürülebilir büyüme ve toplumsal istikrarın bir gereği olarak verimlilik ve istihdamın arttığı; güçlü, özgüvenli, donanımlı, eğitilmiş ve kültürel gelişmesi sağlanmış bireylerden oluşan; ulusal ekonomiyle bütünleşmiş, dışa açık, fırsat eşitliğinin etkin olduğu, demokratik bir toplumsal yapının gerçekleştirilmesidir."

Bu yapının gerçekleştirilmesinde izlenecek yeni strateji " pazar ekonomisinin tüm kurum ve kuralları ile oluşturacak altyapının sağlanması, bölgenin ulusal pazarla bütünleşmesi, pazarın çözüm üretmediği alanlarda, pazarın etkin işleyişini bozmayacak biçimde kamu inisiyatifinin kullanılması, bölge mekansal yapısının çevre boyutunu ön plana çıkaracak şekilde düzenlenmesi, sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi için beşeri, doğal ve ekonomik kaynakların uyum içinde ve birbirlerini tamamlayacak şekilde geliştirilmesi, öncelikli hedef grupların desteklenmesi, çağdaş kurumsal yapıların oluşturulması ve güçlendirilmesi amacıyla gerekli düzenlemelerin ve yönlendirmelerin yapılmasıdır." Bu bağlamda önümüzdeki dönemde kalkınmada öncü rol giderek özel girişim ve girişimciler tarafından üstlenilecektir.

GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ

BÖLGE KALKINMA PLANI

BİLGİLENDİRME VE BEYİN FIRTINASI TOPLANTISI

ŞANLIURFA

Tarih : 26 NISAN 2000
Yer : DSI XV. Bölge Müdürlüğü Konferans Salonu
Oturum Başkanı : Prof. Dr. Tamer ARPACI

1. OTURUM

Açılış Konuşmaları :
İsmet ÖNCEL (Türkiye Devlet Hastaneleri ve Hastalara Yardım Vakfı)
HASVAK Şanlıurfa Şubesi Başkanı
Mehmet Sait MELİK Şanlıurfa Sanayi ve Ticaret Odası Yönetim Kurulu Üyesi
Dr. I. H. Olcay ÜNVER GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanı
Haluk COŞKUN Şanlıurfa Belediye Başkan Yardımcısı

GAP Bölge Kalkınma Planı Hakkında Sunuş

Vedat ÖZBİLEN GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Koordinatörü
Kenan MORTAN GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Danışmanı
Rıfat DAĞ GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Danışmanı
Aycan ALTAY GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Danışmanı
Haşim ÖĞÜT GAP Bölge Kalkınma Planı Tarımsal ve Kırsal Kalkınma Grup Yöneticisi
Filiz DOĞANAY GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Danışmanı
Hakan BEZİRCİ GAP Bölge Kalkınma İdaresi İnşaat ve Altyapı Koordinatörü

2. OTURUM

Beyin Fırtınası

OTURUM BAŞKANI - Prof. Dr. Tamer ARPACI

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Değerli katılımcılar, kıymetli konuklar, GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın hazırlamış olduğu bu toplantıya onur verdiniz, hoş geldiniz.

Bu toplantının amacı, 1989 yılında GAP Master Planı'nın, değişen şartlara göre revize edilme ihtiyacının doğmuş olması ve bu revizyon sırasında sizlerin de değerli görüşlerinizle katkı sağlamanız isteği. Daha önce yapılan plan yukarıdan aşağıya doğru yapılmış, merkeziyetçi bir plandı. Şimdi revizyon aşamasında, GAP İdaresi bu yaklaşımı artık aşağıdan yukarıya çevirme tutumu sergileyerek, katılımı ön plana çıkarıyor. Bu nedenle burada, Diyarbakır ve Gaziantep toplantılarının ardından Şanlıurfa'da da, bu katılımı ilk adımını atıyor.

Toplantımızın öğleden önceki bölümü, açılış konuşmaları ve GAP İdaresi yetkililerince verilecek bilgilendirme konuşmalarıyla sürecektir. Öğleden sonraki kısım ise sizlerin fikri katkılarınıza ayrıldı. "Merkezi Planlamadan Katılımcı Planlamaya" sloganını taşıyan bu toplantıyı açıyorum. Toplantımızın ilk açılış konuşmasını yapmak üzere Vali Yardımcısını kürsüye davet ediyorum.

Değerli misafirler, sözlerime başlarken hepinizi ayrı ayrı selamlıyorum. İlimize hoş geldiniz. Böyle bir toplantının Şanlıurfa'da yapılmasından dolayı duyduğumuz memnuniyeti de belirtmek istiyorum.

GAP Master Planı'nın revizyon çalışmasının, artık merkeziyetçi değil katılımçı bir anlayışla yapılacak olması tabii herkes için olduğu gibi bizim için de memnuniyet verici. Bölge'nin gerek bölgesel, gerekse ulusal ve global nedenlerden ötürü yaşadığı pek çok sorun vardır. Bu sorunların en doğru biçimde yerinde saptanabileceği de açıktır. GAP Projesi, sadece bölgemizin değil, ülkemizin ve hatta dünyanın çok önemli bir projesidir. Bu bakımdan kaynaklarının doğru değerlendirilmesi, sorunlarının doğru tespit edilerek, işbirliği içerisinde çözümüne gidilmesi önemlidir.

Şüphesiz herkesin görüşleri farklıdır. Yaşam şartları farklıdır. Temsil ettikleri kesimler farklıdır. Ancak bunlar yine de bir bütün teşkil etmesi itibarıyla projeden beklentileri ve projeye yö-

nelik teknikleri belirli noktalarda tezahür ettirmiştir. Urfa toplantısının da, daha önce Diyarbakır ve Gaziantep'te belirginleşen sorun, dilek ve temennilerin teyidi bakımından önemli olduğuna inanıyorum. Toplantının önemli bir doğrulama fonksiyonunu icra edeceğine inanıyorum.

Katılımcıların çoğu konusunun uzmanı. Belki hepsi kendi alanlarında, çok uzman arkadaşlar. Ben bu uzman arkadaşlar arasında ülkemizin, bölgemizin, global bazda bütün sektörleri etkileyebilecek derecede büyük bir proje olduğu için, biraz abartarak söylüyorum, dünyanın geleceğine şekil verebilecek bir toplantı ya da bir toplantı zincirinin bir parçasında bulunmaktan dolayı heyecanlı olduğumu, bu heyecanımın sizler tarafından realiteye, ülkemizin ve insanımızın artı değerlerine dönüştürüleceği inancıyla, hayırlı uğurlu olması temennisiyle, saygılarımla selamlıyor, başarılar diliyorum.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Sayın Vali Vekili beyefendiye temennileri için biz de teşekkür ediyoruz. Şimdi HASVAK Şanlıurfa Şubesi Başkanı Sayın İsmet ÖNCEL'i kürsüye davet ediyoruz.

İsmet ÖNCEL (HASVAK [Türkiye Devlet Hastaneleri ve Hastalara Yardım Vakfı] Şanlıurfa Şubesi Başkanı) :

Saygıdeğer konuklar, beni GAP Master Planı'nın yenilenmesi doğrultusundaki bu toplantıya, sivil toplum örgütleri adına HASVAK Şanlıurfa Şubesi Başkanı olarak davet eden GAP İdaresi'ne teşekkür ediyorum.

Dünyanın en büyük projelerinden olan GAP Projesi, bölgenin suya, toprağa kavuşması ve ülkemiz açısından büyük bir adım olmuştur. Proje çok hızlı bir biçimde aktığında, yatırımların kaynağında ortaya çıkan insan odaklı bu sorunların çözümü, acil tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir. Bu doğrultuda bütün kesimlere görevler düşmektedir. Bu ulusal görev bilinciyle katıldığım toplantıda, çorbada tuz misali sonuca ulaşırsa ne mutlu bana, ne mutlu bizlere.

Şanlıurfa'da dünyanın ilk üniversitesinin kurulduğunu, binlerce yıl önce medeniyetin timsali, dört büyük dinin ev sahipliğini yaptığını birçoğumuz biliriz. Ancak yıllar boyu ihmal edilmişliğin sonucu olan, UNICEF Yaşam Kalitesi Raporu'nda en fakir, en çok okuma yazma bilmeyen, en çok resmi nikahı olmayan 3 il içinde yer aldığını basında okuyunca, şaşırıp gülmek elde değil. Bence insan odaklı kalkınmanın ilk basamağı eğitimidir. Öyleyse Urfa'nın önce eğitimini ele almalıyız. Okul sayısını artırmalı, okulsuz çocuk olmamalı, GAP'ın merkezine yaraşır şekilde. Kızlarını dışarıya okumaya göndermeyen aileler için özendirici yatılı öğretmen liseleri açılmalı. "65 ve 80"li yıllarda Urfa'da eğitim veren yatılı, gündüzlü öğretmen okulunun yetiştirdiği öğret-

menler. Urfa'ya çok şey kazandırdı. Hem kendilerine, hem ailelerine ve çevrelerine gerçekten yararlı olmuş kişilerdir.

Atatürk'ün bir vecizesini hatırladım. "Kızlarını okutmayan milletler, başka milletlerin ayakları altında kalmaya mahkumdurlar." Bu vecizeyle hareket edersek, biz de kızlarımızın okutulmasına ağırlık vermeliyiz. İşte ben bu öğretmen okulundan mezun oldum. 27 yıl Şanlıurfa'da öğretmenlik yaptıktan sonra emekli olup, şimdi bu vakfın başkanlığını yürütmekteyim. Öğretmenlik hayatımda pek çok kız yetiştirdiğimi, hatta kız çocuğunun okutulmasında çok ısrarlı davrandığımı hep hatırlarım. Kendimden sonra gelen 6 erkek kardeşimin de yüksek okul okuması için ön ayak olduğumu söyleyebilirim.

Okuma yazma seferberliği başlatılmalı. Başta köyler, gecekondu bölgeleri, hatta merkezde bile okuma yazma bilmeyen yetişkin kalmamalı. Emekli öğretmenleri göreve çağırmalı. Pasif duruma gelmiş eğitim gücümüzden yararlanmış oluruz. Üniversitemizin eğitim fakültesi yok. Eğitim fakültesi açılmalı. Değerli öğretim görevlilerinin üniversitemiz olanaklarından yararlanarak eğitim vermelerine yardımcı olunmalı. Üniversitemiz hastanesi ve diğer kısıtlı ödeneğinin karşılayamadığı cihaz donanım gibi ihtiyaçların, HASVAK Çocuk Hastanesi Yaşatma Derneği'nce karşılanmaya çalışılmıştır. Ancak yeterli olmayan bu yardımlara değerli iş adamlarımızın da maddi destek olmaları gerekmektedir. Hastalarımız büyük şehre sevk edilmemeli.

Sayın Valimizin başkanlığını yaptığı Şanlıurfa Kültür Vakfı'nın çok büyük katkıları olmuştur. Bir Urfa'lı olarak dışarıdan gelen yabancılara gururla gezdirdiğimiz Balıklıgöl ve çevresi gibi Harran Harabeleri çevresi, Peygamberlere ait türbe, tarihi mekanlar restore edilip turizme katkı sağlamalıdır. Otel restoran sayımız yeterli olmadığı için bunlar artırılmalı, gelen misafirler rahat ettirilmeli, uçak tarifelerimiz artırılmalı, Urfa'ya ulaşımında kolaylık sağlanmalıdır.

Geçenlerde basında Almanya'da açılan turizm fuarında Türkiye'den sadece Şanlıurfa'ya stand verilmesi haberi önemlidir. Ancak Urfa hızla altyapısını hazırlayabilmeli ve kuvvetlendirilmelidir.

GAP'la birlikte nüfusun kente göçü şehri iyice daraltmış, gıda ve emlak fiyatlarını yükseltmiştir. İnsanlarımızı zor duruma sokmuş olan bu durumun, bir an önce Belediyelerle işbirliği yapılarak, yeni şehir planı, toplu konut, uydu kent gibi çözümler getirilmelidir.

Yazları son derece sıcak olan ilimizde parkların sayısı artırılmalı, caddelerimiz gölgeli ağaçlarla donatılmalı, yolların kenarına arabalar için park yerleri açılmalı. Kamu kurum ve kuruluşlarının, mahalli idareler, sivil toplum örgütleri, özel sektör, üniversite ve halkla büyük ve acil bir işbirliği içinde, kalkınmanın alt yapısını teşkil eden eğitim, sağlık, ekonomi, sanayi ve kültürel

alanlarda doğru adımlar atılarak sonuca ulaşılacağını ümit ediyoruz. Hepinize saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Sayın İsmet ÖNCEL'in bu değerli düşüncelerine katılmamak mümkün değil. Şimdi efendim, Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Üyesi Sayın Mehmet Sait MELİK beyefendiyi kürsüye davet ediyorum.

Mehmet Sait MELİK (Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Üyesi) :

Sayın konuklar, hepinizi selamlıyorum. Merhaba, Urfa'ya hoş geldiniz. Bugünkü konuşmayı aslında, Sanayi ve Ticaret Odası Başkanımız İsmail DEMİRKOL yapacaktı. Ancak kendisi hasta ve Ankara'da. Sayın Cumhurbaşkanı Süleyman DEMİREL'in de katıldığı bir toplantıya katılacaktı. Burada olamadı. Onun yerine ben geldim ve size bilgi vermeye çalışacağım.

Bu toplantıdan haberimiz dün oldu. Tabii bizim için yazık ve kötü. Tabii burada GAP İdaresi'ne sitem etmek istemiyorum, fakat daha farklı biçimde bize haber verselerdi belki daha kolay olurdu. Bir çalışma, bir öneriyle buraya gelebilirdik. Şimdi ben burada konuşacağımı öğrendiğim zaman ne yapılabilir, ne önerilebilir diye geçmişte yapılan bir çalışmaya baktım. 1996'da Şanlıurfa'da bir çalışma yapılmış. O çalışmada Urfa Sanayi ve Ticaret Odası sanayici ve işadamlarının bazı önerileri olmuş. Fakat ben verilere baktım, yanlarına eksi ve artı koydum. Maalesef feci bir tablo karşımıza çıkıyor. Bu feci tabloyu da sizlerle paylaşmak istiyorum. Öneriler 58 tane. Maalesef 11'i hayata geçirilmiş ve 1 tanesi ilgili makamların olurlarına arz edilmiş, gereğinin yapılmasını bekliyor. Yani uyuyor. 23 Eylül 1996'da yapılan bir toplantıda alınan rakamlar bunlar. Buradan şunu çıkarmak istiyorum. Yeni bir GAP Master Planı'na geçmeden önce tarlanın, eski hasadının faydasını hesaplamak gerekiyor. Bunu yapmak zorundayız. Eski hasadı yapıp ortaya bir bilgi çıkarmadan, o bilgilerden tecrübelerden yararlanmadan yeni bir plan yapmamız, bence biraz yanlış olur.

GAP İdaresi'ni kutluyorum. İlk defa GAP İdaresi diyor ki, biz yeni planda katılımcı olarak herkesin desteğini istiyoruz. Buna memnun oluyoruz ve hoşumuza gidiyor.

Ancak Urfalı olarak şu söze bir itirazım var. 11 yıl hep katılımcı olduk. Şimdi anlıyoruz ki katılımcılık yapmak, toplantıcılık yapmak değilmiş. Katılımcılığın bizi ortak ederek sorumlu kılan, paydaş kılan ve hatta denetlememizi isteyen bir katılımcılık olmasını arzu ediyoruz. Kısacası GAP'tan, devletin harcanan parasını tartışmasını istemiyoruz. Harcanan paranın değerini, nereye harcandığını, nasıl harcandığını, onun tartışmasını istiyoruz.

Şeffaflık sözünü somutlayan şunu da söylemek istiyorum, biz bu konuda Ticaret Odası olarak mutlak katılımcı olmayı arzu ediyoruz. Geçenlerde, Harran Üniversitesi'nden bir arkadaşımızın Yrd. Doç. Dr. Saadettin PAKSOY'un pamuk üzerine yaptığı doçentlik tezinde, pamuğun ekonomik analizi yapılıyor. O kitapta tek cümleyle şöyle diyor; sulu tarım yapılırsa da, gelirden büyük artış sağlanamamış. Bu bilimin söylediği bir şey. Yani su birliklerine yön vermeden, suda yetişecek yeni ürün desenini konuşmadan, Koruklu Araştırma Enstitüsü'nün önerilerini paylaşmadan, GAP'ın nimetlerini hayata geçirip katılımcı olamayız. Urfa Ticaret ve Sanayi Odası olarak değil, Urfa'daki bütün öncü kuruluşların temsilcisi olarak, bütün bölgenin kanaatlerini dile getirdiğini sanıyorum.

Yeri gelmişken bir konunun daha altını çizmek istiyorum. GAP Projesi bize yeni insanın yaratılması olarak tanıtılıyor. Güzel de erişkin insan, mevcut insan günde 3 öğün yemek yemek ister, belli ihtiyaçları vardır. Biz burada 2010 yılını planlarken, ama lütfen 2000 yılını unutmayalım. O yüzden iki önemli hususu huzurlarınızda sunmak isterim. Birincisi sınır ticareti. Biliyorsunuz Urfa Suriye sınırına çok yakın, 50 km, fakat maalesef bu sınır ticaretinden bir fayda alamıyoruz. Ve sınır kapıları için devletin izni çıkmış, belli oranlarda ıslah edilmişler. Fakat gelin görün ki, Bölge'nin temel sorunu olan sınır ticareti saydam olmayan yöntemlerle kısıtlanmış, hatta ortadan kaldırılmış. Bugünkü mevcut düzende salep ve isot ticaretine izin verilmemektedir. Suriye sınır ticareti imkan dahilinde.

Ayrıca tabii burada şunu bildirmekte yarar vardır. Türkiye'nin uluslararası yükümlülükleri vardır. Gümrük mevzuatları vardır. Biz ona farklı bakmıyoruz, ama her ilin bir yoğurt yiyişi vardır. Kamu bir şekilde eğer isterse, bunu bize açabilir diye düşünüyoruz.

Ayrıca uluslararası anlaşmalardan bir hakkımız var. Onu da burada belirtmek isterim. Birleşmiş Milletler'in 50. maddesine göre savaştan zarar gören sınırdaş ülkeler özel haklara kavuşurlar. Bu da bizim için Irak ticareti yolunda bir imkan ve kapıdır. Acilen kullanılması gerekmektedir. Uygulaması yönünde hiçbir engel görmemektediriz.

İkinci noktamız, yıllardır sözü edilen inanç turizmi olayıdır. Bölge'de eskiden de var olan huzur ve sükunet bugün daha güzel yaşanmaktadır. Ancak gelin görün ki, beklediğimiz turizm birçok ilimizi doldurmaya yetmemektedir. İnanç turizmi konusunda yapılması gereken şudur: Tur operatörleri, fuarlar ve organizasyonlarla Harran, Urfa, Nemrut, Mardin üçgenini pazarlayabilmelidir. Bu konuda odamızın gayretleri olmakla beraber, kamunun da gücüne ihtiyaç duyduğumuz açıktır. Bu alanda tarihi geçmiş belgeleyen bir çalışmanın, İl Özel İdaresi tarafından süratle harekete dönüştürülmesini arzu ediyoruz. Bu konuda Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası olarak, her aşamada yardımcı olmaya, gerekli parayı, ilgiyi, bilgiyi her konuda ifade etmek isterim.

Yeni master plandan yola çıktık, bakın nerelere geldik. Asıl noktayı gözden kaçırmak istemiyorum. Bir yeni plan ve yeni insanın yenilenmesi için bir günümüzü burada harcayacağız. Hep beraber, ama taktir edersiniz ki, daha geçen toplantıda sayısı 276 bin gibi görünen Urfa nüfusu, bugün 1 milyonu geçmiştir. Sokaktaki insanımızın günlük problemlerine merhem olmadan, yarınlara ulaşmamız mümkün değildir. O yüzden bu küçük önerileri huzurlarınıza sundum ki biraz daha yönünü değiştirmiş olalım.

Noktalarken, katılımcı olarak, Urfa Sanayi ve Ticaret Odası olarak bu katılım için GAP İdaresi'ne teşekkür ediyorum. Katılımcı dediler, tekrar vurguluyorum bunu, her aşamasında katılımcı olmak istiyoruz, paydaş olmak istiyoruz ve bunların sonuçlarını denetleyen bir katılımcı olmaya talibiz biz. Eğer biz eksik çalışıyorsak, lütfen GAP İdaresi bizi zorlasın. Biz onlarla beraber bir yere gelmek istiyoruz. Huzurlarınızda hepinizi saygıyla sevgiyle selamlıyorum, sağolun.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Sayın Mehmet Sait MELİK'e teşekkür ediyoruz. Şimdi GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanı Sayın Dr. Olcay ÜNVER beyefendiyi kürsüye davet ediyorum.

Dr. İ.H. Olcay ÜNVER (GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanı) :

Değerli Vali Yardımcım, Genel Müdürüm, değerli konuklar, değerli Şanlurfalılar.

Bugün burada geçmişte yaptıklarımızdan daha değişik bir toplantı yapıyoruz. Master Plan Revizyonu adını verdiğimiz, ama aslında GAP Bölgesel Kalkınma Planı olarak adlandırdığımız bir çalışmanın hazırlık aşaması içerisindeyiz. Ve bu aşamada benden önceki konuşmacıların belirttiği ve anlatmaya çalıştığı gibi katılımcı bir yaklaşımla bu süreci başlattık. 1989 yılındaki Master Plan Urfa'da yapılmıştır. Siz de hatırlarsınız, hasbelkader ben de o planın yapılmasında görev almıştım. Teknisyen olarak. Aradan geçen 10 yıl, planın sadece yenilenmesi ihtiyacını değil, bir takım başka değişiklikleri de getirdi. Global değişiklikler içinde, dünyanın kalkınmaya bakış açısı değişti. Planlama grafiğinde önemli değişiklikler oldu ve kalkınmayla ilgili temel bir takım konular ya gündeme daha şiddetli geldi ya da daha belirleyici olabildi.

Master planın hazırlandığı 1989 yılı ya da 1990 yılını baz alırsak, hemen bunun iki yıl sonrasında, Rio'da yapılan dünya zirvesinde çevre konuları, doğal kaynakların korunması konuları ve şimdi bizim sürdürülebilir kalkınma dediğimiz kalkınma yaklaşımı kalkınma literatüründe ön plana getirildi. Artık kaynakların geliştirilmesi ya da fiziksel yapıların inşasından bahsetmiyoruz. Bunların sürdürülebilir kalkınma dediğimiz bir süreç içinde gerçekleşmesinden ve bu arada da fiziksel kaynak geliştirme faaliyetlerinin bir kalkınma planının araçları olmasından bahsediyoruz. Artık kimse sulama yapmak için proje ya da tarımsal üretimi arttırmak için proje yap-

maktan bahsetmiyor. Kalkınmanın odağına insan yerleştirilmiş ve doğal kaynakların korunması birinci derecede önem kazanmış durumda.

Gündem-21 dediğimiz dokümanı üreten Rio zirvesinden sonra (ki bu zirve Türkiye'nin de içinde bulunduğu aşağı yukarı bütün dünya devletleri tarafından, devlet ve hükümet başkanları düzeyinde imzalanmıştır) bir başka konuda da önemli gelişmeler oldu. Cinsiyet dengeli kalkınma gibi konular büyük önemle ortaya çıktı. Beijing'de kabul edilen ilkeler bu konudaki yeni yaklaşımı belirledi. Kahire Konferansı'nda kabul edilen ilkeler nüfusa, Kopenhag'daki ilkeler kalkınmada sosyal politikalara ilişkin yeni gündemler, yeni özellikler belirledi. İstanbul'daki Habitat Kent Zirvesi, kalkınmanın ve gelişmenin kentsel boyutuyla ilgili değerleri evrensel boyutlara taşıdı. Ve en sonunda geçtiğimiz ay gerçekleşen Lahey'deki Dünya Su Forumu, kalkınma ve su kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetimi konusundaki çağdaş değerleri ortaya koydu.

Bütün bunlar bizim başladığımız çalışma için aslında bir fırsat sağladı. Yapılması gereken ilkelerin, çağdaş değerlerin bu şekilde gerçekleşmesi konusunda ve bunun bir plan bütünlüğü içerisinde ele alınması konusunda bize önemli bir fırsat sundu. Aslında GAP İdaresi, saydığım değişik konularda, değişik projeler üretmekteydi. Ama GAP'ın genelinin planlanmasını, bu bağlamda bir tür entegre yaklaşım içinde, Master Plan'dan sonra doğan, (özellikle son 10 sene içinde doğan) önemli bir fırsat olarak nitelendiriyorum.

Buradaki diğer fırsat, tüm çalışmaya ilişkin direktifin, GAP'ın 2010 yılına kadar tamamlanması talimatıyla birlikte, siyasi irade tarafından verilmiş olmasıydı. Dolayısıyla katılımcı yaklaşım dediğimiz felsefe, gerçekleştirebileceğimiz ölçüde kalkınmanın yeni planının yapıldığı ve Bölge'den sağlanan girdilerle ve katkılarla ilgili, bütün kesimlerin sağladığı katkılarla aynı zamanda siyasi iradenin bir talimatına bağlı bir çalışma olarak gerçekleşmiş olacak. Bu önemli bir fırsattır.

Birazdan ilgili arkadaşlarımız yeni kalkınma planından ne anladığımızı ve temel bileşenlerini ve katılımcılığın bizim anlayışımız şekliyle nasıl olabileceğini sizlere sunacaklar. Bunu Sayın Vali Yardımcısının konuşmasında da belirttiği gibi, geçtiğimiz iki hafta içerisinde Bölge'nin iki ilinde de görüşmeye ve tartışmaya açtık. Gerek Diyarbakır'da, gerek Gaziantep'te çok değerli katkılarla karşılaştık. Bu çalışmamızın farkı, çalışmanın bizzat kendisinin dahi sizlerin katılımına açık olmasıdır. Burada sunacağımız kapsamın, stratejinin ve bu çalışmanın sürdürülme yönteminin tamamen sizin görüşlerinle belirlenmesi, sizin katkılarınızın uygulamaya, planlama sürecine alınması konusunda son derece samimi olduğumuzu ifade etmek istiyorum.

İki gündür, Pazartesi ve Salı günleri devam eden atölye çalışmalarımızda değişik kesimlerin, hem yerel hem ulusal, görüşleri de sistematik bir şekilde alınmıştır. Urfa toplantımızdan sonra

bu ilk başlangıç süreci tamamlamış olacak ve bilgilerin planlaması, iş tanımının sonuçlanması ve katılım yöntemlerinin belirlenmesinin nihai olarak katkıları alınmış olacak. Ancak yeniden Bölge'ye geleceğiz, bu sistemi yeniden anlatacağız. Ve Bölge'nin diğer illerine gidip onların da görüşlerini, katkılarını alacağız.

Ama katkıdan, katılımdan anladığımız toplantının öğleden sonraki bölümünde vereceğiniz görüşlerle sınırlı değil. Odak toplantıları ile, örgütlenmiş toplum kesimleriyle, onların örgütleri aracılığıyla yapacağımız çalışmalar da var. Temsil edilmeyen kesimlere doğrudan ulaşma yöntemleri de uygulanarak, katılımı en üst düzeyde uygulamaya çalışacağız. GAP Bölgesel Kalkınma Planı bu kez aşağıdan yukarıya bir şekilde oluşmuş olacak ve bu program, bu yeni şekliyle uzmanlar tarafından, bütün kesimler tarafından, benden önceki değerli konuşmacıların kullandığı kelimeyle, paydaşlar tarafından çizilmiş şekliyle, uzmanlar tarafından gerçekleştirilmiş ve yine paydaşların onayıyla yürürlüğe girmiş veya siyasi iradeye sunulmuş olacak.

Bunun önemi Türkiye'de bu ölçekte ilk uygulama olmasından kaynaklanıyor. Sizleri sıkma pahasına birkaç defa vurgulama ihtiyacı duyuyorum. Bunun iki nedeni var. Yaklaşımınızda samimi olmanızı rica etmenin yanı sıra, bir ilk olmasının getirdiği bir takım kesintiler burada söz konusu olabilecektir. Bu acemiliklerden bir tanesi, bir hocamız tarafından son derece şık bir şekilde gündeme getirildi. Bizim temel paydaşlarımızdan biri olan ticaret sanayi kesimini, iş kesimini temsil eden odamızın ilgili yazıyla davetini atlamışız sanıyorum. Gaziantep toplantısını da Gaziantep için hiç uygun olmayan, Antep'in piknik yaptığı gün olan bir Pazar gününü seçerek yapmışız. Ama bayağı sevindiriciydi. Bu salondaki sayı kadar en az, diğer iki ilimizde de, memnuniyetle ifade edebilirim ki- katılım vardı. Bütün kesimlerden bir katılım sağlanmıştır. Burada da görebildiğim kadarıyla, oldukça sevindirici bir katılım gerçekleşti oturumumuzda. Ayrıca Urfa toplantısının katılımına ilişkin istatistikleri de arkadaşlarımız size ayrıca verecekler. Hem sayısal hem de kesimlerin katılımına ilişkin olarak.

Ben daha fazla vakit almadan, bilgilendirme konusundaki oturumların zamanına eklemeye bulunmak amacıyla, konuşmamda daha çok duygularımı ve İdare'nin yaklaşımını anlatma yolunu seçtim. Katılımınız için teşekkür ediyorum. Süreç boyunca katılımlarınızın devam etmesini istediğimizi samimiyetle dile getirerek ve bunun yolları konusunda da bizim düşüneceklerimize ilaveten sizlerin katkılarını beklediğimizi belirterek saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Sayın Olcay ÜNVER'e teşekkür ediyoruz. Şimdi Şanlıurfa Belediye Başkan Yardımcısı Sayın Haluk ÇOŞKUN beyefendiyi kürsüye davet ediyorum, buyurun.

Haluk ÇOŞKUN (Şanlıurfa Belediye Başkanı Yardımcısı) :

Değerli konuklar, sözlerime başlamadan önce hepinizi saygıyla selamlıyorum. Bölge sorunlarının çözüm önerilerinin tartışılacağı bu tür toplantıların faydası şüphesiz. Ancak bu tartışmaların çözümüne yönelik somut adımların atılmasını çabuklaştırmasını da diliyorum. Ayrıca GAP İdaresi'nin bundan sonraki planlamalarından böyle bir katılımçılık anlayışı benimsemiş olmasını, geç de olsa kutluyorum. Çünkü daha önce yaşadığımız birkaç deneyim, bize bu katılımçı anlayıştan çok, merkezi bir anlayışla yapılan planlamaların, önerilerin sonuçta içinden çıkmaz bir takım problemleri beraberinde getirdiğini gösterdi.

En son şu anda GAP Projesi ile ilgili çözmeye çalıştığımız, kente ait 1/25000'lik imar planı yapılırken, bu planlamanın hiçbir aşamasında belediyemizin katılımı sağlanmamış. Dolayısıyla plana yansıyan bir takım problemler bugün hala çözüm beklemekte. Ancak dediğim gibi gelinen nokta geç de olsa son derece olumlu. Çözüleceğine, bu anlayışı benimsedikten sonra çözüleceğine inanıyoruz.

GAP Projesi'nin bilinen gelişmeleri, Bölge kentlerinde aşırı bir nüfus artışına neden olmaktadır. Bu bir kentin başına gelebilecek en büyük olumsuzluktur, yeterli donanımına sahip olunmadan karşılaşılan nüfus artışları. Bugün kentte hepimizin, büyük kentlerden gelen insanların bile hissettiği çok büyük problemler, ulaşım, trafik, düzensiz yapılaşma gibi, kenti olumsuz etkileyen bu tür problemlerin başında hazırlıksız olarak yakalandığımız bu aşırı nüfus artışı, aşırı kentleşme sürecidir. Problemlere biraz baştan bakmak gerekir ve çözüm önerilerini de yine bu GAP Projesi çerçevesinde düşünmek gerekir.

Fakat bu noktada karamsar olmamak lazım. Problemlerin henüz çözülebilir noktada olduğu, iyimserliğimiz mutlaka kararlılık gerektirir. Bizlerin ve bu çözüme ortak olacak kurumların da bu kararlılığa ortak olacağına inanıyoruz. Dolayısıyla, esas olan kararlılık ve olaya iyi niyetle ve çözüme yönelik somut önerilerle yaklaşılmasını, mevzuat içerisinde çok fazla boğulmadan, çok pratik, kentin ihtiyaçlarına çözümler üretecek somut adımların atılmasını düşünüyoruz. Tekrar katıldığımız için, kentin problemlerine katkılarınızdan dolayı şimdiden Belediyem adına teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Teşekkürler Sayın Haluk ÇOŞKUN. Değerli katılımcılar, şimdi GAP İdaresi'nin değerli elemanları ve danışmanları GAP Master Plan Revizyon Çalışmaları ile ilgili bilgi sunacaklar. Şimdi önce GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı Koordinatörü Sayın Vedat ÖZBİLEN bizlere bir sunum yapacaklar. Buyurun Sayın ÖZBİLEN.

Vedat ÖZBİLEN (GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Koordinatörü) :

Değerli katılımcılar, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Bu konuşmamda, GAP Bölge Kalkınma Planı'nın yaratım süreci hakkında sizlere bilgi vereceğim. Benden sonraki arkadaşlarım bu süreç içerisinde grup olarak yapmakla sorumlu oldukları bölümlerle ilgili sizlere daha detaylı bilgiler sunacaklar.

Daha önceki konuşmacılar, özellikle GAP İdaresi Başkanı, başlangıç noktası hakkında genel bilgiler sundular. Temel hareket noktamız, GAP'ın 2010 yılında bitirilmesine yönelik hükümet talimatıdır. Tabii bu hükümetin bakış açısını ve 2010 yılındaki hedeflerini ortaya koyması açısından bize önemli bir mihenk taşı gibi geliyor. Bizim GAP İdaresi olarak, uygulayıcı kuruluş olarak, 10 yıl boyunca yapmış olduğumuz uygulamalardan da elde ettiğimiz deneyimler var. Bu deneyimler bize gelinen noktanın yeniden gözden geçirilmesi ihtiyacının varlığını göstermiştir.

1989'da yapılan GAP Master Planı, kendi içerisinde tutarlılığı olan, ama ağırlıklı olarak Bölge'ye bir teknisyen gözüyle bakılmış ve hazırlanmış bir plandır. Koyduğu senaryolar, hedefler, stratejiler açısından o günün şartlarına göre değerlendirildiğinde, iç tutarlılığı olan bir bölgesel plandır. Bu plan 10 yıl boyunca uygulandı. Çeşitli aşamalarında kimi hedeflerinde gerçekleşmeler olumlu görüldü, kimindeyse çok geri kaldı. Bunların yeniden gözden geçirilmesi ihtiyacı doğdu. Yani bu 10 yıllık süre içerisinde niye bazı sektörlerde başarılı olundu, diğerlerinde olunamadı? Bunun tartışılması, yeniden gözden geçirilmesi gerekiyor. Bir çıkış noktamız da bu.

Tabii bu süre içerisinde dünyada da değişimler oldu. Dünyanın planlama anlayışına bakışı, yeni bin yıla ve 2001'e hazırlık, bu hazırlığın getirdiği yeni örgütlenmeler ve ulusal değerlere düşen görevler tanımlanıyor. Tabii bundan ülkemiz olarak biz de pay çıkarmalıyız. Bu gelişmelerden kendimizi uzak tutamayız. İşte Başkanımın da belirttiği gibi, çeşitli toplantılarla yeni çerçeveler çiziliyor. Bu çerçevelerin içerisinde, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve burada uygulanmakta olan projeler nasıl bir yol alabilir, 21.yüzyıldaki yeni şekli ne olabilir, bunların irdelenmesi gerekiyor.

Bunun dışında GAP İdaresi olarak uyguladığımız projeler var. Bu projelerin çıktıları var. Bu çıktılar, bölgenin daha iyi tanınmasına ve yeniden gözden geçirilmesine de ışık tuttu. Sosyal eylem planı 1994'te yapıldı. Onların ilk uygulama sonuçları 1995'te alındı. İlk sulamaya 1995 yılında başlandı. 5 yıllık bir deneyim elde edildi. Bu değerler ile kazanımlar, yukarıdan bakılan bir planlama anlayışının yeniden gözden geçirilmesini, merkezi planlamadan katılımcı planlamaya nasıl geçirilmesi konusunda araştırmalar yapılması ve projeden etkilenen kesimlerin mümkün olduğunca etkin bir biçimde katılması fikrini benimsetti. Tabii tüm bunlar, planın yeniden gözden geçirilip yeni şeklinin nasıl olabileceği konusunda da yeni bir çerçeve çizmiştir.

Tabii bu ortamda hem teknik açıdan hem de siyasi açıdan çok destek var, daha önceki planla karşılaştığımız zaman. Bunun getirdiği avantajlar da var. Acaba bu avantajları daha iyi neye getirebiliriz? Yaklaşımlarda farklılıklar oldu. Daha önceleri toprak kaynaklarını geliştirme projesi olarak bakılan Güneydoğu Anadolu Projesi, 1989 Master Planı ile entegre bölgesel kalkınma yaklaşımına dönüştü. Daha sonraki aşamalarda, 1995'te GAP İdaresi'nin yeni bakışıyla, insani kalkınma yaklaşımına dönüştü. Dolayısıyla bu gelişim ve bu yaklaşım, plandaki hareket noktalarını projelere, programlara bakış açılarını da değiştirdi. Yani herşey ters yüz oldu. Projelerin odağına insanı koyduğunuz zaman, onun ihtiyaçlarına göre kurumların, programların, projelerin de yeniden irdelenmesi gerekmektedir. Uygulamalar eski geleneksel planlama sisteminin bunların yerini alamayacağını göstermiştir.

Tüm bunlar, gelinen nokta itibarıyla planın yeniden gözden geçirilip, adının bulunmasına kadar fikirler oluştu. Planı biz şimdi GAP Bölge Kalkınma Planı olarak lanse ediyoruz. Yapacağımız bu 10 aylık çalışma içerisinde, belki bir rehber doküman, belki bir stratejik plan da ortaya çıkabilir. Hep bunlar birlikte yapacağımız, karar vereceğimiz önemli konuları oluşturacak.

Tabii biz teknik ekip olarak belli bir hazırlık yaptık. Bu hazırlıkta da kabul ettiğimiz temel kabuller var, bu kabuller bizim bu plana bakışımızı ve uygulama hazırlık sürecinin genel çerçevesini çiziyor. Hareket noktamız için hep sürdürülebilir insani gelişme diyoruz. Sürdürülebilir insani gelişmenin hayata geçirilmesinde de, bizim yaklaşımımızda üç tane temel ayak var. Bunlardan biri olan kamu programının -yani kamunun etkinliği- onun irdelenmesi, gözden geçirilmesi gerekiyor. Sadece kamuda bu program uygulanmamalı. Özel sektörün de kalkınmada bir rolü olmalı, bunun tartışılması lazım.

Tabii bunları çerçeveleyen başka konular da var. Dünyanın 21. yüzyıla hazırlanırken ağırlıklı olarak ortaya koyduğu, Gündem-21 ile, çevre konularının ağırlığı, çevre korumanın artık sosyal ve ekonomik planlamada onunla birlikte, birbirleriyle etkileşim içinde ele alınması gereği ortaya konmuştur. Dolayısıyla temel yaklaşımlarımızın içinde buna önem verdik. Bölgesel ve ulusal öncelikler yeniden gözden geçirildi, ki bu da önemli. Bölgenin öncelikleri bazen ulusal önceliklerle aynı olmuyor. Bunun orta noktasının bulunması gerekiyor, ki bu temel yaklaşımlarımızın içinde ve iş tanımının kalemleri tespit edilirken dikkate aldığımız hususlar.

Yine bu yaklaşımın içinde saydamlığa önem veriyoruz. Yani herşey açık olmalı. Ve bu ilgili kesimlerle, projeden etkilenen kesimlerle, katılımcı ve bütün bilginin paylaşıldığı bir ortamda yapılabilir. Sorumlulukları paylaşalım. Bu sorumlulukları paylaşma, planın yapım sürecinden, hazırlanmasına, uygulanmasına, denetlenmesine dek olmalı. Nasıl kamu bir rol üstleniyorsa, özel sektör de bir rol üstlensin, halk da. Bunun dereceleri ne olacak, bu süreç içerisinde ona karar verelim.

Yerellik önemli, dolayısıyla yerel isteklerin plana yansması gerekiyor. Gündem-21'le ve bizim sosyal eylem planıyla yapmış olduğumuz çalışmalar sonucu ortaya çıkan sosyal adaletin nasıl sağlanacağı, cinsiyetle ilgili kalkınmanın projeye nasıl entegre edileceği, yapılmış olan uygulamaların ne kadar katılacağı, bunların hepsi gözden geçirilmeli, ama en azından bunun temel kabul olarak alınıp, plan süreci içerisinde irdelenmesi gerekiyor.

Diğer önemli konu erişilebilir olmak, yani herkes bu süreçte her noktaya ulaşabilmeli, tartışmalara katılabilmeli, görüşlerini ulaştırabilmeli. Bunun için de bu süreçteki işlem içerisinde, bunu sağlayacak imkanları hazırlamak da bizim temel kabullerimizden biri olmalı.

Katılımcılık çok önemli. Katılımcılıktan biz ne anlıyoruz. Bizim anladığımız hususlar sizin için uygun mu? Bunların sizin tarafınızdan yeniden değerlendirilmesini istiyoruz. Ve öğleden sonraki tartışmalarda özellikle bu konular üstünde yoğunlaşıp bize ışık tutmanız gerekli. Yani bu yapmış olduğumuz temel yaklaşımlar bundan sonraki sürecin hareket noktaları. Bu hareket noktaları acaba doğru mu? Eğer bunlarda ortak paydalar bulamazsak sizlerle, plan hazırlama sürecinde ve buna bağlı olarak uygulama sürecinde de aksaklıklar olur. Özellikle bu konularda görüşlerinizi ve katkılarınızı bekliyoruz.

Bizim bölgesel kalkınma planının yenilenme süreci içerisindeki temel yaklaşımlarımızı bu çerçeveye koyduk ve bunun sizler tarafından yeniden gözden geçirilmesi, bizim bundan sonraki çalışmalarımıza ışık tutacak.

GAP Bölge Kalkınma Planı'nı, sizlere gönderdiğimiz iş tanımında, 12 iş kalemiyle yapıyoruz. Tabii bu 12 iş kalemiyle yaparken temel kabullerimizden hiç ayrılmıyoruz. Onu tekrar hatırlatmak istiyorum. Bu sürdürülebilir insani kalkınma, insan ihtiyaçları, insan merkezli yaklaşım her kalemde irdelenmesi, gözden geçirilmesi gereken bir konu. Yani planın üç ayağı var: kamunun rolü, özel sektörün rolü, halkın katılımı. Mevcut koşulların analizinden, daha önceki Master Plan'ın gözden geçirilmesine, kalkınma ihtiyaçlarının, senaryoların, hedef ve stratejilerin belirlenmesine kadar hepsinin irdelenmesini istiyoruz. Yaklaşımımız bu. Dolayısıyla bu iş kalemlerine bakıp, kendi içlerinde bağımsız kutucuklar olarak değerlendirmeyin. Bu yaklaşımı irdeleyen, en azından bir bilginin toplanmasında kamunun rolü ne olacak, özel sektörün rolü ne olacak halkın rolü ne olacak? Bunları hep irdelemeliyiz.

Aynı şekilde finansın, finans modellerinin ortaya konmasında, şu anda devletimizin karşılaştığı sıkıntılar, onları aşabilmemiz için özel sektörün rolü ne olmalı? Halk acaba bu finans modellerine, hem kırsal alanda hem kentsel alanda nasıl katılabilir? Ya da bu geri ödemelerdeki roller ne olacak? Bunların bu perspektif doğrultusunda irdelenmesi, gözden geçirilmesi gerekiyor. Biz bu anlayışla kalkınma planının hazırlama sürecindeki iş kalemlerinin dikkatle ele alınmasını is-

tiyoruz. Özellikle özel sektörün rolü ne olacak? Hem kalkınmada hem finans temininde, hem de bu bizim ortaya koyduğumuz sürdürülebilir insani kalkınma yaklaşımı içinde, özel sektör kendine nasıl bir rol biçiyor? Bunların sizlerin yaşadığı sorunlar çerçevesinde gözden geçirilip bize yeni girdiler olarak dönmesi, planın hazırlanma sürecinde etkili olacaktır.

Katılımcı yaklaşımlar nedir? Biraz sonra onlar hakkında bizim yaklaşımımızı ortaya koyacağız. Acaba bunlar doğru mu? Çünkü bunlar hakkında katkı almadığımızda sürecin bütün işleyişi bizim çizdiğimiz o çerçevede hareket eder. Onun daha derinleştirilmesini, sizlerin katkılarınızla yeni biçimlere dönüşmesini önemli görüyoruz. Aynı zamanda katılımcı uygulamaların ortaya konulması en sonunda planın formülasyonu, planın ortaya konmasından sonra ilgili kuruluşların bu plana sahip çıkması, izlenmesi, değerlendirilmesi, sadece bir kamu kurumunun görevi olmamalı, sizlerin de olmalı, özel sektörün de olmalı. Bununla ilgili yaklaşımların da ortaya konması gerekiyor. Yani özel sektör, halk ve sivil toplum örgütleri nasıl katılabilir? Bunların yolları ne olmalı? Bu konularda görüşlerinizin daha belirginleşmesini ve bizlere ışık tutmasını bekliyoruz. Özellikle öğleden sonra yapacağınız katkılarda hem temel yaklaşımınızı, hem de bu bölge planının hazırlanma sürecine, 12 iş kalemi üzerindeki katkılarınızı bekliyoruz.

Tabii biz bunu yaparken kendimiz bir ekip kurduk. Bu ekip 12 iş kalemiyle ilgili sizlerden alacağımız katkılar çerçevesinde çalışmalarını derinleştirecek. Her aşamasında da bunları size sunacağız ve tartışacağız, görüşlerinizi alacağız.

Bölge Planlama Grubu var. Altyapı Çevre Grubumuz var. İktisadi Planlama ve Özel Sektörün Etkinliği, Sosyal Boyut, Kırsal Kalkınma. Benden sonraki konuşmacı arkadaşlarım, uzmanlarımız, danışmanlarımız bu gruplarla yapılacak çalışmalar ve yaklaşımlarımız hakkında sizlere bilgiler verecekler.

Bunların dışında bir iletişim grubumuz var. Sözlerle bu iletişimi sağlamak, yapılan çalışmalarını sizlere iletmek, sözlerin görüşlerini teknik ekibe aktarabilmek için çeşitli yöntemler ve araçları sizlere sunacaklar. Hatta elektronik ortamı bile kullanıp, bu ortamda yapılan çalışmalarını sizlere sunmak, anında görüşlerinizi almak gibi teknolojik imkanları da kullanmak istemekteyiz.

Üzerinde durmak istediğim konu şu. Biz merkezi planlamadan katılımcı planlama sürecini başlattık. Acaba biz katılımcılıktan ne anlıyoruz? Yani teknik ekip olarak bizim bir anlayışımız var. Bunu sizinle paylaşmak istiyoruz. Temel kabullerimizi anlattım. Bu yapılacak işi nasıl yapacağımızı ortaya koydum. 12 iş kalemiyle. Bu 12 iş kalemini yaparken uygulayacağımız 5 tane yöntem var. Bunlardan biri bilgilendirme, ki bu bilgilendirme toplantılarından biri şu anda yapmış olduğumuz toplantı. Bundan önce Gaziantep'te ve Diyarbakır'da yaptık. Bu katılımcılı-

ğın bir çeşidi. Bizim diğer bir anlayışımız, yapılan çalışmaların çeşitli aşamalarında aynı zamanda sizlere danışacak olmamız. Bu danışma tabii çok etkileşimli olacak.

Aynı zamanda ortak çalışmalar da yapacağız. Bu ortak çalışmalar hedef gruplarına, sektöre göre de dağılabilecek, daha dar gruplarda bu çalışmaları yürüteceğiz. Hatta bu çalışmalarda birlikte ortak görüşler oluşturup ya da ortak olmadığımız görüşleri bile yansıtacağız. Hatta bazı konularda işi sizlere delege edeceğiz. İşte mesela Sanayi ve Ticaret Odamız. Özel sektörün sorunlarına, 2010 yılında Şanlıurfa özel sektör olarak Şanlıurfa'yı nasıl görüyorsunuz, nasıl olması gerektiği konusunda çalışmaları sizlere delege edip görüşlerinizi teknik ekibe ve diğer ortak paydaşlarımıza iletmek gibi bir yaklaşımımız da var.

Tabii en sonunda yönetim, tabii bu varmak istediğimiz bir hedef. Yerel demokrasilerin oluşması konusunda da işin daha kurumsallaşması ve kendi kendine insanların kendi sorunlarını tartışıp, kendi sistemlerini kurup uygulamayı yapabileceği bir noktaya ulaşması.

Bizim katılımcı planlama sürecinden anladığımız bunlar. Bu konuda da görüşlerinizi bekliyoruz. Bu yaklaşımımız doğru mu? Acaba katılımcılıkla sadece bunlar mı yapılabilir? Öğleden sonraki oturumda özellikle bu konuda görüşlerinizi bekliyoruz. Bizi yönlendirmenizi bekliyoruz. Ortak çalışmalardan birini 24'ü ve 25'inde, biz buna atölye çalışması ismini verdik- Şanlıurfa'da yaptık, belli bir grupla. Çeşitli sektörlerden temsil edilmiş bir gruplarla hazırlamış olduğumuz iş tanımında, daha önce de bahsetmiş olduğum 12 iş kalemi üzerinde tartışıldı. 2 günlük yapmış olduğumuz bu ortak çalışmada gördük ki, çok değerli fikirler ve öneriler ortaya çıktı, ki bu şimdi bize büyük bir ışık tutacak. Yapacak olduğumuz çalışmayı biraz daha derinleştirecek bunun gibi bir çok toplantıyı Bölge'de yapmak istiyoruz.

Ben size katılımcıların oranları hakkında biraz bilgi vermek istiyorum. 96 kişi davet etmiştik. Bunun % 13'ü kamu kuruluşu, yerel yönetimler % 13, üniversiteler % 10, sivil toplum örgütleri % 24, özel sektör temsilcileri % 14 gibi bir oranda temsil edildiler ve bu kesimler kendi yaklaşımlarını bizim iş tanımındaki 12 iş kalemi doğrultusunda ilettiler. Herki süreçlerde bunları rapor haline getirip sizlere dağıtacağız. Çünkü görüşlerinizi, sizlerin de görüşlerini buraya yansıtmak istiyoruz.

Aynı zamanda bugün burada yaptığımız toplantının sonuçlarını, konuşmaları da kitap haline getirip sizlere dağıtacağız ve karşılıklı iletişimi sağlamayı, saydam olmayı ve bilgilere ulaşmayı, erişebilir olmayı sağlayacağız.

Yani sonuçta varmak istediğimiz plan içerisinde herşeyi paylaşalım. Birlikte üretelim ve birlikte analiz edelim. Sonuçta da bir planlama formülü çıksın, aynı zamanda uygulamaya geçelim. izleyip değerlendirelim. Varmak isteğimiz merkezi planlamadan katılımcı planlamaya geçişteki

hedefimiz bu. Hem kurumsal olarak, hem de bölgenin kapasitesini arttırmayı hedefliyoruz. Bu yönlerdeki düşüncelerimiz, önerilerimiz konusundaki yaklaşımlarımız hakkında, sizlerin katkısına çok ihtiyacımız var. Beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Teşekkürler Sayın Vedat ÖZBİLEN. Ben şimdi diğer konuşmacıların hepsini başkanlık masasına davet etmek istiyorum. Sadece bundan sonraki konuşmacı sayın Prof.Dr. Kenan MORTAN değil, Sayın Aycan ALTAY, Sayın Rifat DAĞ, Sayın Haşim ÖĞÜT, Sayın Filiz DOĞANAY ve Sayın Hakan BEZİRCİ, lütfedip buraya gelir misiniz efendim?

Şimdi GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı danışmanlarından Prof. Dr. Sayın Kenan MORTAN bizlere bilgi sunacaklar.

Prof. Dr. Kenan MORTAN (GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Danışmanı) :

Sayın Başkan, teşekkür ediyorum. Galiba kamu yönetimi toplantıdan gittikten sonra, gerçek paylaşımcılığın ve katılımcılığın başladığı toplantıyı başlatmış oluyoruz. Konuşma sürem 13 dakika galiba sayın başkan 12 dakikaya indirirsem kızar mısınız?

Teşekkür ediyorum. Saygıdeğer hanımefendiler, beyefendiler. Bir kez daha Urfa'dayız. Ve galiba bir kez daha bir heyecanı paylaşmak için buradayız. Ben muhtemelen diğer arkadaşlardan farklı olarak, "nasıl"ı anlatmadan çok, sizlerle "ne"yi paylaşmak istiyorum. Bu "ne"yi tartışırken yaklaşık 3-4 aydır GAP İdaresi'nin formüle ettiği bu sürdürülebilir kalkınmanın ne olduğu, yeni Master Plan'ın ne anlama geldiği konusunda hasbelkader düşünmeye çalışıyorum. Değişen ne oldu ki Bakanlar Kurulu, Milli Güvenlik Kurulu ve tabii onunla ilgili kuruluş olarak GAP İdaresi böyle bir olaya ihtiyaç duydu? Sanıyorum bu konuda sayın başkanın sözü çok net ve açık. Dünya şartları değişti. Ama ben izniyle bir iki cümle daha ekleyeyim.

1989 planını ben içime sindirememişimdir. 1989 planı Sayın Arpacı da hatırlarlar, bir Japon hazırlığı olarak Türkiye'nin çok da ihtiyaçlarına cevap verebilen, elbise ölçülerine de uyan bir plan değildi. Galiba 1990'da bu hususda en doğru kararı vererek, katılımcı bir yöntemle bu olayı yapalım dendi. Ama şimdi sorun, kamu yöneticisi daha 10:15'te bu katılımı bıraktığına göre biz bu dinamik katılımı, yani HASVAK Başkanı'nın sözünü ettiği insan odaklı kalkınmayı nasıl gerçekleştireceğiz? Yani sorunun bir önemli yanı da Urfa Ticaret ve Sanayi Odası Başkan Vekili Sayın Mehmet Bey'in de sözlerinde de dediği gibi dinamik sonuçları denetleme şansı veren aktif bir katılımcılık ve dinamik bir katılımcılık istiyoruz. Ülkemizin belki de telaffuz etmediği, kamu denetçiliği diye bildiğimiz "ombudsman" meclisinin devreye girmesidir. Bu aynı zamanda kamu kuruluşlarına, sonuçları konusunda denetleme şansı veren bir olaydır ve belki de sayın başkan,

bundan sonraki toplantıyı DSI'nin çimeninde yaparsak, İsviçre kantonunun en demokratik karar alma biçimi olan açık havada karar verme biçimiyle çok daha fazla katılım sürecine ulaşırız.

Yani bir başka deyişle, inanıyorum ki bu yeni katılımcılık biçimini bir toplantı, bir araya gelme meclisi olmaktan çok, sonuçların gözden geçirildiği, tekrar altını çiziyorum insanın eksen alındığı bir çalışmayı yapmak durumundayız. 89 planı, ki o konudaki kısıtı da hoşgörmek lazım. Daha çok fiziki planmaya öncelik veren , kamu yatırımlarını gözeten bir çalışmaydı. Şimdi artık bununla yetinemeyiz. Ticaret Sanayi Odası Başkanı'nın belirttiği gibi, 2010'u planlarken, 2000 yılında milyon ölçeğine ulaşmış olan Urfa'mızın da günlük ihtiyacına cevap verebilmenin sokağından geçebilmek için bu toplantıyı da gönül huzuruyla yapabilelim.

Ben "nasıl"ları, sayın ÖZBİLEN'in çok sarıh bir biçimde vermesi nedeniyle bir yana bırakıp "neler" konusunda 3-4 başlığın altını daha çizmek istiyorum. Bunlardan birincisi değerli dostlarım, bu katılımcılığı acaba nasıl mümkün kılmalıyız ki sonuçlar denetlensin? Yani bir başka deyişle bu olayı bir hazırlık süreci buluşmasından çıkarıp, aynı zamanda sonuçları da yerinde denetleyen, insana dağıttığımız nemayı ölçer hale nasıl getiririz konusunda, galiba yoğunlaşmak durumundayız. Bu yoğunlaşmayı da yaparken mutlaka 89 planının sonuçlarına bakmalıyız. Çünkü Pazartesi günü açılış oturumunda da sayın AKINCI'nın verdiği rakam, sadece HASVAK başkanını değil, beni de çok ürküttü. Okullaşma oranı ilkokulda % 69, ortaokulda % 25 ise haddisede daha alınacak çok yol vardır. Zira öyle inanıyorum ki, biz bu çalışmada 2010 yılında yeni bir perspektiften söz etmek istiyorsak, bunu ancak Bölge'de doğan yeni insanı selamlayarak yapabiliriz. Dolayısıyla denetim biçimi bir fantezi değil, galiba bir çalışmanın zorunluluğu olarak karşımıza çıkmıştır.

İkinci nokta, GAP İdaresi Sayın Başkanı'nın ifade ettiği paydaşları, yani bu olaydan nema alanları, bu olaydan biktirmeden bu sürece nasıl sokulacağı meselesidir. Bu, sonuçta bilgilendirme toplantısıdır. Ama bunun devamında odak gruplarla yani temsil edilmeyen kesimlerle organize grupların toplantısında, öyle zannediyorum ki çekirdek grupların yönetimi çok daha fazla sorun olacak ve o yüzden aktif katılımın önemi çok daha fazla karşımıza çıkacak.

Üçüncüsü sanıyorum bu toplantıları hangi aşamada olursa olsun, toplantı düzeyinden çıkıp karar oturumlarına dönüştürmek durumundayız. Karar oturumların yaptığımız oranda, yani Ford Şirketindeki kuralı tekrarlayarak yani "15 dakikada alınan karar ancak etkili karardır" kararından hareketle, bu toplantılardan irili ufaklı, büyük küçük ne olursa olsun mutlaka sonuçta giden yolda bir damla olabilmelidir.

Ve galiba dördüncüyü cevaplandırırken, kamuyu artık yetkisiz sorumluluktan, pardon yetkili sorumsuzluktan yetkili sorumluluğa dönüştürmek durumundayız. Eğer sulama yatırımlarında

gerçekleşme oranımız % 20'yi bulamamışsa, buna karşılık enerjide % 75 olabilmişsek, orada kamunun kaynak yaratmaması değil, sanırım başka sorunlar da yatıyor. Bu planda kamuyla çok daha içten çok daha saydam devlete uygun, sayın Başbakanın uzlaşma anlayışına uygun bir paylaşımından geçiyor. Ve kamuyu böyle bir olaya galiba artık dahil etmek zorundayız.

Sayın Başkan, 12 dakika sözümü bu anda noktalamış oluyorum ve inanıyorum ki bu son değil ilk. Daha çok bir araya geleceğiz ama önemli olan hadiseyi artık bir hedeflerin yazıldığı ve ilgili makam oluruna sevk edilen bir hadise olmaktan çıkardık, artık paydaş haline geldik. Bu paydaşlar toplantısında sizi bir genel kurulun üyesi olarak görüyor ve selamlıyorum. Teşekkür ediyorum efendim.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Sayın MORTAN'a biz de teşekkür ediyoruz. Şimdi GAP Bölge Kalkınma İdaresi danışmanlarından Sayın Aycan ALTAY'a söz veriyorum. Buyurun sayın ALTAY.

Aycan ALTAY (GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Danışmanı) :

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), bölgesel kalkınmayı amaçlayan ve bölgenin yaşam kalitesini yükseltmeyi önemli gören dünyadaki en büyük kalkınma projelerinden birisidir.

GAP'ın gerçekleşmesi için 1989 yılında hazırlanan GAP Master Planı, dünyada ve Türkiye'de değişen eğilimleri ve yeni yaklaşımları yeterince içermediğinden, ayrıca plan hazırlanırken öngörülmemeyen bir dizi olumsuz etmen ve değişim nedeniyle uygulanmasında ciddi biçimde geri kaldığından tüm tarafların katılımı ile revizyonu ve güncelleştirilmesi gündeme gelmiştir.

Katılımcı yaklaşım, yönetimlerin yürüttükleri hizmetler konusunda topluma bilgi verme, halkın dilek, beklenti ve şikayetlerini öğrenerek çalışmalarında bunlardan yararlanma ve böylece kendileri ile toplum arasında en yüksek oranda bir uyum, işbirliği ve anlayış sağlama amacına yönelik halkla ilişkiler çalışmalarını yönetim sürecinin bir parçası haline getirmiştir.

Bu çerçevede yeni Master Plan çalışmalarında başarılı olunması, planda ön görülecek hedeflerin uygulayıcılar ve halk tarafından benimsenmesi ile yakından ilişkilidir. Bunun için çalışmaların tüm aşamalarında halkla karşılıklı iletişim sağlanacaktır.

AMAÇ

- GAP Bölge halkının proje hakkında bilgilendirilmesi,
- Halkın proje hakkındaki görüşlerinin, önerilerinin ve şikayetlerinin tespit edilmesi,

- Hedef kitlede İdareye karşı olumlu ve ilgili bir tutum yaratılması ve kalkınmaya inandırılması,
- İdare ile diğer kuruluşlar (kamu, özel sektör, sivil toplum örgütleri) arasında işbirliğinin sağlanmasında katkı verilmesi,
- Toplumdaki tüm kesimler arasında karşılıklı anlayış ortamı yaratılmasıdır.

STRATEJİ

a) Toplumı oluşturan tüm kesimlerle ilişki

- kamu kuruluşları temsilcileri
- yerel yönetim temsilcileri
- özel sektör
- sivil toplum örgütleri
- halk
- basın-yayın kuruluşları
- muhtarlar, öğretmenler, gençler kadınlar

b) Verilecek mesajlar

- projenin önemi
- idarenin görev ve sorumlulukları
- katılımcı planlama için katkılarının istenmesi

MESAJ

Amaç ve strateji belli olduktan sonra vermek istediğimiz mesaj tesbit edilecektir. Bu mesaj hangi iletişim aracı ile verirsek verelim,

- inandırıcı
- anlaşılır

olması önem taşımaktadır.

İLETİŞİM ARAÇLARI

Bir konu anlatılmaya çalışılırken yararlanılan herşey iletişim aracıdır ve (mimikler, konferanslar, kitap, broşür, radyo, TV vb.) iletişim araçlarını iki grupta incelemek mümkündür.

- birincisi, var olan iletişim araçlarıdır ki bunlar günlük yaşamımızın içinde olanlardır (gazeteler, dergiler, gibi)
- ikincisi, konu ile ilgili kişilerin kendilerinin üretecekleri iletişim araçlarıdır. (Broşürler, süreli yayınlar özel etkinlikler vs.)

Çalışmalar süresince her iki tür iletişim araçlarından da yararlanılacaktır.

a) Hedef kitle için

- dergi broşür vb yayınlar çıkartılması
- bildiri yayınlanması
- dilek, istek ve şikayetlerini bildirecekleri olanakların sağlanması
- yerel sergi, fuar vb. düzenlenmesi
- konferans, panel, küçük gruplarla toplantılar düzenlenmesi

b) Kamu kuruluşları, Yerel Yönetimler Özel sektör ve Sivil Toplum Örgütleri için

- bilgilendirme ve görüş alma toplantıları
- ziyaretler
- ortak çalışmalar, organizasyonlar

c) Kamuoyunu Basın Yolu ile Etkilemek için

- basın, yayın kuruluşlarına sürekli ve doğru bilgi verilmesi
- bölgeye basın turları düzenlenmesi

d) Halkın düşüncelerini almak için

- halkla yüzyüze ilişkiler kurulması (belli yerlerin ziyareti bir köy, üniversite öğrencileri, hastane, huzurevleri vb. Değişik toplum kesimleri)
- gazetelerin taranması (okuyucu mektupları köşe yazıları)

- varsa idareye ve Bölge Müdürlüğüne gönderilen ve vatandaşların dilek, istek ve şikayetlerini içeren mektupların değerlendirilmesi

ZAMANLAMA

Tek bir etkinlik veya çok ses getiren bir faaliyet ile halka ilişkilerin amacına ulaşması mümkün değildir. Eğer gerçekten bir fayda bekleniyorsa, halka ilişkiler çalışmalarının zamana yayılması gerekmektedir.

Yeni Master Plan 10 ay sürecekse, iletişim araçlarıyla verilecek mesajlar da bu 10 aya yayılacaktır. Bu dağılım plan grubundaki diğer sektörlerin çalışmaları ile birlikte düşünülecektir.

Ayrıca zamanlama konusunda dikkat edilmesi gereken bir husus da bir faaliyet için seçilen tarihin başka bir kuruluşun önemli bir faaliyetiyle çakışmamasıdır. Böyle durumlarda hedeflediğimiz kitleye ulaşmak zorlaşmaktadır.

DEĞERLENDİRME

Yapılan her etkinliğin sonunda değerlendirmesi de yapılacak, başarılı ve başarısız taraflarımız ortaya çıkarılacak ve bir sonraki etkinlikte daha az hata yapılmasına çalışılacaktır.

Kendi öz eleştirimiz dışında dışardan gelebilecek telefon, mektup, basındaki yazı ve eleştiriler de değerlendirme kriterleri içinde yorumlanabilecek bilgilerdir.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Şimdi de GAP Kalkınma İdaresi danışmanlarından Sayın Rifat DAĞ.

Rifat DAĞ (GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Danışmanı) :

Değerli konuklar, ben size GAP Master Planı Yenileme sürecinde ele alacağımız kırsal kalkınma yaklaşımımıza ilişkin bir şeyler söyleyeceğim. Daha çok kalkınma çerçevesi tespitler yaptık-tan sonra, kalkınma stratejilerine yönelik yaklaşımlarımızı açıklamaya çalışacağım.

Kırsal kalkınma kavram olarak sanayileşme süreciyle birlikte ortaya çıkan bir kavram. Kesimler arasındaki dengesizlikler ortaya çıkınca kırsal kalkınmanın çok önemli olduğu ayrıma varılmıştır. Ve dünyada konuya ilişkin deneyimler bugün diğer seksiyonlar için başlandığı gibi katılımcı bir yaklaşımın çok önemli olduğu noktasına getirmiştir. Ve bu bağlamda bir dizi çalışmalar yapılmıştır. Türkiye'de de konuya ilişkin gerek kamu gerekse özel ve gönüllü kuruluşların önemli deneyimleri vardır. Biz bu çalışmalarımızda bu deneyimlerden de faydalanacağız.

Birleşmiş Milletler 1992 Çevre ve Kalkınma Konferansı çok önemli üç öge kazandırıyor kalkınma meselesine: Eşitlik, katılım, insan kaynaklarının geliştirilmesi. Gene kırsal kalkınma yaklaşımı, yani insanlığın ortak olarak paylaştığı kırsal kalkınma felsefesi de bu temel kaynaklardan çözümlenmekte. Biz kısaca kırsal kalkınmanın ne olduğu konusunda bir değerlendirme yaptığımızda, bunun özellikle bireysel olduğunu, bunları hedef aldığını görüyoruz. Öyleyse kırsal kalkınma faaliyetleri, tanımlanmış o alanlarda yoğunlaşmaktadır. Aslında katılımın özünü teşkil eden husus, türdeş olarak kendi imkanlarıyla bir şeyler yapamayacak insanların, kendi katılım ve katkılarıyla, kendi imkanlarıyla, verilecek desteklerle ayakta tutulmasını sağlayan, böylece sürdürebilen bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla buradaki katılım işbirliğinden de öte bir anlam kazanmış olmaktadır. Bunlar öteden beri güçlendirilmeyle ilgili karşılaşılabilen evrensel kavramlar. Bu kesimleri (örneğin işte Urfa'da Bozova kırsal kesim sulama imkanlarından çok da yararlanamayan bir kesim) düşündüğümüzde bu kişilere ekonomik yeterlilik sağlayan bu gruplara, bir mekanizma kazandırmanın önemli olduğunu içeren bir güçlendirme. Bir de bunlar kendi ayakları üstünde dursun ve kendi kararlarıyla, kendi imkanlarıyla o güçlerini sürdürsün gibi bir yaklaşım. Tabii buna benzer tanımlar ve çalışmalar Birleşmiş Milletlerin ilgili servislerinde de yönetilmiş tüm dünya kuruluşları bu evrensel kavramlar ve yaklaşımlarda mutabakat sağlamış durumda.

Demek isteniyor ki, bu insanlar ulaştıkları kaynaktan ve sahip oldukları düzenleyici kurumlar üzerinde denetimlerini sürekli bir süreçte arttırarak geliştirebilsinler. Böyle bir yaklaşım söz konusu. Tabii ki kırsal kalkınmanın gerçeklerine baktığımızda, birçok faktörün söz konusu olduğunu görürüz. İşte GAP sürecinde, Harran sulamalarıyla gerek sulama alanlarında, faaliyetimizi tüm kesimlere eşit boyutlarda yansımadığını farklılığın da yaşandığını görüyoruz. Çok önemli, demek ki değişim öngördüğünüz uygulamaya geldiğiniz programlarla ortaya çıkan değişim, toplumsal dönüşüm zemine eşit yansımamaktadır. Ve bu bir takım ayrışmalara neden olmaktadır. Batının kohezyon dediği kaynaşma, hedefe yaklaşma. Ve bu arada özellikle pamuk ziraatının sulu tarımla birlikte öne çıktığını biliyoruz. Ama pamuğun katma değer yaratma gücünün yanında, yerel ürünlerin de söz konusu olabileceğini, bunların da rekabet avantajlarını, üstünlüklerini yakalayabileceklerini hesaba katmak gerekiyor.

Değerli konuklar, Dünya Bankası da benzer bir yaklaşım içinde. Ben bunları saymıyorum. Katılım, eşitlik konularında ve de benzer kavramlarda ortak noktalarda buluşulmaktadır. Kırsal kalkınmanın kapsamıyla ortak noktalarda buluşulmaktadır. Kırsal kalkınma fiziki ve teknolojik altyapının hazırlığını bir önkoşul olarak görüyor. Bir fiziksel altyapı yanında teknolojik altyapı diye tanımladığımız sahalarla ilgili konut, kentleşme konularında da bir kamusal, düzenleyici fonksiyona sahip birim olarak, bunların da eşgüdümse bir süreçte bir arada tamamlanması gerektiğini hesaba katıyoruz. Kırsal yörenin ekonomisinin çeşitlenmesi tarım dışındaki faaliyetleri

de içeren bir çalışma bu, bir süreç. Hizmet sektörünün, turizmin ve doğal kaynakların gelişimini de hesaba katan bir yaklaşım.

İyileştirilmiş girdi yönetimi çok önemli. Ve biz özellikle bu GAP Master Planındaki yaklaşımımızda, Master Planın en önemli dayanağının katılım süreci olduğunu vurguladıktan sonra konuya ilişkin hizmet vermekte olan, başta Tarım Bakanlığı olmak üzere diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ve gönüllü kuruluşlarla da ortaklaşa çalışma sürdüreceğiz. Bu yaklaşımımız için de özellikle şunu belirtmek istiyorum. Kırsal kalkınma faaliyetlerini özellikle agro-ekolojik tonlarda mikro klimalarda özellik arzeden, eko sistem içeren bölgelerde yürütmek gibi bir stratejik tercihimiz söz konusu. Ben kısaca kırsal kalkınmayla ilgili yaklaşımımızı maddeler halinde söyledikten sonra konuşmamı tamamlamak istiyorum.

Katılımcı model içeriği Vedat Bey'in de açıkladığı gibi, tüm projelerde hedef kitleyi tanımlama, analiz, planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde de kendilerine yeterli olabilecek hedefleri yakalayacak tespitle, kalkındırmayı amaçlıyoruz. Ve böylece tabii ki yerel organizasyonlar ve katılımcı gruplar kendi organizasyonlarıyla öne çıkacaklar ve burada kalıcılık, yeterlilik sağlanacak. Böyle bir stratejik yaklaşımımız olacak. Yerelin çeşitlendirilerek kalkındırılması hedefi bırakılmayacak. Doğal kaynak yönetimi bilincinin gelişmesine destek olunacak. O da kamusal tedbirlerle haliyle.

İyileştirilmiş girdi yönetimi önem kazanacak ve özellikle entegre tarımsal mücadele yöntemlerinin yöreye kazandırılması yönünde bir takım stratejik tedbirler geliştirilecek.

Daha önce de sözünü ettiğim gibi yerel ürünler avantajının geliştirilmesi için gerekli tedbirler de alınacak.

Daha önce de sözünü ettiğim gibi yerel ürünler avantajının geliştirilmesi için gerekli tedbirler de alınacak.

Kadın ve dezavantajlı grup statülerinin geliştirilmesi, yükseltilmesi için bir takım tedbirler de içerecek. Kırsal projelerin altyapı projeleriyle bütünleşmesi hedeflenecek. Ve bu arada tüm bu hizmetler yenilikçi teknik ve yaklaşımlarla sağlanacaktır. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Teşekkürler Sayın Rıfat DAĞ şimdi GAP Bölge Kalkınma Planı Tarımsal ve Kırsal Kalkınma Grup Yöneticisi Sayın Haşim ÖĞÜT'ü kürsüye davet ediyorum. Buyurun sayın ÖĞÜT.

Haşim ÖĞÜT (GAP Bölge Kalkınma Planı Tarımsal ve Kırsal Kalkınma Grup Yöneticisi) :

GAP Master Planı Kırsal Kalkınma Grup Yöneticisi: Değerli katılımcılar, ben de size master planın revizyonu ve güncelleştirilmesi çalışmalarında kırsal kalkınmadan sonra onun içerisinde

yer alan tarımsal kalkınma yaklaşımlarımızı sunmak istiyorum. Önce dünyada kalkınma kavramında olan değişiklikleri tekrar dile getirmek istiyorum. 1960'lı yıllarda kalkınma bir ekonomik büyüme olarak tanımlanıyordu. 1970'li yıllarda adaletli bir gelir dağılımı olsun dendi. Daha sonra 1980'li yıllarda ekonomik büyüme kalkınma faaliyetlerine yöneldi.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Haşım Ögüt beyefendiye teşekkür ediyoruz. Şimdi GAP Bölge Kalkınma İdaresi danışmanlarından Sayın Filiz DOĞANAY'ı kürsüye davet ediyorum. Buyurun Sayın DOĞANAY.

Filiz DOĞANAY (GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Danışmanı) :

Saygıdeğer katılımcılar, GAP Bölge Kalkınma Planı'nın sosyal boyutuna ilişkin bazı bilgiler vermek istiyorum.

Hazırlıklarına başlanan GAP Bölge Kalkınma Planı ve Uygulama Programı'nın sosyal boyutunun Şanlıurfa'da tartışılması, hazırlanması, planlanması ve uygulanması döneminde, Şanlıurfa'daki toplumların çok önemli katkılarının olacağını düşünüyorduk. Ve sabah yapılan toplantılarda, öncelikle Sayın HASVAK başkanının ve de Sanayi Ticaret Odası temsilcimizin ve de Belediye Başkanımızın açıklamalarından bu görüşümüzün doğru olduğunu anladık. Gerçekten çok önemli katkılar bekliyoruz. Özellikle Şanlıurfa'dan çünkü Şanlıurfa'lılar, gerek kentsel toplumu gerekse kırsal toplumu son 5 yıldır GAP çerçevesinde uygulanmakta olan altyapı projeleri ve de özellikle sulama projelerinin etkilerini görmeye başladılar. Bu çerçevede Şanlıurfa ve Harran ovaları özelinde önemli değişimler oldu. Bunlar refah ve zenginliği artırıcı değişimler idi. Ve bu değişimler beraberinde bir ekonomik büyüme, onun yanında da yer yer orta ölçekli bazı sanayi oluşumlarını sağladı. Ama zannediyorum, toplantımıza katılan katılımcıların da görüşlerimize katılacağı ve de bazı araştırmalarla medya mensuplarının da doğruladığı başka gelişmeler de olmaya başladı. Ve gözlemlendi ki, bu ova ve kentlerdeki yaşayan toplumlardaki bu zenginleşme, toplumun yaşam kalitesini çok az etkiledi. Ve giderek bu büyüme, toplumda sosyal ve ekonomik boyutlu çok karmaşık bir takım sorunların da başlamasına neden oldu, demiyorum, ama başlanmasında bir süreç oldu.

Bu düşüncelerimizin ipuçlarını da bize Pazartesi günü GAP çalışma gruplarının toplantılarını açış konuşmalarını yapan sayın valimiz verdi. Sayın valimizin konuya yaklaşımı şöyleydi: yatırımların gerçekleştiği sektörlerdeki gerilik vatandaşların bilinçlenememesinden kaynaklanmaktadır. Sayın Vali bu durumda pek çok yanlışların yapıldığını ve yapılmakta olduğunu söylüyordu. Bu yanlışların yasal olarak hesaplarının verilemeyeceğini, ancak tarih önünde bu yanlışların hesabının verilemeyeceğini ve hatta toplumsal ve vicdani verilmemesinin de çok zor olduğunu belirttiler. Bu önemli bir uyarı idi.

Bunun dışında biz biliyoruz ki, GAP Projesi başlamadan önce de bölgemizde, Şanlıurfa'da özellikle de bir çok toplumsal sıkıntılar vardı. O sıkıntıların çeşitli biçimlerde yaşandığı süreçte, bir de GAP Projesi bölgede başladı ve beraberinde ben şimdi uzun uzun saymak istemiyorum ama Şanlıurluların çok iyi bildikleri pek çok toplumsal sorunlar yaşanmaya başlandı. Bu Urfa özelindeki gözlemler ve dünya deneyimleri şu gerçeği hep açıkça ortaya koydu ki kalkınma anlayışına göre dengeli kalkınma, altyapının geliştirilmesi, ekonomik büyümenin sağlanması, yoksulluğun ortadan kaldırılması, hakkaniyet, sosyal adalet, doğal kaynakların etkili ve akılcı kullanımı ile katılımcı demokrasinin geliştirilmesine bağlıdır.

Şimdi dengeli ve adil kalkınma olarak nitelenen bu anlayışta ekonomi, doğa ve insan kaynakları aynı öneme sahiptir yaklaşımı kabul görmeye başladı. Yine bu değişen yaklaşımda, merkezde insan olmalı idi. Artık bu kabuller dünyada ve ülkemizde de yaygınlaşmaya başladı. Bunun yanında tüm bu yaklaşımları içeren bir sürdürülebilirlik tanımı da, yine aynı paralelde kabul görmeye başladı. Bu kabullerde insan ve doğa merkezdedir. Sürdürülebilir kalkınmayı bu genel yaklaşımda şöylece de tarifleme yaygınlaştı giderek: Burada insanların kendileri tarafından ve kendileri için yaşam kalitelerini iyileştirmek amacı ile yaptıkları plan, program, eylemler olarak tanımlanmayı ve kabullenmeye başlandı. Ve bunun yapılmakta olan plan ve projelerle örtüştürülmesi sağlanmaya başlandı.

GAP'ın geçmiş dönemlerinde çok açık söylemek gerekiyor ki, bu yaklaşımlar tam bilinmiyordu belki ama, son yıllarda da gözardı edilmeye başlanmıştır. Şimdi yeniden yapıma hazırlıklarına başlanan bu plan ve programlarda, sürdürülebilirliğin kesin olarak programa katılmasının gerekliliği düşünülüyor. Burada da, bu sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde de yoksul ve güçsüz kesimler, işsizler, topraksızlar, kadınlar ve küçük üreticilerle kırsal alanda yaşayan başta eğitim, sağlık ve kamu hizmetlerinden yararlanamayan köylülere öncelik verilmesini öngörüyor.

Bir diğer yaklaşım da bu yeni planlamada, katılımcılık yaklaşımı idi. Ben burada uzun uzun katılımcılık yaklaşımını anlatmak istemiyorum, çünkü arkadaşlarım size bütün ayrıntılarıyla bilgi vermeye çalıştılar. Ben bu çerçevede Şanlıurfa'da ve Antep ili sınırları içinde, bu yöntemle üç yıl önce başlatılan bir bölge alt bölge kalkınma projesinden söz etmek istiyorum, ki zannediyorum salondaki katılımcılardan büyük bir bölümü bu projenin hazırlanmasında, projelendirilmesinde ve uygulanmasında katılımcı olarak çalıştılar ve bu çalışma da sürdürülmektedir.

Türkiye'de ilk kez böyle bir çalışma yapıldı. Sadece katılımcılık açısından değil boyutları açısından da ilk idi. Ve zannediyorum bu projenin yurt dışındaki tanımlarının, dünyada da bu yaklaşımda hemen hemen ilk kez gerçekleştirilen bir proje olduğu kabul gördü. Bu proje ile, birçok katılımcının bildiği gibi, Birecik Barajı'ndan etkilenen alt bölgedeki su altında kalan köylerin ve Halfeti ilçe merkezinin bir bölümünün yeniden yerleşecekleri alanların nakli, istihdamı ve eko-

nomik kalkınmasının sağlanması amaçlanıyor idi. Ve tabii burada en önemli katkı yine halktan geldi. O bölge insanını belirlediği istediği alanlarda yerleşmesini sağlamak amacıyla, özellikle valilikler, kaymakamlıklar, muhtarlıklar ve proje katılan Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü, Tarım Reformu yetkilileri, Bayındırlık ve İskan Müdürlükleri daha şu anda sayamayacağım kamu görevlileri ile bazı sivil toplum örgütlerinin, son 3 yıldır gerçekten özveri ve katılımcılık anlayışını kabul ve de içine sindirmelerinden kaynaklanan bir bütüncül proje yaklaşımıyla gerçekleştirildi. Şu anda çok önemli bir boyutu projenin, yani insanların seçtikleri mekanda, seçtikleri projelerde ve de seçtikleri ailelerle birlikte yaşama imkanları sağlandı. Konutlar bitirilmek üzere, bazıları bitirildi. Bundan sonra aynı anlayışla kırsal kalkınma anlayışına katılmaları bekleniyor. Benim bu örneği kısaca vermemin nedeni, sözümün başında açıkladığım gibi bu yeniden hazırlanmakta olan bölge kalkınma plan ve programına ve Şanlıurfa'daki gerek sivil toplum örgütleri, gerek kamu kuruluşları ya da özel sektörün önemli katkılarının olabileceğine ilişkin görüşlerimizdi. Çünkü küçük bir alanda da uygulanmakta olsa da, yine de o yaklaşımı Şanlıurfa'lıların kabul ettiğini ve bu yeni hazırlanmakta olan plana da bu çerçevede çok önemli katkıların olacağını düşünmekteyiz. Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Teşekkürler Sayın Doğanay. Şimdi GAP Bölge Kalkınma İdaresi Koordinatörü Sayın Hakan BEZİRCİ'ye son konuşmacı olarak söze veriyorum. Bu konuşmadan sonra bir saatlik bir öğlen yemeği paydosumuz var. Öğleden sonraki oturumumuz saat 13:00'te başlayacak. Buyurun sayın Bezirci.

Hakan BEZİRCİ (GAP Bölge Kalkınma İdaresi Koordinatörü) :

Teşekkür ederim. Değerli konuklar bu saate kadar dikkatle dinlediğiniz için ayrıca teşekkür ederim. Umarım ben de zamana riayet edeceğim. Hakan BEZİRCİ ismim. İnşaat ve Altyapı Koordinatörü olarak Ankara Merkez'de çalışmaktayım.

Tabii çok geniş altyapı ve çevre konusu olduğu gibi burada size çok kısa ve somut bir şekilde birkaç noktaya değinmekte yetineceğim.

Altyapı konusunda İdaremiz 388 nolu Kanun Hükmünde Kararnameyle -1989'da çıkan kararnameyle- inşaat, çevre ve şehircilik sektöründe yapılacak yatırımlar konusunda bunların uygulamalarını gerçekleştirmek ve diğer altyapı hizmetlerinin yürütülmesini sağlamakla yetkilendirilmiş, görevlendirilmiştir. Bu 1993 yılında plan stratejisine de 5.madde yansımıştır.

Bu arada, bu turda, birbirleriyle çok çabuk geçen konular içerisinde değinmek istediğim nokta, GAP Bölgesi'ndeki toplam maliyetleri itibariyle enerji konusunda 1999 sonunda % 75'lik,

ulaşım ve haberleşmede % 30'luk, diğer kamu hizmetlerinde (ki içinde eğitim, sağlık ve kentsel altyapıyı barındırıyor) de % 55'lik bir gerçekleşme söz konusudur. 2000 yılı birim fiyatlarıyla 14.8 katrilyonluk toplam proje bütçesinin, şu anda gerçekleşen kısmı, 6.5 katrilyondur (yani % 44). Bölgede kentsel altyapının durumuna birkaç rakamla değinmek istiyorum. Belediye sayımız 196'ya çıktı. 1999 itibariyle bunun 9'u il, 82'si ile ve 105'i belediye. İçme suyunda durum; -gerçekleşen yüzdelere itibariyle 1992'den 1999'a bir perspektif açacak olursak -% 24'ten 43'e ulaşmış, inşa halindekiyle birlikte 1999 sonu itibariyle % 71'lik bir gerçekleşme sağlanmıştır. Ama bunun hepsi daha gerçekleşmemiş. Yani genel kamu hizmetleri ortalaması % 55 idi hatırlayacak olursak. Ona yakın belki biraz geçmiş oranda. Fakat kanalizasyon konusunda, şebeke konusunda oldukça düşük hatta umut kırıcı bir durum söz konusu. Bu Türkiye'de de aslında böyle. Yüzdelere itibariyle sadece % 6'ya çıkmış ve inşa edilenler de var. Ve 2010'da belki büyük yerleşim yerlerinde bitirilmesi öngörülmekle birlikte çok dağınık ve küçük nüfusları barındıran yerleşim yerlerinin kanalizasyonunun bitirilmesi çok zor gibi görünüyor.

Arıtımda da % 2 ila % 3 gibi bir oranda gerçekleşme söz konusu. Burada 4 proje gerçekleştirilmiş durumda. Adıyaman, Nizip, eylanpınar ve Akçakale devam ediyor. Ayrıca GAP İdaresi'nin yürütmekte olduğu Kahta'da da kanalizasyon işi oldukça ilerledi. Ama arıtımayla ilgili sözleşme devam ediyor. Fiilen başlamadı. Bu yıl denek, ek denek bulunursa başlanacak. Adıyaman ve Kahta, Atatürk Barajı içme suyu havzasına da biliyorsunuz, kirliliğe katkıda bulunuyor maalesef. Bu slaytlar ve saydamlardaki, konular konuşmacılar tarafından daha önce değinildi ama bu süreçte biz master plandan sonra 92 Rio Bildirgesi ve Ulusal GÜNDEM 21'i yaşadık. Ve 93'te GAP İdaresi Hareket Planı, 94'te Sosyal Eylem Planı ve 95'te Birleşmiş Milletler Kalkınma Programıyla birlikte sürdürülebilir insani kalkınmayı da master plan ilkeleri içinde kabul etti. Ve bizim elimize rehber kılavuz belki yönlendirici olarak bugün ülkesel bazda da kullanılması gündemde olan 98'de çıkarılan ulusal evre stratejisi eylem planı metni var. Devletler ve evre Bakanlığı tarafından artık bunun kullanılmasını öngörüyor. 98'de Vedat Bey'in söylediği gibi 2010'da bu projenin altyapı bileşenlerinin bitirilmesi hedefi konu siyasi iradece.

Yeni kavramlardan çok bahsedildi. Sürdürülebilirlik ne demektir? 3 maddeyle onları söylemek gerekirse, katılımcılık, kapasitenin geliştirilmesi, kurumsal kapasitenin özellikle ve yatırımlardan bölgesel verimlilik bazında eşitlik ve adillik denilebilir. Burada aktörler; kamu özel sektör ve halk. Kamu derken, merkezi organ ve bunun yerel temsilcileri ve aynı zamanda seçilmiş yerel yöneticileri kastediyoruz. Buradan beklenen bu 3 aktörün birlikte çalışmasından beklenen bölgesel bir sinerji, eşgüdüm. Söylenenleri bir başka ifadeyle sıralamak gerekirse, bu yeni ilkelere altyapı ve evre konusunda da bize şöyle bir perspektif çiziyor. Belki bir anlayış yeni bir anlayış getiriyor. Kamu artık buyurgan olmamalı, bu kısmına Sayın Kenan Mortan'da değindi. Burada sadece ben yaparım. Ben bilirim ve giderim veya bir şekilde herkes benim yaptığımı yap-

malıdır yaklaşımı terk edilmek durumunda. Çünkü arkası gelmiyor. Onun için biz diyoruz ki yap-devret-unut değil hazırla-sistemi kur -eğit-destekle-izle-değerlendir-paylaş-sonuçları yeni projelerinde kullan. Özel sektöre ne gibi açılımlar getiriyor bu yeni kavramlar? Yalnız karı değil, toplumsal sorumluluğu da paylaş, öncü teknikler, yöntemler getir, bunları öğret. Özellikle altyapıda bunlar çok önemli, sıkıntılarını çekiyoruz. Araştırma ve geliştirmeye yatırım yap, iç-dış finansman bulunmasına katkı sağla.

Bugün Belçika'da Hollanda'da, Almanya'da kamu ve özel sektör ortaklaşa kurduğu yönetimler tarafından katı atık, pis su, temiz su, arıtma, şebeke, bütün bu sistemleri ortaklaşa yapıyor. Ve çok başarılı olduğunu görüyoruz .

Peki halk dediğimiz, bilinen ve tanımlamadığımız bir kitle var esas hizmeti kullanan. Onlara da diyoruz ki sadece bekleme, sadece eleştirme, talep et, karar sürecine katıl, etkile, hizmeti tasarrufla ve iyi kullan, koru ve bedelini öde.

Altyapı yaklaşımımızda tabii uluslararası ve ulusal çevre standartlarında bunların uygulanması ve bir düzelve bekliyoruz. Toprak, su ve hava kaynaklarının korunması kamu hizmetlerinde, özellikle yerel hizmetlerde, İdare'nin güçlendirilmesi, eğitim yoluyla, tekrar organizasyon yoluyla, kaliteli hizmete yönelik bir istihdamın ve anlayışın gelmesi, bu bedelin ödenmesi ve turizm gelirlerinin artması amaçlanıyor. Çevre korumasıyla ilgili olarak da, bu planda biz gelecek kuşakların olanaklarını tüketmeden sürdürülebilirliğin de zaten ana koşullarından biri ve doğal kaynakların en verimli kullanımını öngörüyoruz. GÜNDEM 21 anlayışıyla ve yönlendirmesiyle çevre ekonomik kalkınmaya rağmen korunmalı veya ekonomik kalkınma çevreye rağmen gerçekleştirilmeli. İkisi birbirini bütünleyen ve sürükleyen bir süreçte ele almalı diyoruz. Yani bütün bunları anlattık, "birde çevre konusunu ele alalım" gibi yaklaşılması çok yanlış olacaktır diye düşünüyoruz. Demin de biraz sözünü ettiğim örneklerle, entegre bir yönetim şekli artık Antalya ve Izmit'te bir miktar uygulamaya başladı. Hatası ve sevabıyla birlikte değerlendirilip bu anlayışa gitmek gerekiyor. Bu özellikle atıklarda, toprak, mera, orman ve su yönetiminde de önemli. Mahalli idareler yasasının geniş şekilde artık belediyelerin hizmet birimleri halinde bu hizmetleri birlikte kotarması, birlikte götürmesi ele alınıyor. Hatta bu yapıtımçı bir biçimde geliyor. Bu aslında iyi bir şey. Türkiye belediyelere bu hizmeti götürme lüksüne sahip değil. Tek tek götürme lüksüne sahip değil. Ancak kaynakların verimli ve yerinde kullanılmasıyla bu mümkün. İlk uygulaması da Trabzon-Rize Hizmet Birliği olarak yakında katı atık konusunda uygulamaya geçecek 25 belediye biraraya geldi. Tabii coğrafi olarak yakınlık ve başka sebeplerle de biraraya gelebilecek belediyeler. Bu sebepler daha çok teknik sebepler tabii ki. Yoksa belediyenin siyasi yapısıyla bir ilişkisi yok. Başka türlü bu belediye hizmetlerinin gerçekleştirilmesinin şansı yok.

Ayrıca ek araştırma konularının belirlenmesi bu master planda bizim hedeflerimiz arasında. Sizlerden alınacak bilgilerle uygulama yöntemlerinin hazırlanmasını öngörüyoruz ve mutlaka izleme ve değerlendirme sistemlerinin kurulması, bu da yönetim bilgi sistemleri ve coğrafi bilgi sistemleriyle olacak diye düşünüyoruz. Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Prof.Dr.Tamer ARPACI :

Sayın Hakan BEZİRCİ'ye teşekkür ediyoruz. Sabah oturumumuz burada sona eriyor. Öğleden sonraki oturumumuz saat 13.00'te başlayacak. Öğleden sonraki oturum siz değerli konukların konuşmalarına, katkılarına ayrılmıştır. Şimdi 1 saatlik öğlen aramız efendim.

Prof.Dr.Tamer ARPACI :

Toplantımızın öğleden sonraki oturumunu izninizle açıyorum. Sabahleyin de kısaca temas ettiğim gibi, planlar yapılırken iki yöntem uygulanabilir. Bunlara aşağıdan yukarıya ve yukarıdan aşağıya planlar diyoruz. Yukarıdan aşağıya planlarda yetkili kuruluş, kişi planı yapar, plan şudur der ve bunu plan kapsamındakilere de kabul etmek, uygulamak düşer. Bir de aşağıdan yukarıya plan vardır ki, burada plan kapsamındakilerin fikirleri alınır, hedefleri onların da katkılarıyla tespit ederiz ve bu hedeflere bu katılım ile varılmaya çalışılır. Şimdi GAP İdaresi, ilki yukarıdan aşağıya olan bu planı aşağıdan yukarıya dönüşümü için yapmaya başladığı bu toplantılardan üçüncü toplantısını Şanlıurfa'da yapıyor ve bu konuda siz değerli katılımcıların fikri katılımlarını derleme amacı güdüyor.

Ben burada sırayla söz vermek ve bir kargaşaya meydan vermemek amacıyla önce söz isteyenlerin isimlerini tespit edeceğim. Daha sonra o söz sırasına göre de herkese söz almak isteyen olursa onları kaydedeceğim. Böylelikle herkese bir sıra içinde söz verme gayreti içinde olacağız. Şimdi söz almak, değerli fikirlerini açıklamak isteyenlerin isimlerini rica edeceğim. Bir de lütfen kişisel mi, bir kurumumu temsil ediyorsunuz, onu da belirtirseniz memnun olurum.

Değerli katılımcılar salonda seyyar mikrofonumuz var. Dilerseniz bulunduğunuz yerden, ama kürsüye teşrif etmek istiyorsanız kürsüden konuşmanızı yapabilirsiniz. Bu arada başka konuşma yapmak, katkıda bulunmak isteyenler olursa, onlar da bana bildirebilirler. Şimdi sırayla söz veriyorum. Oturumumuz yaklaşık 16.30'a dek sürecek. Bu zaman zarfında zamanı iyi değerlendirme açısından 3.5 saatlik bir zamanımız var, 200 dakika kadar, her konuşmacının 10 dakikaya yaklaşan bir konuşma süresi de oluyor. Şimdi ilk konuşmacı olarak Devlet Demiryollarından Sayın Mahmut ASLANHAN.

Mahmut ASLANHAN (Devlet Demiryolları Adana 6. Bölge Başmüdürlüğü) :

Sayın GAP İdaresi Başkanı, değerli kamu kuruluşları yöneticileri, oturumumuzu yöneten GAP İdaresinin değerli yöneticileri, Saygıdeğer Şanlıurfalılar, hepimizi kurumum ve şahsım adına saygıyla selamlıyorum. Sözlerime başlamadan önce bir şeyi vurgulamak istiyorum affınıza sığınarak. 16 Nisan 2000 tarihinde Gaziantep'te düzenlenen bu mükemmel açıktoturum, konferans nasıl adlandırırsanız, katıldığımda bir izlenimim oldu. Gaziantep'te bu salon dolmuştu. Salona insanlar sığmadılar, tatil günü olmasına rağmen ben Adana 6. Bölge Başmüdürlüğü'nden konuyu izlemek için geldim. Gerçekten mükemmel bir toplantı oldu. Ama Şanlıurfa'da üzüldüm. Sayın Başkanımızın da vurguladığı gibi çok az bir katılım oldu. Arzu ederdim ki Şanlıurfalıların sesini dinleyelim burada, çılgılığını dinleyelim. Neresi istiyorlar? GAP bugüne kadar neler yaptı, neleri yapamadı? Neleri yapmaya çalışıyoruz? Bunları burada oturup tartışalım. Değerli fikirlerinizden bizi de kamu kurum ve kuruluşları olarak istifade edip hazırlayacağımız nihai planda sesimiz olsun, yerimiz olsun, katkılarımız olsun. Ama teşekkür ediyorum, buraya kadar teşrif etmişsiniz.

Efendim 16 Nisan 2000 tarihinde Gaziantep ilinde GAP İdaresi Başkanlığı'nın düzenlediği GAP Master Planı'nın Revizyonu ve güncelleştirilmesi konulu toplantıda ele alınan konuları dikkatle izledik. Tabandan başlayan bir planlama politikasının son 10 yılda Güneydoğu Anadolu Bölgesine vuracağı damgayı görmeye çalıştık. 2010 yılında bitirilmesi düşünülen ve nihai çalışmanın tespiti çalışmaları olarak da adlandırabileceğimiz toplantıda müşahade ettiğim konu, ulaşım konusunun en az düzeyde ele alındığıdır. Türkiye Cumhuriyetinin temel kalkınma programının başında ulaşım önemli bir yere haizdir. Havayolu, karayolu gibi ulaşım sistemlerinden bahsedilirken, TCDD'nin sözünün bile edilmemesi bölgede çok dikkat çekicidir.

Sürdürülebilir kalkınmanın üç ayağından birisi olan kamu yatırımları, kamu kurum ve kuruluşları içerisinde ulaşım sektörünün en az elektrik ve su kadar önemi vardır. Üretilen malın iç ve dış piyasalara arzı nasıl sağlanacaktır? Globalleşme sürecinde önemli mesafeler kaydeden dünya ülkeleri GAP Projesi'ni hayranlıkla takip ederken, biz ağır yük taşıma konusunda karayollarına ne derecede bağlı kalabileceğiz? Burada üzerinde önemle durulması gereken ve uygulanmaya çalışılan enerji sorunudur. Dışa bağımlı, yani petrole bağımlı bir karayolu taşımacılığından söz edilmektedir. TCDD 1914 yılından bu yana hizmet getirdiği Güneydoğu Anadolu'da, son 20 yıldır cazibesini yitirmiş durumdadır. Sebeplerini biz kendi açımızdan tespit ettiğimiz biçimde şöyle sıralıyoruz. Devletimizin içinde bulunduğu ve kurumumuza ayrılmış olduğu finansman darboğazı TCDD'ye yeni yatırımlar yapılmaması, elektrifikasyon ve sinyalizasyon teknolojilerinin çok acil devreye sokulması ve yeni hatların inşası için dış kaynak sağlanması çalışmalarının tamamlanması gerekmektedir. İki dış bağlantılı sınır kapılarının demiryollarına kapatıl-

ması, İran-Irak Savaşı sebebiyle 1980 yılından bu yana Nusaybin Kamışlı Kapısı ve Karkamış Çobanbey hattı ve kapısı kapalı durmaktadır. Komşu ülkelerden İran Demiryolları Türkiye Cumhuriyetleri'nden gelen yükleri Kermanşah üzerinden Suriye limanına ulaştırma çabaları sonuçlanmak üzeredir. Ve yakından devreye girecek üçüncü yolla, Suriye üzerinden Avrupa'ya ulaşılacaktır. Kuzeyde Rusya'nın Ukrayna üzerinden Avrupa'ya bağlantı çalışmaları dünya taşımacılığındaki demiryolu ulaştırmalarının önemini net olarak izah etmektedir. Ülkemize gelecek taşıma gelirlerindeki miktarın azalması veya tamamen yok edilmeye çalışılmasıdır bu bir anlamda. Türkiye-Suriye sınırlarını çizen bir çizgiden başka bir şey olmadığını gördüğümüz güney hattımızın bir an evvel yatırımlarla ele alınması önem arz etmektedir.

Bütün bu çabalara karşın ülkemizin transit taşımacılıkta TCDD'nin güneydoğu hattının ikinci hatta üçüncü plana itilmesi, GAP Projesi'ndeki bu eksikliğin bir an önce güncelleştirilmesi gereğini ortaya çıkarmaktadır.

Üçüncü şık olarak, yine demiryollarının bu bölgede geri kalmışlığının sebeplerinden biri de terördür. Bölgede ve bölge insanı üstünde yıllardır süren terör, yapısal değişiklikleri de beraberinde getiren en önemli unsurdur. Demiryolları açısından yolların seyrü sefere açık tutulması ve sınır çizgisini oluşturan bir demiryolundan güvenliğin oluşturulması, yapısal bazda sektörel değişimlerin ön plana çıkması TCDD'nin taşımacılıkta performansını yitirmesine ve geri plana itilmesine neden olmuştur. Bu açıdan ben taşımacılık ve GAP Projesinin hayata geçirilmesiyle birlikte elde edilecek pamuk, tahıl gibi ürünlerin dış piyasalara açılması gibi hususlarda, bu işbirliğinin tekrar kazandırılması çalışmalarına bir an evvel ağırlık verilmesi gerektiğine inanıyorum. 1980'li yıllarda günlük 20'ye yakın tren seferinin yapıldığı ve bizim Çevre Hattı diye adlandırdığımız, yani eski deyimle Cenup demiryolları güney hattımız, bu kapasite bugün 1 trene veya günaşırı 1 trene düşmüştür. Bu çok acı durumdur. Bugün mevcut durum gösteriyor ki, insanımızın potansiyel yapısı. Hergün yeni yeni şeyleri en iyi şekilde üretebilecek durumdadır. GAP'ın 2010 yılına kadarki süreçte varacağı nihai kapasite, yıllık 23 bin ton yük olarak tahmin edilmektedir. Buradan da yeni demiryollarının devreye süratle sokulması gereğini ortaya çıkarmaktadır. Karayollarında bir TIR ile en fazla 20 ton yük taşınabileceği düşünülürse, bir tren ortalama 4 kişinin idaresinde, en az 1000 ton yük taşıyabilmektedir. İnsan, araç sayısı, çevre ve enerji açısından mukayesesini siz sayın dinleyicilerimizin ve izleyicilerimizin takdirine bırakıyorum.

Burada küçük bir örnek vereceğim. Sayın Gaziantep Valisinin 16 Nisan toplantısında yörede sulu tarımın başladığı alanlarda üretimin 20 katına yükseldiğini belirtmesi, ileriye yönelik taşıma sıkıntımızın ne denli olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Birinci 10 yıllık planda, şu anda revizyona tabi tutulan planda ele alınan Nizip-Şanlıurfa Demiryolu Şanlıurfa-Akçakale bağlantısı bir an evvel devreye sokulmalıdır. Ancak bununla ilgili fi-

nansman sıkıntıları Mart ayı içerisinde Baltimore'da yapılan toplantıda İspanyol kredisiyle yapılacak konusunda bir duyum Demiryolları Genel Müdürlüğü tarafından açıklanmıştır. Bununla ilgili çalışmalar devam etmektedir. Sanıyorum Bölge Müdürlüğümüzün bu konuda haberi vardır. Bu konuyu da ayrıca bilgilerinize sunuyorum. Hepinize saygılar sunuyorum.

Prof.Dr.Tamer ARPACI :

Sayın ASLAHAN'a kapsamlı konuşması için teşekkür ediyoruz. Şimdi Maden Tetkik Arama Enstitüsü'nden Ahmet KARTALKAYA'ya söz veriyorum

Ahmet KARTALKAYA (Maden Tetkik Arama Enstitüsü) :

Ben Maden Tetkik Arama Enstitüsü'nü temsilen toplantıya katılmış bulunuyorum. Kurumumuz GAP Projesine daha yeni entegre olmakta. GAP Koordinatörlüğünü ihdas ettiler çok yakın bir zamanda. 1 aylık bir süredir GAP Koordinatörlüğü kurulmuştur. Ancak yaptığımız çalışmalarda ve incelemelerde gördük ki, geçmişte yapılan GAP Master Planı'nda olsun, daha sonraki çalışmalarda olsun madencilğe yeteri kadar yer verilmemiştir. Halbuki madencilik biliyorsunuz, toplumların yaşamında vazgeçilmez bir yere sahiptir. Öteden beri ulusların ve toplumların sa-vaş nedeni olan ve gelişmişlik düzeyinin de bir temel girdisidir. GAP Bölgesinde de bu yapılan çalışmalarda madencilğe gerekli yerin verilmesini öneriyorum.

Bu anlamda kuruluşumuzun yaptığı çalışmalar var. GAP Bölgesini içine alın 9 vilayetin madencilik potansiyelinde metalik madenler, hammaddeler, enerji hammaddeleri, jeotermal kaynaklar hatta soğuk sular, yer altı suları, ayrı ayrı başlıklar halinde incelenecek. Ben burada GAP İdaresi Başkanlığı yöneticileri ilgililerine sunuyorum. Eğer bir iletişim kurulabilirsek, birlikte bir çalışma yürütebilirsek, onların madencilik alanında GAP Bölgesindeki sorunların ne olduğunu bize iletirlerse biz bu sorunları cevaplayabiliriz. Bu çalışmayı yaptıktan sonra, GAP Bölgesinin madencilik potansiyelini açığa çıkardıktan sonra madencilik ürünlerine dayalı yan sanayilerin neler olabileceğini 2010 yılında veya ondan sonraki bir süreçte GAP üretime geçtiği zaman hangi madencilik ürünlerinin hangi alanlarda kullanılacağını bir öneri şeklinde getireceğiz. Örneğin tarım alanında, yani çok fazla sulama olduğu zaman tuzlulaşmanın olduğu bir alanda organik maddelerce zengin olan bükümlü şeylerin, durmaların gerektiğinde pomzayla karıştırarak öğütülüp tarım alanlarına verilmesi gibi bir önerimiz var, bir çalışmamız da var. Maden Tetkik Aramanın yaptığı bir çalışma, devam ediyor bu çalışma, henüz neticelenmedi ki bu yöntem Macaristan'da ve Estonya'da şu anda kullanılan bir yöntem. Daha sonraki çalışmalarda, ileride madencilik ürünlerinin değerlendirilmesi konularında öneriler geliştireceğiz. Ben bunu buradaki GAP İdaresi yöneticilerinin bilgilerine sunuyorum. Eğer birlikte bir çalışma yapabilirsek, biz elimizden gelen katkıyı koymaya çalışacağız. Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Prof.Dr.Tamer ARPACI :

Sayın KARTALKAYA, katılarınız için teşekkür ediyoruz. Şimdi Köy Hizmetleri'nden Sayın Hasan DURSUN.

Hasan DURSUN (Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü) :

Sayın Başkan, değerli katılımcılar, üç gündür burada GAP Bölge İdaresi tarafından düzenlenmiş olan toplantıya Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü adına katılmış bulunuyorum. Şimdiye kadar gerek Ankara'da gerek bölgenin değişik illerinde zaman zaman değişik toplantılara katıldık. Ancak burada çok farklı bir yaklaşımı, diğer toplantılara kıyasla çok farklı bir yaklaşımın gündeme getirilmiş olduğunu gördük. Hem fikir olarak, hem de bu toplantıların kendi içerisinde işleyişi bakımından çok yeni bir yaklaşım. Çok değişik fikirlerin ortaya konulduğu, herkesin fikrinin alındığı, sivil toplum örgütleri, kamu üretici, herkesin fikrini rahatlıkla söyleyebildiği bir ortam. Bunun sonucunda gerçekten çok daha değişik şeylerin çıkacağını bekliyoruz ve umuyoruz. Ben burada Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile ilgili birkaç şey söyledikten sonra daha genel ifadelerle kısa bir konuşma yapmak istiyorum.

GAP deyince ilk akla gelen, tarım ve tarımsal altyapı gibi gözüküyor. 9 GAP iline baktığımızda, tarım yapılan alanın yaklaşık 3 milyon hektar alan olduğunu görüyoruz. Bu da yaklaşık Türkiye'nin % 8-10'u civarında bir rakama tekabül ediyor. Ve bunun 1.7 milyon hektarında sulu tarım ve geri kalan 1.2 milyon hektarında da kuru tarım yapılacak. Planlama yapılırken planlamacıların özellikle dikkate alması gereken bu iki sınıfta, yani kuru tarım kültürüyle sulu tarım kültürünün çok iyi analiz edilmesi ve burada değerlendirmelerin kendi içinde ayrı ayrı yapılması. Çünkü üretim artışı herşey değildir. Üretim kalkınmanın bir unsurudur, çok üretim de yapabilirsin, ama bunun neticesinde gerçek anlamda kalkınmanın gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Eğer ekonomik diğer sosyolojik boyutlarıyla birlikte değerlendirip dengeli bir planlamaya gidilmezse istenilen neticeyi almakta güç olacaktır.

Şimdi değerli arkadaşlar, katılımcı bir planlama sloganıyla ortaya atılmış bir yaklaşım. Çok güzel bir düşünce, 19. asırda fikir bazında üstünlüğü kanıtlanmış olan bu şeyin ve 20 asra damgasını vuran, kendini ispatlayan bu fikrin Türkiye'de bugün gündeme getirilmiş olması biraz düşündürücü tabii. Bu katılımda arkadaşlar, devletin, müteşebbisin ve çiftçinin fonksiyonları açık, net anlaşılır bir şekilde mutlaka yerini almalıdır. Devlet hangi fonksiyonları üstlenecek? Müteşebbisin fonksiyonları nelerdir? Üreticinin, çiftçinin fonksiyonları neler olacaktır? Bunların çok iyi şekilde ifade edilmesi gerekiyor.

Birde planlama deyince, planlama ve koordinasyon arkadaşlar, çok konuşuluyor ve çok da yapılıyor. Bunun çok pratik olmasına dikkat edilmesi gerekir. Yani planlama bir yerde engel de-

ğil, hız kesici olmalı. Müteşebbisin gerçek hedef kitlenin önünü açıcı ve hızlandırıcı olmasına dikkat edilmesi gerektiği kanaatindeyim.

Bunları böyle belirttikten sonra arkadaşlar, daha fazla sözü uzatmak istemiyorum. Köy Hizmetleri'nin yatırımlarıyla ilgili sorularınız olursa bu konuda cevaplamaya çalışacağım. Teşekkür ederim.

Prof.Dr.Tamer ARPACI :

Teşekkürler Sayın Hasan DURSUN. Şimdi Esnaf Odaları Birliği Başkanı Sayın Ahmet AKBIYIK beyefendi de söz.

Ahmet AKBIYIK (Esnaf Odaları Birliği Başkanı) :

Sayın Başkan, değerli GAP İdaresi, değerli katılımcılar. Ben Şanlıurfa Esnaf Odaları Birliği Başkanı Ahmet AKBIYIK. Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu adına Şanlıurfa'daki toplantıya katılmış bulunuyorum.

Sabahki oturumda çok değerli uzmanların katılımcı planlama ile ilgili görüşlerine katılmak mümkün değil. Bu konuşmaların ana hedefi şu oldu, naçizane beynimde. Temelde insan, planlamada çalışmada, hedefte insan kavramı var. Demek ki GAP Proje'nde bugüne kadar yapılan planlamalarda fiziki planlamalar, sulama planlamaları, yatırım planlamaları, bu planlamalardan etkilenecek olan toplumların durumu ne olacak? Bu toplumlar nelerle karşılaşacak ne gibi hizmetler verilecek? Sosyal, ekonomik, kültürel ve sağlık hizmetlerinde nelerle karşılaşacağımızı gündeme getirmişlerdir. Ben Şanlıurfa Esnaf Odaları Birliği olarak bu katılımcıların görüşlerine katılıyorum.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki yani GAP Bölgesi'ndeki 9 ilde yaklaşık 250 bin esnaf ve sanatkarımız var. Konuşmacıların biri sivil toplum örgütü diye bahsetti ama biz esnaf ve sanatkarlar olarak kendi yağımızla kavru lan bir kuruluşuz. GAP İdaresi'nin esnaf ve sanatkarlarımıza hangi sahada, hangi planlamayla yaklaştığı hususunda çok geniş ve detaylı bilgi bize ulaşmamıştır. Zaman zaman kişisel teşebbüslerimizle değerli idarecilerimizle konuşuyoruz, toplantılarımıza katılıyoruz ama bizim de hedefimiz yeni yapılacak olan bu katılımcı planda esnaf ve sanatkarların istedikleri, ihtiyaçları göz önüne alınmalı ve planlama ona göre yapılmalıdır.

Kısaca isteklerimizi şöyle bir değerlendirmek istiyorum. Bunları geniş anlatmak mümkün ama zamanımız yok. Bölgeye ait yeni politikalar geliştirilmelidir. Bu bölgedeki esnaf ve sanatkarlara uygulanan vergi oranları düşürülmeli ve bölgedeki esnaf sanatkarları yanında asgari ücretle çalıştıran işçilerden vergi alınmamalıdır. Bölge insanının vergi borçlarına ait gecikme cezası ve faiz cezası bir defaya mahsus olarak affedilmelidir. Vergi toplama süreçlerindeki gereksiz bürokrasi

ratik işlemler azaltılmalıdır. Kredi mevzuatında Türkiye Halk Bankası'na esnaf ve sanatkarlarımıza kullandıran kooperatif kredilerinde, doğu ve güneydoğu illerimizdeki esnaf ve sanatkarlarımız için faiz oranları bugün uygulanmakta olan orandan 10 puan aşağı çekilmelidir. Gaye esnaf ve sanatkarlarımızı güçlendirmek, onun ekonomiye olan motor gücünü biraz daha hızlandırmaktır. Bu bölgedeki kefalet kooperatiflerine yeterli plasman aktarılmalı, takibe intikal eden kooperatifler için özel önlemler alınmalıdır. Teşvik yanında yeni işçi istihdam eden esnaf ve sanatkarlar teşvik edilmelidir. İstihdamı çoğaltmak için. Küçük sanayi siteleri öncelikle desteklenmelidir. Bu sitelerde işyeri olan sanatkarlarımızın orta ve büyük sanayiye yardımcı yan sanayi olarak çalışmalarını için gerekli yönlendirmeler yapılmalıdır. Küçük sanayi siteleri kurulurken meslek kuruluşlarının görüşlerinin alınması mutlaka sağlanmalıdır. 4325 sayılı kanun ile Olağanüstü Hal Bölgesi'nde ve kalkınmada öncelikli yörelerde uygulanmak üzere getirilen kolaylıklardan istihdam yaratılması, yatırımların teşvik edilmesi önemlidir. 193 sayılı kanunda yapılan teşvikler genellikle 10 ve üzeri işçi çalıştıran işletmeleri kapsamaktadır. Vergisel ayrıcalıklardan yararlanılabilmesi için öngörülen işçi sayısının limiti aşağı çekilmelidir.

Sosyal güvenlik, bölge esnafımızın Bağ-Kur prim borçlarına ait gecikme borçları ve faizleri esnafın içinde bulunduğu sıkıntıları göz önüne alarak bir defaya mahsus olarak affedilmelidir. Bağ-Kur'un sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi, esnaf ve sanatkarlarımızın ilaç ve tedavi giderleri de eklenmelidir. Diğer karakterimizin, bölgede yapılan yatırımın inşaatı sırasında ihaleyi alan kuruluşlar genellikle bölge insanının söz konusu işlerde istihdam etmemekte ve gerekli malzemeleri bu bölgeden almamaktalar. Bu tür yatırımlarda ihaleyi alan kuruluşların belli bir oranda bölge insanını istihdam etmeleri ve alımlarının belli bir miktarını bölge esnaf ve sanatkarlarından temin etmeleri için devlet ihale yasasında gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Kamu kurum ve kuruluşlarının yardımlaşma sandığı, vakıf vs. gibi kuruluşlar vasıtasıyla yürüttükleri ticari faaliyetler esnaf ve sanatkarlara haksız bir rekabetin gelişmesine neden olmaktadır. Bu tür faaliyetlere en kısa zamanda son verilmelidir.

Enerji kullanım kriterleri ve fiyatları yeniden düzenlenmeli, bölgenin doğa şartları ve enerji nakil şartları bölgenin esnaf kesimi lehine dikkate alınmalıdır.

Son olarak kalkınmada öncelikli bölgelerde uygulamaya konulan ve konulacak olan ekonomik, sosyal, kültürel ve sağlıksal programları hazırlanması ve uygulanmasında Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu ile mutlaka işbirliği yapılmalıdır. Biz de kuruluş olarak işbirliğine hazırız. Saygılar efendim, teşekkür ediyorum.

Prof.Dr.Tamer ARPACI :

Teşekkürler Sayın AKBIYIK. Şimdi Sayın Naci İPEK'e söz veriyorum.

Naci İPEK (Kişisel Katılım) :

Bu güzel kentin Şanlıurfamızın güzide misafirlerini, bürokratlarını, GAP Idarecilerini saygıyla selamlıyorum. Şanlıurfamıza hoşgeldiniz diyorum.

3 gündür Şanlıurfa'dasınız. Sabahki konuşmalarda teknisyen arkadaşlarımın, bilge kişilerin konuşmalarını dinledik. Bize içinde bulunduğumuz tablonun ötesinde çok pembe tablolar çizdiler, bizi umutlandırdılar. Fakat acı gerçek öyle değil. Ben bu memleketin evladı olarak söylüyorum ki, önümüze serilen her umut sofrasında maalesef hüsrarla karşılaşıyoruz. Aradığımızı bulamıyoruz. Bugünlerde acı tablolarla karşılaşıyoruz. Şimdi ufkumuz 2010'da var. Fakat biz bundan evvel, GAP ilk gündeme geldiğinde, 2000 yıllarında GAP'ın nerede olacağını tahmin ediyorduk. Bugünlerin hayaliyle yaşıyorduk. Fakat bugünlerde bakıyoruz ki, tabir caizse, özür dileyerek belirteyim, dağ fare doğurdu. Ben herhangi bir hususta uzman falan değilim. Ben bir Şanlıurfa sevdalısuyım. Ben Şanlıurfa'dan aldığım sevgiyle konuşuyorum.

Şimdi GAP diyoruz. Plan, program ve güzel şeyler geliyor insanın aklına. Yaşım icabı 1960'ların Devlet Planlamasına uzanıyorum. O zamanlar Devlet Planlama Teşkilatları kuruldu. Bizler kanat taktık uçtuk. Uçar hale geldik. Fakat planlamadan hiç mi hiç bir şey anlamadık. Daima siyasi otoritenin, üçkağıtçının afedersiniz hegemonyasında kaldık. Bürokrasiyi çalıştırmakla memleketi istismar etmek, memleketin varlıklarını kendi arkalarına peşkeş çekmek. Durum budur, şimdi GAP diyoruz. GAP plan ve projeciler getiriyor. Fakat görüyoruz ki, yatırımcı daireler arasında hiçbir koordine yok. Örnek tümen tümen, diyelim Karaköprü Belediyesi, yeni belde oldu. Orada bir GAP İdaresi galiba oraya imara aldı. GAP'tan geçecek, GAP Başkanlığı'dan geçecek. Yani Şanlıurfa'da ne olursa GAP'tan sorulur. Fakat bakıyoruz ki, Şanlıurfa'nın merkezinde 30 katlı gökdelenler yükseliyor. GAP'tan nasıl geçti? Vatandaşın haberi yok. Yazıyoruz, çiziyoruz, kimsenin haberi yok. Bu nasıl planlamadır, bu nasıl GAP İdareciligidir, bu nasıl memleket sevmektir.

Şimdi 3-5 sene evvel, malumalınız, basında yer aldı. Türkiye ayağa kalktı. Doğu Holdingler kuruldu, bize umutlar enjekte edildi. İşte Doğu Holding Şanlıurfa'ya gelecek, yatırımlar yapacak, istihdam artacak, işsizlik önlenecek, şunlar bunlar. Doğu Holding Bölge'ye geldi, bu şehre geldi. Benim Özel İdare'min özel imkanlarıyla tesis ettiği bir fidanlığı aldı. Ben onun bugünkü durumunu söyleyeyim. Gidin görün, 750 dönüm içinde 1 tutam yeşillik yok. Bir fidan üretilmiyor ve gelen de teknisyenler değil idareciler. Bu bir hizmet değil bir ihanet getirmiştir buraya, bölgeye.

Bunlar kötü örnekler. Şanlıurfa trafiği malum, keşmekeş içinde. Bazı duraklarda, gecikmelerde 15-20 dakikalık oluyor. Yazıyoruz, çiziyoruz, gelene gidene söylüyoruz, yakınıyoruz. Biz milletvekilimiz çıktı dedi ki üst geçitler halledilecek. Tamam diyoruz, olmaz diyoruz. Fakat bakıyo-

ruz üç geçitlerin Bakanlık'tan Karayolları'ndan onayı alınmış. Uzmanlar, bilirkişiler, mühendisler, diplomalı titirli adamlar projeler hazırlıyorlar. işte şimdi çıkıp görelim, 6 tane üst geçitin temelleri atıldı. Ayak direkleri çıktı. Ondan sonra TEDAŞ diyorki efendim benim üstten yüksek gerilim hatlarım geçiyor, yapamazsınız. Nerde kaldı GAP'ın bize getirdiği nimetler? Şimdi bu koordinasyon olmadan ben ne anlayacağım. Orası örnek olarak gözler önünde. Gelip geçen turistler, yabancılar diyor bu hangi devirden kalmış, resimlerini çekiyor. Bizi afişe ediyor. Gidin öyle, gidip bakalım. Öyle değil mi hemşehriler, Şanlıurfalılar, Şanlıurfayı bilenler? Ayıptır. Biz GAP'ın güzel, dünyaya uygun hizmetler bekliyoruz.

Biz de katılımcı olalım. Ama Ankara bana bir gömlek gönderiyor, boyu 1 metre uzun geliyor, kolu uzun geliyor, yakası dar geliyor, içinde kayboluyoruz. Şimdi buna katılımcı diyoruz. Sağ olun, geldiniz, teşekkür ettiniz. Bizim bünyemize göre gömleğimizi biçin. Fakat bu gömlek biçilirken de siyasilerin elini ıstırham ediyorum, eğer kanuni mevzuat müsaitse, üzerinde çekin. Bütün Şanlıurfa'nın davası değil, bütün Türkiye'nin davası. Ümitlerimiz çok hangi birini anlatayım bilmiyorum.

Şimdi GAP İdaresi, GAP İdarecileri kusara bakmasın 5-6 sene evvel Şanlıurfa'da Harran Üniversitesi'nde bir rektörlük binası yaptılar, Koca binaya, devasa binalar milyarlar, belki trilyonlar sarfettiler. Yani benim bir vatandaş olarak onun rakamlarına aklım ermez. Fakat 4-5 yıldır oraya bir mala vurulmadı, bir çivi çakılmadı. Sayın Rektöre diyorum, bunu niye yapmıyoruz. Diyorlar GAP İdaresi bizi karıştırmıyor. Bize devredilse biz kendi imkanlarımızla yaparız. Bu devlet ne İran gibi petrol babası, ne Amerika gibi dolar babası. Milletten verdiği paralar çarçur ediliyor.

8-10 senedir bir devlet hastanesi yapılacak, hala iskelet halinde, enkazı duruyor 3-5 senedir SSK Hastanesi Şanlıurfa'ya 500 yataklı hastane yaptıramaz ise, Şanlıurfa'da efendim müsait arazi yok. Yahu koskoca memlekette 3 dönümlük, 5 dönümlük arazi yok mu? Nasıl bulunmaz? Benim buna aklım mantığım şaşıyor. Yani bunu bir yerde yapıp bir yerde bozanlar mı var? 20 senedir Akçakale yolu, yani o Şanlıurfa protokol yoludur. Gelen giden oradan geçer, belki zat-i alileriniz de oradan geldiniz, havaalanından geldiyseniz. Daha yeni yeni birşeye benzer oldu. 20 senedir bu yol yapılacak. 1990'da Şanlıurfa-Diyarbakır yolunun son kesimi yapılacaktı. Halen ihale de edilmiştir. Halen de yapılmıyor orası ve bir ölüm kavşağıdır. Şanlıurfa-Gaziantep yolu 15-20 senedir öyledir. Viranşehir yolu öyledir. GAP diyoruz. Yarın benim ürünüm olacak. Ben bunu neyle taşıyacağım, nasıl götüreceğim? Ben bunu yıllar evvel Sayın Kenan MORTAN'a ben-den evvel konuşma yaptı, Cumhuriyet gazetesinden tanışırız, dedim ki Sayın MORTAN, buraya başka bir iş için gelmişti. Şanlıurfa'da mahsul dar geldiği zaman da çiftçi sıkıntılıdır, bol geldiği zaman da Ağabey dedi, bu nasıl oluyor? Şimdi geldiği zaman Ofise satar beklediğini alamaz.

gelmediği zaman da zaten hal malum. Devlete Ziraat Bankası'na borcu vardır. Onun da Ofisten alacağı vardır. Yahu birbirine takas edelim. Siz de Devlet müessesesiniz. Yok efendim, Ofis parayı ödemez, Ziraat Bankası icracı getirir. Bu olmaz.

Geçen sene bir pamuk destekleme prim davası çıktı. 600 küsur vatandaş adli savcılığa verildi. 15-20 fabrika adliyeye verildi. Evet, bunlar hırsızlık yapmış. Bunlar elbette cezalandırılacak. İstiyoruz da cezalandırılınsın. Fakat bu işi kendi başlarına yapamadılar. Bundan muhtar suçlu, ziraat odaları suçlu. Buna müsaade eden teknisyen suçlu, 5 dönümlük araziyi 50 dönüm, 500 dönüm, 1500 dönüm yapan ve onu imzalayan teknisyen de suçlu. Bu suçları çıkarmak için bilgelik sahibi olmaya, teknisyen olmaya gerek yok. Bugün artık uzaydan nokta tahminler yapıyor. Benim gibi 3-4 tane vatandaşın önüne geçsin. Ben şu şu hırsızlığı yapmıştır, şu şu sahte imza atmıştır diye çıkarayım. İki gündür Ziraat Bankası önündeki keşmekeşi görüyorsunuz. GAP'tan biz bunu mu bekliyoruz? Dürüst vatandaş, namusunun bedelini acı ödüyor ama minareyi çalan kılıfını hazırlıyor. O itibarlı, zengindir. Benden iyi yaşar. Hepinizi sagıyla selamlıyorum.

Prof.Dr.Tamer ARPACI :

Sayın IPEK'e teşekkürler ediyoruz. Şimdi Kanlıavşar Belediye Başkanı Sayın Ramazan BAYAR beye söz veriyorum.

Ramazan BAYAR (Kanlıavşar Belediye Başkanı) :

Sayın katılımcılar. Bu toplantının burada oluşu Şanlıurfa için büyük nimettir. Fakat katılanların az oluşu üzücü bir olaydır. Atalarımızın bir sözü vardır. Herkez mezarlığa gitmiş, kendine dua okumuş.

O GAP kelimesi nereden geldi, nereden başladı, nereye gitti? Bildiğim kadarıyla GAP Atatürk Barajı'ndan bu ismi aldı. Bilmediğim yerleri sayın idareciler düzeltebilirler. Atatürk Barajı Bozova Bölgesi'nde kuruldu, yapıldı. Şimdi yine bir terim var. Ev senin ama içeri girme. Devlet bize bu oyunu oynak gibi hareket etti. Tamam, Atatürk Barajı sizin, yapısı sizde, işçi dışarıdan. Sürüne giden senin vatandaşın. 25 köy, 30 köy boşalmış, dışarıya mağdur olarak dağılmış, o da bir tarafta, hizmet Mardin'e ulaşmış, Bozova halkı hala susuz. Biz Suruç Projesi yıllardır, bugün geldi, bugün gidecek, bugün ihale yapılacak, bize sakız atar gibi bizi oyalıyorlar. Eğer bize üvey anne muamelesi yapılacaksa yetiyecek neredeyse, biz hala içecek su bulamıyoruz.

Bunun dışında yıllardır Bozova altyapı kanalizasyon programını GAP'a sunmuşuz. Bugün Devlet Planlama Teşkilatı bu gibi yapıları Devlet Planlama Teşkilatının kendisine bağlı kuruluşları afet bölgesi ilan edip onları ödüllendiriyor da, Bozova'yı neden çıkarmıyor bu altyapı programında?

Daha çok konuşmak isterdim, fakat biraz sinirlenip bazı yerlere çatacağım için özür diliyorum. Hepinize teşekkür ediyorum.

Prof.Dr.Tamer ARPACI :

Teşekkürler Sayın BAYAR, Şimdi sıra Sayın Sedat ZEYTUNLU.

Sedat ZEYTUNLU (Şanlıurfa İl Çevre Müdürlüğü) :

Sayın misafirler, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Sayın Başkandan da rica ediyorum. Bu önerilerimizin üst ve en yetkili makamlara ulaştırılsın.

Değerli konuşmacılar söylediler. GAP olmasın, somut adımlar olsun. Belediye Başkan Yardımcısı Sayın Haluk ÇOŞKUN beyefendi, halkın karar sürecine katılması lazım geldiğini söyledi. Bütün bunların tavassut etmesi lazım. Burada boşuna konuşacaksak, Sayın Başkan'dan rica ediyorum. Burada boşuna konuşacaksak, konuşmayalım. Sayın Başkan'dan rica ediyorum. Burada söyleyeceklerimin en üst yetkili makamlara iletilmesi gerekir. Madem ki en başta söyledi sayın Vedat ÖZBİLEN beyefendi.

Bir örnek vereyim. Hepiniz gürültüden rahatsız olursunuz. Gece sessizliğinde bir mobilet kulaklarınızı çınlatınca rahatsız olursunuz hepiniz. Süren de bilmez, yatan hasta var mı, yaşlı var mı evin içinde. Çözümü kökten halletmeniz için o mobileti çıkaran fabrikatörün kulağından tutup gel bakalım sessiz çalışan bir motor üret emrini vermeniz lazım. Buda neyle olur? Kanun hükmünde kararnameyle. Orada gördük, kanun hükmünde kararname çıkarttı karşımıza bir değerli konuşmacı. Yoksa burada laf yapacaksak hiç konuşmayalım. O fabrikatörü tutacaksın kulağından, gel buraya, bu insan kıymetlidir. Gece rahatsız etmeyeceksin, onun için sessiz motor yapacaksın, gel buraya diyeceğiz, kulağını tutacağız. Onun için en üst düzeyde bunların ele alınması lazım. Madem ki temel yaklaşımımız insan, dile getirildi, kalkınmanın insanı hedef aldığını söylüyorsa, değil mi?

Benim acizane görüşlerim şunlardır. Şimdi çok değerli konuşmacılar çok değerli fikirler söylediler. Ama en önemlisi somut adımlar atmak bence. Evet, hızla gelişen bir tarım potansiyeli var bölgemizde. Ne ekilecek o topraklara? Tabii ki tohum edilecek. Ama siz o tohumları bir ülkenin tekelinde elde ederseniz, yarın o ülke o tohumu stratejik mal olarak kullanır. Tohum piyasasını ele geçirmiştir, dur bakalım der, bazı tavizler koparır sizden. O zaman o ülkenin, ben İsrail olarak biliyorum tohum piyasasını elinde bulunduran ülkeyi, yanlış olabilir, bölge mühendisleri, Köy Hizmetleri Araştırma Enstitüsü'nün Ziraat Fakültesinin değerli hocalarının bu yönde çalışması lazım. Ben koca çekirdekli karpuzu cidden özledim. Yiyemiyorum, İsrail'in tatsız karpuz

zu bana hiç hoş gelmiyor. Tohum piyasasını ele geçirmemiz lazım. Eğer bu yönde çalışma yapmayacaksa bilim adamlarımız, yazık.

Geçen özücü, bir haber okudum gazetede. Üniversitelerimiz makale fakiri, buluş fakiri. Yani ilmi bir buluşta bulunmuyorlar. Ben çok özüldüm. Evet bu bölge insanı birçok kültürlerin merkezi durumunda. Arap, Kürt, Türk ve diğer milletler olabilir. Ve burada ben, acizane kanaatim, branşım da biyoloji, genetik bir zenginlik var. Ve bölgemizde çok zeki insanlar çıkacağına da inanıyorum. Bu beyinlerin tespit edilmesi lazım. Bu beyinler niye Amerika'da, Nasa'da çalışsın? Neden çalışsın? Gelsin kendi bölgesinde hizmet etsin, kendi bölgesinde kendi insanına hizmet etsin.

Değerli konuşmacılar sosyal adaletten bahsettiler. Sosyal adalet sağlanıyorsa yetkili insanlar, yetkili kişiler, zengin ve fakir arasındaki bu uçurumu derhal kapatma yoluna gitmeleri gerekir. Maalesef Şanlıurfamız'da zengin de çok fakir de çok. Artık o zenginlere nasıl etki edilecekse, zekat mı alınır, sadaka mı alınır, başka yöntemler mi düşünülmelidir, onu da yetkililerin düşünmesi lazım. Yani sosyal adaletin gerçekten sağlanması yönünde ciddi adımların atılması lazım, laf değil. Eğitimi sağlamak lazım diyoruz. Bölge insanını eğiteceğiz, okur yazar hale getireceğiz. Evet bu sonucu ama çok önemli, en önemli konu. Ben bir eğitimciyim. Ve geçen bir talebem doktor oldu. O mutluluğu da sizlerle paylaşmak istiyorum.

Şimdi eğitimde en önemli gayret iletişimi sağlamak. İletişimi sağlamak da halkın seviyesine inmek olur. Bölge halkının dilini de bu bağlamda kullanmamız gerekir. Eğer bölge halkıyla iletişim kuramazsak, bölge halkının diliyle bölgede iletişim kuramazsak, biz bölge halkını nasıl eğiteceğiz? Bu yönde de Naci İPEK ağabiyimiz dediği gibi yine siyasete iş düşüyor. Devletin halkın yanında olması lazım, karşısında değil.

Kıymetli dinleyiciler, beni sabırla dinlediniz. Kıymetli vaktinizi almak istemiyorum daha fazla. Hepinize teşekkür ediyorum.

Prof.Dr.Tamer ARPACI :

Teşekkür ediyoruz Sayın ZEYTUNLU. Şimdi TEAŞ'tan sayın Mustafa SÖNMEZ beyefendiye söz veriyorum.

Mustafa SÖNMEZ (TEAŞ, Türkiye Elektrik Üretim İletim A.Ş. Gaziantep 11. Grup Müdürü) :

Sayın Başkan, değerli konuklar, saygıdeğer basın mensupları. Ben Gaziantep şebeke tesis 11. Grup Müdürü Mustafa SÖNMEZ. TEAŞ Bölge Müdürlüğü adına Şanlıurfa ilimizdeki enerji yatırımlarıyla ilgili katılımcılara kısa ve öz bilgiler vermek istiyorum. Bu arada benden önce konuşmuş olan değerli konuşmacılar ve beyin fırtınası kısmında da bazı konuşan gerek Esnaf ve Sanatkarlar Odası Başkanımız Sivil toplum örgütlerinden Şanlıurfa'yı seven ve aşık olan ve

onun aşık olmasından gurur duyduğumuz konuşmacının ve diğer konuşmacıların TEAŞ Genel Müdürlüğü'nün enerji yatırımlarıyla ilgili olan kısımlarıyla ilgili yapıcı, uyarıcı bilgilerine kısa ve öz olarak cevap vermek istiyorum.

TEAŞ Genel Müdürlüğü taşrada enerji üretim santralleri 380 kilovoltluk ve 154 kilovoltluk enerji iletim hatları, 154 kilovoltluk trafo merkezleri, 380 kilovoltluk trafo merkezleri yapıp kamulaştırmasıyla beraber GAP Master Planı kapsamı içerisinde 1989'dan beri bu bölgedeki projeleri 7 senedir ben Gaziantep'te Bölge Müdürlüğü yapmaktayım. Adana'dan Şırnak'a kadar 10 ilde bölge müdürlüğüm görev yapmaktadır. Bu 7 sene çalıştığımız süre içerisinde GAP Master Projesinde Şanlıurfa iline yapılan enerji yatırımları zamanla yapılmış, bitirilmiş, halkın hizmetine sunulmuştur. Bu projeleri de bitirmekten Genel Müdürlüğümüz olarak gurur duyuyoruz. Nedir? Ben bir Bölge Müdürü olarak Şanlıurfalıya, Adanalıya, Osnamiyeliye hizmet götürebildiysem, eğer eve girdiğimde, lambaya bastığımda ışık yanıyorsa, dünyası aydınlanmışsa ben ondan gurur ve mutluluk duyarım.

Genel Müdürlüğümüz Şanlıurfa ilinde, Atatürk hidroelektrik santrali enerji üretiyor. Daha önce Şanlıurfa'da 70 kilometreden enerji alınıyordu. Gerilim ve voltaj düşüklüğü vardır. Biz bunu 1998-1999 yılında 70 kilovoltluk, 380 kilovoltluk hat yaparak, 0 kilometreden besledik. Şanlıurfa tüneli çıkışındaki DSI'nin yapmış olduğu 50 megawattlık santralin sağ tarafında 380 kilovoltluk Şanlıurfa trafo merkezi vardır. 4 bin 200 milyar. 12 ayda bitirilmiştir. Şanlıurfa'nın hizmetine sunulmuştur. Organize Sanayi Bölgesi'ndeki Evren Sanayi Sitesi'nin oraya yapılacağı, yer verilmedi. Ama sayın valimizin yardımlarıyla, organize sanayi bölgesindeki 2 trilyon lira lık yatırımın yeri valilik tarafından hemen temin edildi. Şu an Organize Sanayi Bölgesinde çalışan fabrikaların hizmete sunuldu. Daha önce Sigorta Hastanesi'nin arkasındaki Şanlıurfa trafo merkezi 20 kilometreden beslenmekteydi. Yine Şanlıurfa Birecik Santrali'nin Atatürk'le Şanlıurfa'yla irtibatı olan 380'lik hat. Biz Kurban Bayramı'nda o hattı bitirdik ve devreye aldık. Yani Birecik Barajı'nda yarım üretilecek enerji de enterkonnekt sistemiyle Şanlıurfa'ya da gelecek. Bu arada Karkamış Barajı'nda üretilen enerji enterkonnekt sistemine aktarılmaktadır. Bunların hepsi Şanlıurfa'nın GAP Master Planı'nda olan yatırımları.

Diğer kısımlar, Viranşehir trafo merkezi, 1 trilyon 356 milyar. 1.5 ay sonra 5 ay içerisinde merkezi bitirildi. 2x1000 200 megavoltluk trafo devrede. 2x50 idi. Yetişmediği için. Şu anda Viranşehir'de. Sulamadan sıkıntısı olan vatandaşlar için mobil trafo şu an devrede. Burada benim ifade etmek istediğim şu. 1999 yılında TEAŞ Genel Müdürlüğü'nün Gaziantep Bölgesi içerisindeki 10 ildeki yatırımı 45 trilyon 200 milyar. Geçen seneki yatırımımız 22 trilyon kadar Şanlıurfa'ya yatırım yaptık. 10 vilayetin içerisinde dikkatinizi çekiyorum. 2000 yılında da bu 22.5 trilyon içerisinde 2000 yılı ödeneği de 14 trilyon. Diyeceksiniz ki aradaki açıklık ne? Şanlıurfa 380

trafo merkezinin Kızıtepe 2'ye yapacağımız 157 kilometrelik 380'lik hattın 200 milyar. 2000 yılı içerisindeki Birecik trafo merkezinin Viranşehir trafo merkezindeki trafo ilavesi 5 aylık bir süre içinde yapılarak Şanlıurfa'nın hizmetine sunulacaktır. Burada Esnaf ve sanatkarlar Odasını temsilen katılan arkadaşımızın önerisiyle ilgili, her ne kadar TEAŞ müessese müdürlüğünün ilgileneğine rağmen, 1999 yılı için kamuoyunun da bilgilenebilmesi için söylüyorum bunu enerji, elektrik borcu olanlara faizle ilgili bir uygulama getirildi. Anapara alınacak, faizi silinecek. Tarımsal sulamayla ilgili Bakanlar Kurulu kararı var. Zaten 25 bin liradan indirimli satılıyor.

Bu kısa bilgileri aktardıktan sonra TEAŞ Genel Müdürlüğü'nün Şanlıurfa ilinde GAP'ın enerji yatırımlarıyla ilgili olan kısmında biz en iyi şekilde görevimizi yaptığımız kanaatindeyiz. Kamulaştırmalar da dahil olmak üzere. Bu arada bizim yatırımlarımızla ilgili DSI'nin, TEDAŞ'ın ve GAP Bölge Başkanlığı'nın, ben Diyarbakır'daki toplantıda da söylemişim, kesinlikle eşgüdüm ve koordinasyonu sağlanması lazım. Neden bunu söylüyorum? Ben burada trilyonluk yatırımlar yapıyorum ama enerjinin altını kurulabilmesi için diğer kurumları eleştirmek değil, yapıcı tenkit eder değil, birleştirici ve uzlaştırıcı koordinasyonun sağlanarak, benim yaptığım hizmetlerin hemen halkın hizmetine sunulabilmesi için diğer kurumların koordinasyonunun sağlanarak halkın hizmetine bağlantılarını yapıp sunulması lazım. Bu hususta geçen Şanlıurfa Valiliği koordinasyon toplantısında da söyledim. Ben tesis yapıyorum, burada TEDAŞ'ı yada diğer kurumları eleştirmiyorum, hat yok ortada, 14 tane, Şanlıurfa ilinde 154 tane trafo merkezi var. Bir tane 380 trafo merkezi var. Benim baktığım 10 ilde Adana ve Gaziantep dahil, bu kadar merkez sayısı yok. Genel Müdürlüğümüzün GAP Bölgesi kapsamındaki 380 ve 154 kilovoltluk enerji üretim tesisleri faaliyetleri hakkında kısaca bilgiler verip sözü bitirmek istiyorum.

Güneydoğu Anadolu Projesi, GAP kapsamındaki Adıyaman, Gaziantep, Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa, Batman, Siirt ve Kilis illerini kapsayan entegre bir bölgesel kalkınma projesi olup, başlangıçta 19 büyük üretim tesisi birleşmesinden oluşmakta, 22 baraj ve 19 tesis bölgesindeki proje sayısı artmaktadır. 2000 yılı programında GAP kapsamında 37 iletim tesisi projesi yer almakta olup, bu projelerden 8 adedi yeni projelerden oluşmaktadır. GAP Projesi'nin kapsadığı bölge Türkiye'nin toplam yüzölçümünün % 9.5'ini oluşturmakta 74 bin metrekarelik bir alan sahiptir. Bu proje sonuçlandığında 1.7 milyon hektar arazi sulamaya açılacaktır. GAP Projesinin kapsadığı bölge, Türkiye'nin toplam yüzölçümünün % 9.5'ini teşkil etmeye, 74 bin metrekarelik bir alana sahiptir. Bu proje sonuçlandığında 1.7 milyon hektar arazi sulamaya açılacaktır.

Enerji açısından bakıldığında 7500 megavatlık kurulu kapasiteyle yılda 25 milyar kilovat saat elektrik enerjisi üretilmektedir. Bu enerji Türkiye'nin ekonomik gerçekleştirilebilir hidroelektrik potansiyelinin bugün için % 20'sine tekabül etmektedir. Güneydoğu Anadolu içerisinde kalan hidrolik santrali tarafından üretilen elektrik enerjisinin bölge içerisinde kalan illerin sa-

nayı ve tarımsal işletmelerinin elektrik ihtiyacını karşılaması ulusal elektrik sistemimizin ihtiyacı kadar enerji sağlaması için Genel Müdürlüğümüzün genel yatırım politikası doğrultusunda enerji iletim projelerinin bitirilmesi hedeflenmiştir.

İletim tesisleri yönünden kısa bilgi arz etmek istiyorum. 2000 yılı yatırım programı GAP projesi kapsamında yer alan 380 kilovoltluk ve 154 kilovoltluk enerji iletim hatları trafo merkezlerine ait 37 adet projenin toplam 2000 yılı yatırım ödeneği 35 trilyon 550 milyardır. Bu projenin 1999 yılı tahmini yatırım harcaması toplamı 11 trilyon 530 milyardır. Ödenekler bu proje 24.04.2000 tarihine kadar yani 4 aylık süre içerisinde 1 trilyon 334 milyar TL yatırımı yapılmıştır. Bu harcamada parasal olarak % 20, fiziki olarak % 4 gerçekleşme olmuştur. Enerji iletim hatları yönünden 2000 yılı yatırım programı GAP Projesi kapsamında yer alan enerji iletim hatlarından, 380 kilovoltluk 4 adet 474 kilometre, 154 kilovoltluk 8 adet 365 kilometre olmak üzere toplam 839 kilometrelik 12 projenin yatırımı öngörülmüştür. 1999 yılı yatırım programı kapsamındaki projelerin tahmini harcama toplamı 7 trilyon 105 milyardır. 2000 yılı yatırım programı ödeneği 23 trilyon 420 milyardır. Bu ödenekler 24.04.2000 tarihine kadar da 384 milyar TL yatırım harcaması yapılmıştır.

Trafo merkezleri yönünden ise 2000 yılı yatırım programı GAP Projesi kapsamında yer alan trafo merkezlerinde, 380 kilovoltluk 5 adet 154'ten 20 adet toplam 1400 MV toplam 1400 MV 25 adet trafo merkezi yapımı öngörülmüştür. 1999 yılı yatırım programı kapsamındaki projelerin tahmini yatırım harcaması toplamı 4 trilyon 425 milyar TL olup, 2000 yılı yatırım ödeneği 12 trilyon 100 milyardır. Bu ödenekler 24.04.2000 tarihi itibarıyla de 950 milyar TL para harcanmıştır.

Sayın katılımcılar, benden önce konuşan gerek hocalarımızın gerekse diğer katılımcıların ifade ettikleri ama katılımın az olması nedeniyle halkın bilgilendirilmesi daha net ve açıklayıcı kullaktan dolma bilgiler olmamasını gerçekten diliyorum. Aramızda çok değerli basın mensupları var. Basınımız ve medyamız tarafından da buradaki toplantının ana net ve doğru bilgilerle kamuoyunun aydınlatılması hususunda onlarında bizlere yardımcı olmasını dileyerek beni sabırla dinlediğiniz için Genel Müdürlüğüm, Grup Müdürlüğüm ve şahsım adına hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Prof.Dr.Tamer ARPACI :

Teşekkür ediyoruz, Sayın SÖNMEZ. Şimdi Tarım Kredi Kooperatiflerinden Sayın Murat AKTAŞ'a söz veriyorum.

Murat AKTAŞ (Tarım Kredi Kooperatifleri) :

Teşekkür ediyorum. Sayın Başkan. Müsaade ederseniz yerimde konuşayım, vakit nakittir diye. Sayın Başkan, değerli dinleyenler. İsmim Murat AKTAŞ Tarım Kredi Kooperatifleri Genel Müdürlüğü'nde Araştırma Planlama Müdürü olarak görev yapmaktayım. Katılım az da olsa seviye- li geçen bu toplantının ve toplantıda alınacak kararların GAP Bölgesi'ne ve ülkemize faydalı ol- ması dileğiyle toplantıya ve katılımcılara başarılar diliyorum.

Öğleden önceki oturumu dikkatle dinledim. GAP İdaresindeki uzman arkadaşlar konularda bize bir çok bilgi verdiler ve çok önemli kavramlar ortaya çıktı. Katılım, ortak payda, paylaşım, sorumluluk, denetim ve kontrol gibi kavramların Master Planda bunların altının çizileceği vur- gulandı. Hatta Birleşmiş Milletler'in 1992 yılındaki kalkınmayla ilgili toplantısında eşitlik, ada- let, katılım ve insan kaynaklarının geliştirilmesine önem verildi. Özellikle kamu ve özel sektörler vurgulandı.

Ancak burada birşeyin eksik olduğu kanaatindeyim. Kamu sektörü, özel sektör, sivil toplu- ma zaman zaman vurgulandıysa da bir şey atlandı gibi geliyor bana. Bugün dünyaya baktığımız- da özellikle gelişmiş ülkelere baktığımızda 3. sektör olarak, geçtiğimiz çağda önemli fonksiyon- lar üstelenen gelişmiş ülkelerde hızla büyüyen, ilerleyen 3. sektör olarak kooperatifçilik burada vurgulanmadı. Bugün Avrupa ülkelerine ve gelişmiş diğer ülkelere baktığımızda, birçok alanda kooperatifçilik gerek ülkenin GSMH'ları açısından büyük bir paya, istihdam açısından büyük bir paya ve hizmet sökterleri açısından büyük bir paya sahiptir. Özellikle Avrupa ülkelerine baktığı- mızda turizm, eğitim, sağlık, bankacılık ve tüketim gibi kooperatifçilik büyük hizmet vermekte- dir. Bizim ülkemizde de yapı kooperatifi, tarım kredi, sulama ve esnaf kooperatifleri gibi koope- ratifler var. Fakat diğer alanlarda da kooperatifçilik gelişmeli.

Neden kooperatifçilik dediğimizde de, biraz önceki kavramlardan yola çıktığımızda da neden olduğu anlaşılıyor. Demokratik katılım, demokratik yönetim, paylaşma, sorumluluk dediğimizde de işte kooperatifçilik bu. İnsan faktörü dediğimizde kooperatifçilik akla geliyor. Neden? Koope- ratifçilikte ana tema insandır. Herşeyin altında insan vardır. Kendi gücü vardır. Kendi kaynağı vardır diye düşünüyorum. Hatta Haşim ÖGÜT beyefendi insan merkezli katılım diye bir ifade kullandılar.

Kooperatifçilik de insan kaynaklı bir katılımdır. Buna dikkati çekmek istedim. Master Planın da başarıya ulaşması için eğitim ve örgütlü topluluklar önemli olsa gerek. Kooperatifçilik aynı zamanda bir örgüttür. Hatta şu anda bile bir anket formu elimde var. Burada da kamu kurulu- şu, sivil toplum örgütü, özel sektör, yerel yönetim diyor. Burada baktığımızda kooperatifçilik gö- remiyorum. Burada bir eksiklik olduğu kanaatindeyim. Kooperatifçilik özel sektörde değildir, ka-

mu kuruluğu da değildir. Bunların dışındadır. Dünya da zaten bunu 3. sektör olarak tanımlıyor. Onun için, sonuç olarak, bu planda da kooperatifçiliğin ve kooperatifçilik eğitiminin ve kooperatifçilik bilincinin yerleştirilmesi için ön planda kooperatifçiliğe yer verilmesini öneriyorum. Bu konuda kooperatifçilik kuruluşları vardır. Bunların da katkıda bulunacağı kanaatindeyim. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Prof.Dr. Tamer ARPACI :

Teşekkürler Sayın Murat AKTAş. Yine Tarım Kredi Kooperatifleri'nden Sayın nder ULULAR. Buyrun efendim.

nder ULULAR (Tarım Kredi Kooperatifleri) :

Teşekkür ederim. Ben nder ULULAR. Tarım Kredi adına toplantıya iştirak ediyorum. Öncelikle toplantıyı düzenleyen GAP İdaresi'ne teşekkür ediyorum.

Bahsedilen yeni Master Planın 3 tane temel unsuru var. Bunlardan bir tanesi kamu yatırım programları. Diğer ikincisi özel sektör katılımları. Diğer ncs sürdürülebilir insani kalkınma. Malumlarınız olduğu üzere kamu yatırım ve programlarının temel maksadı hizmet, özel sektörün ise kar amaçlı hizmet. Sürdürülebilir insani kalkınma dediğimizde, bu Master Planda yer almayan kooperatifçiliğe örnek olarak toplumsal katılımı arttırmaya yönelik katılımcı planlama ve kalıcılığın sağlanması da çok yönlü hizmet verme yeteneğine sahip tarım kredi kooperatiflerinin bizzatıhi ayrıca dikkate alınması kanaatindeyim. Neden olarak, bir iletişim aklıma geliyor. Yre halkından oluşan alışanları GAP Bölgesinde ve Türkiye çapında 1500' aşmış yönetim. iletişimde network ağı, bilgisayarın yönünde, yöre halkından oluşan presonelin etkisi ve ikna kabiliyeti.

İletişimin neticesinde oluşan etkileşim ikinci unsur. İçiçe yaşamdan ötürü toplumsal katılım da etkileşim sonucunda iştirak yüzdesi artmaktadır. İnanırcılık ve güvenilirlik yörede uzun sürede yaygın bir Şekilde 90'ın üzerinde kooperatifiye hizmet vermesinden ötürüdür.

Teknolojik bilgi transferi. Çalışanların teknik eleman ve ziraat mühendisi olmasından ve sık hizmetiçi eğitime tabi tutulması ile hem gelişen ağ yakalamakta, hem de bu gelişmelerin katılımı ve sürdürülebilir olduğundan birebir aktarılması sağlanmaktadır.

Bu konuyu kısaca belirttikten sonra ben iki yıl önce Gaziantep'te yaşadığım bir olayı anlatmak istiyorum. Burada bütün hocalar, uzmanlar, yöre halkı özellikle belirttiler, yani GAP İdaresi kuruldu ama değişiklik göremedik diye. Gaziantep'te bir çiftçiyle sohbetimizde iki yıl önce zmn kilosu 25 bin liradan toptancıya sattığını ifade etti. Hale gittim, dedi aynı ifti kendi kasabamdan kendi zmm tanıdım. 50 bin lira yazmış üstüne. Şimdi bir zm ne kadar zaman

da yetiştirir, 1 yılda, 20 bin liradan % 60'ını maliyet sayarsanız, 10 bin lira kar etse, bir ayda 1 lira düşmez iken 1 günde aradaki komisyoncu 25 bin lira kazanıyor.

Bu arada şu konuya özellikle değinelim. Sayın Kenan MORTAN hocam dedi. biz dışarıda yapalım bu toplantıyı, daha iyi olur, hakikaten dışarıda yapalım 1 günde 25 bin lira kazanan bir komisyoncu, bir yılda 10 bin lira kazanamayan bir çiftçi. O halde çözüm nedir? Çözüm pazarlamadan geçmektedir. Eğer üreten çiftçiler pazarlamada yer almazlarsa, nihai noktadaki pazarlamada söz alamazlarsa kesinlikle hala bu 20 yıldır devam eden gelir seviyesi düşüklüğü devam edecek gibi gözüküyor. Pazar potansiyelini kısaca özetlemek istiyorum. Ortadoğu, Kuzey Afrika dediğimiz ülkelere, 24 ülkeye ki, bunların nüfusları 650 milyon. Orta Asya'da yer alan 600 ila 6 ülkede 60 milyon nüfusun, 2000 ila 2000'den sonraki 20 yıllık süre zarfında, 2020 yılı arasında 2020 yılında da nüfus artışından ötürü 1.1 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir. Et, süt, yumurta gibi ürünlerin % 100 gibi yani tahmin etmeye bile gerek yok, açık olacağı ortadadır. Et açığı 1.5 milyon ton, süt açığı 11 milyon ton, tahıl ve baklagil açığı 82 milyon tona yükselecek. Orta Asya'da yem açığı 26 milyon ton, yem açığının ithalatla karşılanması çok zor olduğundan yeme dayalı ürünlerin açığı olacağı buradan da anlaşılacaktır.

Bunun yanında sınır ülke, örneğin 1990'a kadar 2 ila 2.5 milyon baş canlı küçük baş hayvan ihracaatı yapıyor idi, sınır ülkelere. Biraz önce sayın Melik Bey'de sınır ticaretini özellikle belirttiler Toplam ihracatımızın % 45'ini tarım sektöründe sınır ülkeleri oluştururken, bugün bu pazar her ne hikmetse Avrupa Birliğinin ve Amerika'nın eline geçmiştir. Eğer oralara Birleşmiş Milletler kanalıyla ihracat yapamıyorsak, diğer ülkeler de yapamamalı. Eğer onlar yapıyorsa biz neden yapamıyoruz. Bir ressam resim yaparken önce çerçeveyi çizmeli, en sonunda dağdaki manzarayı yapmalı. Eğer onlar yapıyorsa biz neden yapamıyoruz.?

Bu Master Planda dünyadaki pek çok şey incelenmiş, Avrupa Birliği'ne yer verilmemiş. Şu anda Avrupa Birliği'ne yer veriliyor ama daha önemlisi en yani başımızda duran sınır ülkelerinin etkisi, sınır ülkelerine ticaret, en önce, birinci sırada, sınır ülkeleri ticaretine yer verilmesi kanaatindeyim. Kısaca GAP'tan Suriye, İtalya, Arabistan, Kazakistan, Lübnan, Almanya, ABD, Özbekistan, Kırgızistan, Romanya, Rusya, Fransa, İsrail, Belçika, Azerbeycan diğerleri diye gidiyor. Bu ülkelere ihracat yapılmakta, ihracat ürünleri ise buğday, sentetik makine halı, canlı koyun, kuru kayısı, un şeker, margarin, bitkisel yağlar, pamuk, kuru fasulye, antep fıstığı, kırmızı mercimek ve diğer diye devam etmektedir. Yani görüldüğü üzere dünyanın birçok ülkesine birçok satış potansiyeli var, ama yani başımızdaki ülkelere biz ticaret yapamıyoruz. Bunun Master Planda 1. derecede yer verilmesi kanaatindeyiz. Gelişen önümüzdeki çağın da gıda çağı olmasından ötürü, nüfus arttığı an ve toplumsal ürünler sınırlı olduğuna göre tohumluğa ayrıca önem verilmesini istiyorum. Beni sabırla dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum.

Prof.Dr. Tamer ARPACI :

Teşekkür ediyoruz sayın ULULAR. Şimdi izninizle sırada küçük bir değişiklik yapacağım. Ma-
zeretine binaen ayrılmak durumunda olan bir sayın konuşmacı öncelik rica ediyor. Şehir Plan-
cısı Sayın Eyüp Sabri GÜRSES Bey'e söz veriyorum. Buyrun.

Eyüp Sabri GÜRSES (Şehir Plancısı) :

Efendim size çok teşekkür ederim. Şunu belirtmek istiyorum. Sabahki konuşmasında Sayın
Kenan MORTAN Bey'i dayanamayarak alkışladım. Çünkü burada şu ana kadar birşeyler konu-
şuluyor, ben dinliyorum. İki gündür konuşuluyor. Beyin fırtınası değil de sadece beyin fırtınasız-
lığı konuşuluyor. Bir tek iyi bir eleştiri geldi. Ben dedi Master Planı beğenmiyorum. Biz Master
Planın içindeydik. Hatta bütün planların içindeydik. O yüzden ben de birazcık farklı olarak, eleş-
tirisel yönde konuşmak istiyorum.

Şunu belirtmek istiyorum. Hani Türkiye'de derler ya, demokrasi olmuyor. Ben Belediye'de
çalışmaya başladıktan sonra bunun farkına vardım. Ya olur mu Avrupa'da oluyor? Türkiye ger-
çeği var derlerdi. Efendim Şanlıurfa'da da Şanlıurfa gerçeği var. Asker kaçağayım. Geçen Viran-
şehir'e gittim. Yolda Jandarma gerçeği var. Tabii bizi aldılar içeriye. O sırada jandarma karako-
lunda birşeye rastladım. Köylülerin listesi çıkmış. Biz demokrasiden, katılımdan bahsediyoruz.
Hepsine cahil, cahil, cahil yazmışlar. Ve biz burada katılımdan bahsediyoruz, Şanlıurfa gerçeği
içinde.

Şunu da belirtmek istiyorum GAP İdaresi halktan kopuk bir kurum. Çok faydaları olan bir ku-
rum. Fakat GAP İdaresi çok kibar. Olcay Bey'in şahsında da, çok nezih bir insan. Fakat biliyor
musunuz, Şanlıurfa'da GAP içerisinde bir insan seviliyor. Orada gittiğiniz zaman size çay veren,
Şemse hanımdı herhalde, hemen gözüne bakıyor, keke hoş geldin diyor. İnsanlar hep mutlu olu-
yor. Yani ben hep mutlu oldum. Şunu belirtmek istiyorum Olcay bey Ankara'da oturarak, plan
yapılmaz. Hatta ben bu toplantıda artık dayanamadığımdan konuşuyorum. Efendim, havanda
su dövüyoruz biz. Şanlıurfa'da GAP İdaresi engel, Tarım Reformu engel. Biliyorum, dün basına
böyle bir konuşmamız olmuştu. Tarım Reformu Bölge Müdürü. Efendim tarım alanı için GAP
Projesi yapıldı. Tarım alanlarını koruyalım. Efendim Organize Sanayi'de 500 tane insan dilekçe
vermiş fabrika yapalım. Yer yok. E kendi tarlamda yapayım. Bir Master Planımız var ya kalkı-
nacağı. Ne yapacağız? Bütün arsalar ranta yatmış şu anda. Kemal POLAT Bey, bir soralım ba-
kalım fabrika kurarken, neler çektiniz? Gene de yaptınız. Hep yaşadık. Ve ben GAP İdaresi'nin
hakikaten, yani belki birkaç tane ağabey insan olsaydı GAP İdaresi'nde ağabey nasılsan, iyi mi-
sen diyen, halkla daha iç içe. Biraz ters gelebilir ama bana ters gelmiyor.

Efendim tabii ki eğitim gerçeği var. Ben bir de GAP İdaresi'ni teknik gezi ekibi olarak nitelendiriyorum. Çok büyük faydaları var. Tabii turizm gelişmesine büyük katkıları oldu. Belki biraz ağır bir laf. Mesela ne yapabiliirdi GAP İdaresi? Altyapı için 2. Organize'yi hayata geçirebilirdi. Belki İsrail'den para gelebilirdi. Olabilirdi. Yani teknik gezi için uğraşmak yerine, 2. Organize hayata geçirilebilirdi. Büyük imar alanları oluşturulabilirdi. Şanlıurfa'da arsa fiyatlarından tutun, ev fiyatları 100 bin dolar, Ankara seviyesinde. Tabii ranta yatıyor ya, paralar arsalar yatıyor, altyapı yok.

Bir de en önemlisi biz yine burada havanda su dövüyoruz. Yani kimisi kurumunu anlatıyor, şunu yapacağız, bunu yapacağız. Efendim Harran elden gidiyor. GAP belki teknik gezi kulübü olmak yerine Harran için bir çalışma başlatsa ki, başlatıldı biliyorum, çevre, fiziki bir plan yapıldı. Harran çöleşiyor. Bir önerim var. Belki GAP İdaresi bunu düşünür, bunu yapsaydı hatta ben diyorum, keşke buraya o köylüler gelseydi. Yani önemli olan bence onlarla katılımı sağlamak. Ankara burada. E tabii Şanlıurfadan da birkaç tane bürokrat burada. Havanda su dövüyoruz. Ne yapılıbilirdi? Şanlıurfa'da mesela pamuk desteklemesi yapıldı. Ondan önce gübre desteği vardı. Şanlıurfa'nın yüzölçümünün 5 misli Şanlıurfa'ya para girmesi lazımdı. Ben bir noktada seviniyorum. 3. bankadan daha az para girdi. Hocam belki 10'da bir değildir. Belki bir çözüm olabilir. Belki bir çözüm olabilir. Pamuk destekleme yerine insanlara yani GAP İdaresi bir proje geliştirebilir. Adam bilmiyor. Adam hakikaten buradaki toplantıdaki insanların 20 yıl gerisinde, 30 yıl gerisinde belki. Arkını açıyor suyunu toprağa veriyor. Yahu belki damlama sistemiyle belki pamukta, gübrede yapılanı sübvansede edilebilir. Havanda su dövduğümüz kanatindeyim. Çok teşekkür ederim.

Prof.Dr. Tamer ARPACI :

Teşekkürler Sayın Sabri GÜRSES. Şimdi Sağlık Bakanlığı'ndan Sıdika CANDOĞAN hanımefendiye söz veriyorum.

Sıdika CANDOĞAN (Sağlık Bakanlığı) :

Teşekkür ediyorum. Sayın Başkan 3. gündür yapılan toplantılarda gözüme çarpan bir nokta var. Bu planın revize çalışmasında nüfus artışından hiç söz edilmemiş. Sabahki konuşmalardan Belediye Başkan Yardımcısı Haluk ÇOŞKUN'un da belirttiği gibi, Şanlıurfa'nın nüfusu son yıllarda 250 binden 1 milyona çıkmış. Buda gösteriyor ki 2010 yılında 4 milyon olacak. Peki bu plan aşamasında, bunların bir kısmının söz ettiğini biliyoruz, köylerden gelen göç. Ancak büyük bir bölümü doğurganlık hızının fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Batıda % 2 iken bu bölgede % 4.2'ye çıkmaktadır. Bu aşamada aile planlaması çalışmalarının bu planda yeterince göz önü-

ne alınmadığı kanısındayım. Bu bazda eğitimin, dolayısıyla eğitimle doğru orantılı olarak sağlığın, özelde de aile planlamasının bu plan sürecine katılması gerektiğini düşünüyorum.

2. bir istiramım var. GAP Master Planı'nın 1989'dan bu güne kadarki 10 yıllık sürede su, toprak, çevre, altyapı, hava, turizm üzerindeki etkilerinden hiç bahsedilmedi. sulu tarımın insan sağlığı üzerindeki tropikal hastalıklar olsun, sıtma olsun, suyla birlikte gelen hastalıklar üstündeki etkileri ne durumda? Bu ileriki süreçte ne olacak? Bunların planın hazırlanma aşamasında plana konması gerektiğini düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Prof.Dr. Tamer ARPACI :

Biz de teşekkür ederiz Sayın CANDOĞAN. Şimdi Anadolu Öncü Çiftçi Birliği Başkanı Sayın Mehmet Sait MELİK beyefendi. Buyrun efendim.

Mehmet Sait MELİK (Anadolu Öncü Çiftçi Birliği Başkanı) :

Sözlerime başlamadan sayın dinleyicilerden özür dilemek istiyorum. O genç arkadaşımızın belki tecrübesizliğine yoracağım. Havanda su dövüyoruz dedi. Hayır biz burada havanda su dövmüyoruz. Burada hakikaten çok ciddi, gerekli bir şey yapıyoruz. GAP İdaresinden özür diliyorum.

Benim bir önerim vardı. Öneriden önce birkaç şey daha söyleyeceğim. Bu konuşmalar beyin fırtınası şeklinde geçmiyor. Arkadaşların düşünceleri olabilir, onları geniş geniş oraya çıkıp anlatıyorlar. Elektrikçi TEDAŞ'ın anlattığı gibi. Ona da kısaca yanıt vereyim. Sanayide elektrikler çalışmıyor. Bir elektriğin gitmesi bir fabrikanın bir hafta kapanmasına neden oluyor. Artık makineler elektronik. Bugün bize bunları anlatmalarına gerek yok. Benim bir önerim vardı. Bu arada GAP İdaresine teşekkür ederim. Güzel meyveyi hep taşlarlar. Şimdiye kadar GAP İdaresi olmasaydı Şanlıurfa ve Güneydoğu Anadolu Projesi'nde bu kadar yol almazdı. Bütün devlet kurumlarımız onlar kadar çalışsa, inşallah daha fazla yol alacağız. Bunu biliyorum.

Benim bir önerim var. Sivil toplum örgütlerini Şanlıurfa'da Güneydoğu Anadolu'da çoğaltalım. Bunu bir yere yazalım. Sivil toplum örgütlerine ihtiyacımız var. Biz kendimiz bir birlik kurduk. Sağolsun GAP İdaresinin büyük desteğini görüyoruz. Fakat Şanlıurfa'da ve Güneydoğu'da bu bir eksiklik. Eğer sivil toplum örgütleri çoğalır, belki konuşmalarımız düzelecektir, daha iyi tartışmalar yapabiliriz, beyin fırtınaları da güzel bir şekilde geçecektir.

Prof.Dr. Tamer ARPACI :

Sayın MELİK'e bizde teşekkür ediyoruz. Şimdi Erciyes Üniversitesi'nden Faruk AKTANIR Beyefendiye söz veriyorum.

Faruk AKTANIR (Erciyes Üniversitesi Öğretim Üyesi) :

Çok teşekkür ederim. Başta Sayın Başkan ve değerli katılımcılara saygılarımı sunuyorum. Ben ve eşim Erciyes Üniversitesi'nde Öğretim Üyesiyiz. Ankara'dan ısrarla soruldu, üniversiteyi temsilen 1-2 öğretim üyesi katilsin diye. Erciyes Üniversitesi'nde 5 yıldır görev yapıyorum. Ondan evvel 15 sene Adana'da Çukurova Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümünde Yardımcı Doçent, Doçent, vs. olarak çalıştım ve hatırlarsanız, Çukurova Üniversitesi, özellikle Ziraat Fakültesi bu GAP Projesi'nde çeşitli akademik ve uygulamaya yönelik çalışmalara katılmıştı. Bunların bir kısmına ben kısmen katılmıştım. Erciyes Üniversitesi'nde ise GAP'la ilgili hiçbir çalışma yok.

Ben bu beyin fırtınası konusunda size veya ilgili bir makama ODTÜ'nün, İTÜ İnşaat Mühendisliği'nde İsmail BÜYÜKYILDIZ Beyefendinin ve bizim Çukurova Üniversitesi'nde Seyhan ve Ceyhan nehirlerinde yaptığımız hidroelektrik üretimi optimizasyonu konusunda GAP'a proje teklif sunmak istediğimi söyleyecektim. Yani beyin fırtınası. Bu konuda ben deminki müracaat formuna e-mail adresimi falan da yazdım. Eğer bu şekilde bir şey mümkünse nasıl proje teklifi verebileceğimizi bize bildirirseniz çok memnun olurum.

İster istemez fazla uzatmadan birça konuşmacıya bazı konularda yorum yapma zorunluluğu hissediyorum, affınıza sığınarak, 3-5 dakika müsaade ederseniz. Birincisi demiryolu olayına bir T.C. vatandaşı olarak kalben hakikaten çok geç kalmış olduğumuzu söylemek istiyorum. Yani feryadımızı duyurmak istiyorum. Örneğin Antalya'dan Şanlıurfa'ya kadar uzanan bir hızlı tren hattı olsaydı, Antalya'ya 1 haftalığına gelen turistleri bu hızlı trenle getirip bu Nemrut'u falan gösterip, bu GAP'ın güzelliklerin gösterseydik, çok renkli süslü bir turizm faaliyeti olurdu. Eğer demiryolları ağı kurulmuş olsaydı emin olun çok randımanlı olarak kullanılırdı. Nedense maalesef 1930'lardan sonra demiryolu işleri durmuş. Ama hala 3-4 günde doğudan adı ekspres olan Doğu Ekspresi 3-4 günde Doğu'dan Ankara'ya geliyor. Bunu vatandaşlarımız bu haliyle bir çok kullanıyorlar. Şehirçi hafif raylı sistemler, metro sistemleri, bunlar da çok geç kalmıştır. Şehirçi trafik keşmekeşine ve hava kirliliğine çok büyük katkısı olacaktır. O beyefendiye bütün kalbimle katılıyorum.

İkincisi Erciyes Dağı'nın eteklerinde milyon, milyar tonlar mertesinde gayet güzel gronül pomza ve yatakları vardır. MTA'cı arkadaş söyledi. Biz bu konuda taşıyıcı hafif beton projesi üzerinde çalışıyoruz. Eğer mesela raylı sistem olsaydı veya nakliyesi mümkün olsaydı bu çoraklaşma çok büyük bir sorundur. Hakikaten eğitim de çok önemli bir problem. Hem okul eğitimi, hem genel eğitimimiz. Maalesef ülkemizde halkımızın, ben de dahil, eğitim seviyesi düşük. Hırs ve açgözlülüğünden dolayı, aşırı sulamadan dolayı, maalesef bu güzelim Harran ovasının sulama-

ya açılan tarlaların bir kısmı yakın bir zamanda çoraklaşabilir. Bu pomza ilavesi ile bunun ıslah edilmesi bence çok çok önemli ve ciddi bir proje. Şimdiden bunu kaile almak lazım.

Bu konu daha, üniversitelerin makale fakiri olduğu söylendi. Ben kendimi tenzih ederim. Övünmek gibi olmasın, çok afedersiniz. Beni şahsen gelip görebilir herkes. Hiç kimseye telefon etmeden, yalvarmadan, bileğimin hakkıyla akademik aşamalarımı rahatlıkla yapmış birisiyim. Hala bu sevda içindeyim. Özellikle uluslar arası dergilerde, saygınlığı olan dergilerde ve şerefli bilimadamları da akademik personel de bu dava üzerine baş koymuştur. Efendim, çok affınıza sığınıyorum. Hiçbir müzik eğitimi almadan, ortaokuldan terk, adı falanca olan hepimizin ağzının suyu akarak her akşam şovunu seyrettiğimiz o hanımefendiler trilyonlar kazanırken, biz de onları eğlence şovu diye seyrederken, biz bilimadamları güç bela uluslar arası bir dergide makale yayınladığımız zaman, sağolsunlar TUBITAK 100 milyon lira veriyorlar. Ben de bunu gururla ve zevkle alıyorum. Birçok ödül aldım bunu da gururla söyleyeyim. Ben, üniversitelerimizin hepsi ve bütün öğretim üyelerimiz maalesef bu iddiaya katılamayacağım. makale fakiri değildir. Ülkemizde de aşama yapmak oldukça zor, özellikle doçentlik aşamasında.

Ben bu eğitim konusu üzerinde çok güncel bir örnek vermek istiyorum. Eşimin apartmanında kalıyorum şu an. Ön tarafı çok dar bir cadde. Hakikaten yoğun mobilet gürültüsü var. Fakat ilk alındığı zaman o egzozlar ses yapmıyor aslında. Ama şarı kullanma veya kasten delme sonucu, bu egzozlar gürültü yapıyor. İşte geri kalmışlığımızın en bariz örneklerinden birisi bu. Bunun engellenmemesi. Bu dolmuş keşmekeşi. Evin önünde 1 metre genişliğinde bir kaldırım var. İnsanlar birbirine çarpa çarpa, tüküre tüküre yürüyorlar. Evin arkasında 100 metre genişliğinde şahane bir bahçe var. Ve o apartmanda kalan insanlar balkonda aşağı çöpleri döküyorlar. Güzelde bir yer. Dikilitaş'a yakın bir yer. Merkezi bir yer. Apartmanın idarecisi yazmış bugün sabah, yalvarıyorum, lütfen yalvarıyorum, güzelim bahçeye çöp dökmeyin. Altına da şunu yazmış. Bu yazı siliniyor. Bu yazıyı silenin..... şimdi bakınız biz inşallah daha hoşgörülü, gelişmiş ülkelerin faydalı kısımlarını alıp taklit etmeye çalışarak belirli bir seviyede geleceğiz.

Benim kanaatim Çetin ALTAN'ın benim çok sevdiğim bir fikir adamı, yani siyasi olarak konuşmuyorum beyefendi, siz sevmeyebilirsiniz, teknik hizmet devleti dediği bir kavramı var. İşte bu bu hadise. Ben bugün geldim. Bu faaliyet devletimizin teknik hizmet devleti olma yolunda olduğunun samimi ve iyi niyetli bir göstergesidir. Bence çok taktir edilecek bir hadisedir. Kimisi havanda su dövüyoruz der, kimisi demez. Bunlar olağandır. Bu tür fikirler tabii ki ortaya çıkacaktır. Bunlara hazımlı olalım. Neşe ile beraber geldim. Neşe, dedim, biz Öğretim Üyesi'yiz. İnşallah bir protokol sırası falan vardır, izdiham olacak, acaba yer bulamazmıyız? Sabahleyin geliyorum, bakıyorum, heyhat, meğerse çok rahat bir salonmuş ve bakınız ilginçtir. Gaziantep'te ne kadar yoğun olmuş. Demekki Şanlıurfa'da bir kadercilik var, bir umursamazlık var. Demek-

ki onun da bir göstergesi bu. Veya Şanlıurfa'ya gelip burada bağırın çağırın, yine konuştuğum bana kalacak kötümserliğim içinde, herhalde ümidi yok. Konuşsa veya dinlese bu gelişmeleri ki o yüzden bu toplantıya ilgi göstermemişler. Ama Gaziantep'te bu toplantının tika basa dolması, Şanlıurfa'da böyle boş olması..... ki Şanlıurfa GAP'ın merkezi bana sorarsanız. Gaziantep'ten uzakta bunu tıklayıp pastanın büyüğünü kapmaya çalışıyor olabilir. Helal olsun. Bakınız nasıl girişimciyim. Çok teşekkür ederim.

Ben elektrik üretimi artı sulama suyu artı taşkın zararı için birlikte optimize etmeye çalışan akademik yayınlarımızın, broşürlerimizin olduğunu söylemek istiyorum. En son TÜBİTAK'ın en son dergisine bakılabilir. International Association of Sciences var İngilterede. Onun dergisinde de kabul oldu. Biz Keban-Karakaya-Atatürk üçlüsüne yapmak istedik, saygımız var, DSİ Genel Müdürlüğü bu dataların gizli olduğunu söylediler ve bize vermediler. Biz de bunun üstüne Seyhan ve Ceyhan Nehirleri üzerindeki barajlarımızın optimizasyonu üstüne çalıştık. TÜBİTAK'ta yayınlandı. Ne kadar mutluyuz. Yarın yurtdışında yayınlanacak. Bu şekilde biz de kendi işimizi yapmaya çalışıyoruz. Böyle bir toplantıda olmaktan da gurur duyuyoruz. Çok teşekkür ederiz.

Prof.Dr. Tamer ARPACI :

Sayın Faruk AKTANIR hocaya biz de teşekkür ediyoruz. Akademisyenler adına konuştuğu için ayrıca teşekkür ediyoruz. Şimdi efendim 15 dakikalık bir ara veriyoruz. 15 dakika sonra devam edeceğiz.

Prof.Dr. Tamer ARPACI :

Şimdi efendim, toplantımıza devam ediyoruz. Biz küçük değişiklik yapıyorum buradaki toplantının amacı ve yöntemi hakkında söz isteyenler oluyor. Birde konuşmaların kapsamının kaybolması itibarıyla, her konuşmacının konuşmasının kapsamında ana fikir nedir, bunu kısaca bir tahta getirerek buraya kaydetmek istiyoruz. Mesela oturumda demiryolu, ulaştırma, madencilik, köy hizmetleri, esnafın talep ve dilekleri, Şanlıurfa'ya vatandaşın GAP ve uygulamalarıyla ilgili gözlemleri, enerji, kooperatifçilik, pazarlama, şehir imar planları, bunun yarattığı rant, nüfus artışı, aile planlaması, sivil toplum örgütlerinin lüzumu, devlet demiryolları turizm ilişkisi, toprak çoraklaşma ve su gibi konularda değerli katkılar oldu. Ancak yine bir husus var ki bu konuşma süremizin kısa olması nedeniyle bir sıkıntı yaratıyor. Mümkün olduğu kadar konuşmaları planın revizyonuna katkıda bulunacak konulara münhasır kılalım. Kişisel anekdotları mümkün olduğu kadar katmayalım. Şimdi buradaki amaç ve yönetimi hakkında Sayın Prof. Kenan MORTAN'a söz vermek istiyorum. Mikrofonu oraya iletmek mümkün mü acaba?

Prof.Dr. Kenan MORTAN :

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan. Fazla meşgul etmeden maruzatımı arz edeceğim. Sözün özü halisane olanıdır diye bir özdeyiş biliyorum. Şanlıurfa'da tanıdığım insan olan ve artık büyük diye seslendiğim Naci IPEK beyefendi sanıyorum öğleden sonraki beyin fırtınasının en anlamlı konuşmasını yaptı. Dedi ki, herşeyden önce bugün kalkınmanın önündeki çakıl taşlarını kaldıralım. Hadise aslında sosyo-ekonomik kalkınma önündeki çakıl taşlarını kaldırmak. Şimdi 11 yıl sonuna geldiğimizde görüyoruz ki hala birçok şeyin başlangıç noktasındayız. O yüzden acaba beyin fırtınası adı altında çok daha amaca dönük, hadisenin bu çakıl taşlarını kaldıracak bileklere dönük biçimini nasıl sağlarız diyorum. Siz hemen bunu tespit etmiş bir kara tahta yöntemi geliştirmişsiniz ama galiba ikincisi bu sabahki dileğin yerin deliğini gösteriyor. Açık alanlarda galiba çok daha yaratıcı oluyoruz. En azından bundan sonraki toplantılarda açık havada çok daha verimli olacağımız kanatındeyim. Çünkü gördüğüm kadarıyla asıl sorun olan 11 Yılda GAP'ın geldiği noktayı tartışmada zaman zaman zaafiyetler gösterebiliyoruz. Teşekkür ederim.

Prof.Dr. Tamer ARPACI :

Teşekkürler Sayın MORTAN. Şimdi yine söz sırasına göre söz vermeye devam edeceğim. Ancak lütfen konuşmaların lütfen GAP Planıyla ilgili kısımlara münhasır kılınmasını rica edeceğim. Şimdi sözü Türkiye Gübre Sanayi A.Ş.'den Sayın Reşat GÜLBAY'a veriyorum efendim. Sayın GÜLBAY.

Reşat GÜLBAY (Türkiye Gübre Sanayi A.Ş.):

Sayın Başkan, değerli katılımcılar, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Türkiye gübre sanayi ülke genelinde gübrenin %30'una varan üretimi ile en büyük kapasiteye sahip kuruluştur. Urfa'da GAP Bölge Müdürlüğü tesis ettik 15 bin ton kapasiteli depolarımız var ve GAP Bölgesi'nde de 80'e yakın bayi ile hizmet vermekteyiz. Teknik bilgiler konusunda GAP İdaresi'ne her türlü yardıma hazır olduğumuzu belirtmek isterim. GAP İdaresinin hazırladığı Katılımcı Planlama Projesinden büyük memnunluk duyuyor ve GAP İdaresini kutluyorum.

Aslına bakılırsa yörede gecikmiş bir yatırım projesi olan GAP Projesi bundan 50 yıl önce gerçekleşmiş olsaydı biz bugün bu konuları konuşmuyor olacaktık. Başka projeler üzerinde konuşuyor olacaktık. En azından bu yörede bir eğitim sorunu olmayacaktı. Üç dört eşlilik evlilik sorunu olmayacaktı, feodal yapı sorunu olmayacaktı ve az gelişmişlik sorunu olmayacaktı. Şunu ifade etmek istiyorum burada kamu kuruluşlarının yanında GAP İdaresinin büyük bir rolü var ve ona çok büyük görevler düşüyor. Bunun yanında yerel yönetimlere görev düşüyor ve en önemlisi Urfa ve Güneydoğu aşklarına çok büyük görevler düşüyor.

Eğer GAP Projesi 2020 yılında burada feodal yapıdan bahsedilmeyecekse, eğer eğitim % 95'lere çıkarılacaksa o zaman GAP Projesi amacına ulaşmış olacaktır. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Teşekkürler Sayın GÜLBAY, şimdi sözü Kültür Bakanlığından sayın Mehmet Akif IŞIK beye veriyorum. Buyrun Sayın IŞIK,

Mehmet Akif IŞIK (Kültür Bakanlığı) :

Sayın Başkan değerli katılımcılar hepimizi saygıyla selamlıyorum. Ben GAP Projesinde "Kültürel Varlıkların Korunması" konusuna değinmek istiyorum. Bilindiği gibi GAP Projesi kapsamında yer alan Baraj Gölleri altında bir çok Kültürel Varlıklarımız kalmış ve hala da kalmaktadır. Bunların kazıları zaman zaman bakanlığımızca zaman zamanda sponsor kuruluşlar ve üniversitelerdeki öğretim üyelerince sürdürülmektedir. Ancak Bakanlığımız bütün bunlara yetişmek için gerekli olan maddi güce sahip değildir. Bu nedenle GAP İdaresinin daha önceki yıllarda Hasankeyf örneğinde olduğu gibi bizim kazılara maddi katkıda bulunmasını teklif ediyorum. Bazı konuşmacı arkadaşlarımız GAP Projesi çerçevesi içerisinde Turizm gelirlerinin artmasının planlandığını belirtti. Bilindiği üzere Deniz ve Kış turizmi olmayan yerlerde turizmin gelişmesi kültürel varlıkların korunması ile mümkündür. Urfa'da ancak bunu yapabiliriz. Kültürel varlıkları koruyabilir gelenlerin istifadesine sunabilirsek biz buraya turisti çekebiliriz. Önümüzde 2 tane Kültürel varlıkların ortadan kaldırılması problemi var Birincisi Baraj gölleri altında kalanlar elden gidiyor, ikincisi sulama alanı içinde yer alanlar ortadan kalkıyor.

Sulama alanlarında küçük araziler birleştirilerek tapulaştırma işlemi yapılmaktadır. Tapulaştırma işlemi yerine Hazine arazileri verilmekte ve bu araziler ve bu araziler içerisinde Tarihi Eser olarak nitelendirdiğimiz eski yerleşim yerleri olan Höyük'lerde bulunmaktadır. Araziyi alan şahıs bilinçsiz bir şekilde höyüğün ne olduğunu belki bilmeden belki bilinerek tarım arazisi açmak için höyükleri yok etmektedir. Bunların ortadan kaldırılması için bir koordinenin sağlanması ve hazine arazilerinin hak sahiplerine verilirken illerdeki müze müdürlüklerinin yetkililerinin arazi tahsis sırasında görevlendirilmesini önermekteyim. Birde sadece bakanlığımızı değil herkesi ilgilendiren bir husus var şimdi bir taraftan GAP Projesiyle tarım alanlarını sulayıp verimli hale getirmeye çalışıyoruz. Bir taraftan da verimli arazileri sanayi ve konut için kullanıp ortadan kaldırıyoruz. Bunun en açık örneği Çukurova'dır. Bu böyle devam edecek olursa ikinci bir GAP daha bize gerekecek kanaatindeyim. Arkadaşlar istihdamın yapılanları kötülemek yerine artık onları geliştirmek için bir yol çizmeliyiz. Hiçbir iş mükemmel değildir. Anayasamız bile günün şartlarına göre zaman zaman değiştirilmektedir. Biz GAP Projesini nasıl verimli hale getirmeliyiz konusunu burada tartışmalıyız. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Teşekkürler Sayın IŞIK. Şimdi DSI Harran Ovası İşletme Başmühendisi Ahmet KASIMOĞLU'nu davet ediyorum.

Ahmet KASIMOĞLU (DSI) Devlet Su İşleri Harran Ovası İşletme Başmühendisi) :

Sayın Başkan, değerli katılımcılar 1993'ten beri burada GAP'la ilgili seminer ve toplantılara katılıyorum. GAP Proje alanından yararlananlar eğer GAP Projesini yönetirlerse en iyi sonuç alınır. GAP'ın yönetim merkezi 9 ilden birinde almalı örneğin; Diyarbakır veya Şanlıurfa. Değineceğim hususlardan biri sektörel dengesizlik. Enerji sektöründe gerçekleşme %80'e yakın Tarım sektöründe gerçekleşme ise % 10 civarında, oysa projenin adı ne, Bölgesel Kalkınma, Bu enerji nerede tüketildi; Marmara Bölgesinde, TEAŞ'ın yöneticisi açıklandı Viranşehir'de geçen yıl çek önemli enerji sorunları yaşandı. Bu sorunları çözmek için acilen bir mobil tesis kurulmuş. Halbuki aynı dönemde Marmara bölgesinde enerji sorunu yaşanmadı. Yani enerji burda üretilirken bir başka yerde tüketiliyor. Bir başka husus ise ödenek yetersizliği sorunu vardır. Hem Kalkınma İdaresi başkanı hem de bölge müdürü sık sık açıklama yapar yılda 500 milyar dolar gerekir ama bu proje bitmez. 2010'a endekslenmiş 2010'da bitecek 500 milyar dolardan eğer ek proje konmasa bile 2050'de bitecek, en yakın bitiş tarihi 2050 olacak. Yani ödenek yetersizliği sorununun biran önce giderilmesi lazım.

Yine GAP İdaresi'yle ilgili bir başka değinmem olacak. GAP Bölgesi dışında zaman zaman bazı sorularla karşı karşıya kalıyoruz. Yani Türkiye kamuoyunda genelde bir yanlışlık var, sanılıyor ki GAP'n sulama projelerinin tümü işletmede işte gördük Bozova Belediye başkanımız söyledi Mardin'e ulaştı ama ben biliyorum, Mardin ara kanalı henüz yukarı Harran ovasını işletecek konuda bile değil. Henüz inşaatına yeni başlandı. Yine bir diğer örnek vereceğim. Sulama Birlikleri örneği tabii bu açıklamalarda bugünkü oturumun adının da çok büyük etkisi oldu bende, merkezi planlamadan katılımcı planlamaya yani bu iş merkezden değil buradan yönetilecek. Faydalananlar tarafından bu proje yürütülürse daha verimli olur diye düşünüyorum. Çünkü GAP'ın toplantılarından benim öğrendiğim bu, doğrusu ben daha önce bilmiyordum. Ama GAP toplantıları sonucunda ben bunu öğrendim. Yine bir diğer değinmede bulunacağım sulama birlikleri faydalananların tesisi devraldığı işlettiği bir kurum kooperatiflerden yönetici arkadaşımız değindiler, ben bir örnek vereyim; 1997 Yılında Hükümet sulama birlikleri konusuna izin vermedi kooperatifler içinde gelin sonra kurulmanıza izin verelim dedi, 8 ay uğraştılar 8 ay kabul edilmedi. Eğer 8 ay yaptığın onlarca başvuruda kabul edilmiyorsa bence Türkiye'de kooperatifçilik bitmiştir. Sulama birlikleri ile ilgili yine bir örnek vermek istiyorum. Değerli arkadaşlar sulama birlikleri yöneticileri zaman zaman bize başvuruda bulunurlar sulamayı ne zaman başlatacaksınız. Oysa bu soru yanlış bir soru, ben dedim ki bunun sizin tarafınızdan kararlaştırıl-

ması lazım. Yani siz sulama birliğini olarak karar verin deyin ki biz şu tarihte sulamaya başlamak istiyoruz. DSI olarak gerekli çalışmalar yürütülür ve zamanında size su verilir.

Ama sulama birliği yöneticileri burada sulama başlatılmazsa hemen Ankara'ya gidiyorlar. Ama GAP İdaresi burada olsa ve koordinasyonu daha iyi yerine getirirse sulama birliği yöneticilerinin Ankara'ya gitmelerine gerek kalmayacaktır. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Teşekkür ederiz sayın KASIMOĞLU. Şimdi Belediye Başkan Yardımcısı Sayın Suat EKİN Bey'e sözü vermek istiyorum.

Suat EKİN (Siirt Belediye Başkan Yardımcısı) :

Sayın Başkan değerli katılımcılar sizleri en derin saygılarımla selamlıyorum. Bölgesel kalkınma planı toplantısı benim açımdan çok yararlı olmuştur. Güneydoğu Anadolu'da hayırlı olsun. Yalnız benzeri bir toplantının Siirt ilimizde de en kısa zamanda yapılmasını temenni ediyorum. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Sayın Ekin teşekkürler ediyorum. Şimdi sayın Ahmet KARTALKAYA söz istediler. Buyrun sayın KARTALKAYA

Ahmet KARTALKAYA (Maden Tetkik Arama Enstitüsü GAP Koordinatörü) :

Sabahki oturumda söz almıştım ancak zamanınızı fazla almamak için çok kısa kesmiştim, konuşmamı ancak konuşmaları dinledikten sonra GAP'la ilgili olmayan bir sürü şeyde gündeme getirildi üzüntüyle dinledik. Burada bir hocamız POMZA'dan bahsedince bana da söz hakkı düştü ben daha net daha somut örnekler geliştirmek üzere bu ikinci etapta söz aldım. Şimdi GAP bölgesi madencilik bakımından zengin bir bölgedir. Türkiye'deki fosfatların tamamı, Türkiye'deki asfaltitlerin tamamı GAP Bölgesinde yapılmaktadır. GAP bölgesinde MTA'nın tespit etmiş olduğu maden kaynaklarını ismen geçeceğim. Alüminyum, bakır, çinko, kurşun, demir, krom, manganez, asbest, çimento hammaddesi gibi 22 adet maden çeşidi tespit etmiş bulunmaktayız. Şimdi GAP bölgesi sadece petrol ve fosfat zengini bir bölgemiz değildir. Madencilığe bağlı olarak suni gübre sanayi geliştirilebilir, Demir çelik sanayi geliştirilebilir, teknoloji sanayi, refrakter sanayi geliştirilebilir ve yapı malzemeleri sanayi geliştirilebilir. Ben bunlar hakkında 1-2 dakika konuşmak istiyorum. Somut öneriler olması açısından ve GAP Bölgesini yakından ilgilendiriyor olması açısından. GAP Bölgesi üretime geçtiği zaman sulamada kullanılacak olan gübre, bura'nın ihtiyacı için Mersin ya da İskenderun'dan taşıma sistemleriyle karşılanmaya çalışılacaktır.

Halbuki Mazıdağı'nda MTA'nın çalışmalarında açığa çıkarttığı 70 milyon ton rezerve bir fosfat yatağımız vardır. Bu şu anda kapalı bulunuyor çünkü enerji girdileri oldukça fazladır eğer İranda veya yakın doğu ülkelerinden doğal gaz getirimi olursa bu tesisin faaliyete geçmesi ancak bu şekilde olacaktır. Bingöl Genç'te 60 milyon ton fosforlu demir cevheri vardır. Bu demir cevheri konsantre edilerek doğal gaz ile birlikte çelik üretiminde kullanılabilir. Siirt'te 25 milyon ton rezerve bakır-pirit yatağı bulunmaktadır. Bunların değerlendirilmesi lazım gelen yataklarımızdır. 1984 yılında bunun için bir konsorsiyum kuruldu uzmanlar çalıştılar yatağın 32 yılda işletmeye açılacağı 711 kişinin istihdam edileceği 124 milyon Dolar yatırım yapılarak 89 bin ton bakır konsantresinin elde edileceği hesaplandı ancak çeşitli nedenlerden dolayı bu proje hayata geçemedi. Türkiye'nin hatta dünyanın en önemli profirik yatakları Pötürge'de isten yatakları ise Bitlis ve Bingöl'de bulunmaktadır. Bunlara ilave olarak güçlü bir ateş tuğlası sanayi kurulabilir. Bölge çimento, alçı, kiremit ve hafif yapı malzemeleriyle mermek ve asbert gibi madenler bakımından da oldukça zengindir. Yapı malzemeleri sanayi kurulması çok önemlidir. Çünkü şu anda nüfusu 1 milyon olan illerimiz ilerde 4-5 milyona ulaştıklarından konutlaşma olacaktır. Sason, Lice ve Hani yörelerindeki önemli barit, ferre barit, Çelikhan yakınlarındaki florit, Diyarbakır Çermik'teki mika yatakları'da değerlendirilmelidir. Enerji kaynakları da Şırnak'ta bulunan 74 milyon ton asfatit rezerve ve Batman'da bulunan Türkiye Petrolleri tarafından petrol üretimide ayrıca değinilmesi yapılan gereken bir diğer konulardır. Sorularınız var ise yanıtlamaya hazırız aradada sorabilirsiniz zamanınızı fazla almak istemiyorum. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Sayın KARTALKAYA'ya teşekkür ediyoruz. Efendim son iki konuşmacımıza söz vereceğim Cayın Ceylan ORHUN buyrun efendim

Ceylan ORHUN (Ana Kültür Derneği Başkanı) :

Ben Ceylan ORHUN, Ana Kültür Başkanım 4 seneden beri başta Urfa olmak üzere Bölgede kadına yönelik bölgenin sosyo-ekonomik kalkınma sürecinde kültürel etkinlikler yapan bir kurumun yöneticisi olarak burada bulunuyorum.

Şanlıurfalı değilim Gönülden GAP'cıyım ama resmen GAP'lı değilim. Bu bağlamda beni dinlemenizi istiyorum. Hiçbir art niyet ve saldırı veya eleştiri getirmiyorum bölge insanına ve Şanlıurfa'lılara bu konunun da altını çizerek bir kenara koymanızı istiyorum. Ancak dışardan gelen ve dışardan gözleyen ve de kadımlarla dolayısıyla kadının olduğu yerde çocuk ve gençlerin olduğu birikiminden kaynaklanarak da sizlere ev ev kapı kapı merkez merkez dolaşarak ve bir çoğunuzun girmediği köylere girmiş biri olarak GAP'a getirmiş olduğunuz önerilerin hepsine katılıyorum. GAP'a benimde eleştirilerim önerilerim, izlenimlerim var özellikle çocuk, genç, kadın ko-

nusunda ve kültür konusunda. Ancak Namus cinayeti Berdel, başlık parası, kızların okumasının ayıp olduğu bir yerde GAP' ne yapmasını bekliyorsunuz. Çok özür dileyerek bu bölge insanının ve özellikle Şanlıurfa'nın ayıbıdır diyorum. Bu bağlamda eğer katılımcı planlamaya gerçekten katılmak istiyorsanız Tarım Birlikleri, Sulama Kooperatifleri, şu anda adını hatırlayamadığım ve burada olup olmadığını bilmediğim Millî Eğitim Müdürlükleri, Belediyeler, Kültür Müdürlüğü sizlere çok önemli sorumluluklar düşüyor. Bu bir kültür meselesidir. Kalkınma demokrasi, Kalkınma sürecinde kadının katılımı, siz genel kültür anlayışınızı değiştirmedikçe geleneklerinizi değiştirmedikçe ve de nüfusun % 50'sini oluşturan kadın bu sürece birebir katılmadıkça bu proje eksik kalacaktır. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Teşekkür sayın ORHUN, şimdi Sayın Nevval SEVİNDİ Hanımefendiye sözü veriyorum, Buyrun sayın SEVİNDİ,

Nevval SEVİNDİ (GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Danışmanı) :

Çok teşekkür ediyorum. Hanımefendiler Beyefendiler ben galiba son konuşmacıyım Çok genel olarak baktığımda bir kere istatistiki olarak ağırlıkla kamu kuruluşları çok az sivil toplum kuruluşları yani birey olarak sivil olanlar var birey bazında veya sivil toplum örgütü olarak ve herkeste ortak bir pozisyon bakışı olduğu açıkça görünüyör ve müthiş bir savunma dürtüsüyle konuşuluyor. Oysa beyin fırtınası özellikleri burada merkezi planlamadan katılımcı planlamaya dediğimiz zaman her ikisinde merkezi olmayan bir bakış açısı ister yani varolduğunuz oturduğunuz pozisyon değil. Masada oturduğunuz pozisyon dışında bir pozisyonda olmanız lazım. Masanın üstüne belki çıkmanız gerekiyor ama başka açıdan bakmak gerekli. Bu kadar savunmacı olup bu kadar sadece kendi pozisyonuna reaksiyon veren bir bakış açısıyla katılımcı planlama çok güzel çok hoşlanıyoruz bundan dedi. Herkez hemfikirdi ama bunun ne anlama geldiği anlatmaktan hiç kimse hoşlanmayabilirdi. İşte bunun anlamı hoşlanmayacağınız bir şey, çünkü insanların eleştirilmesi konunun ne olduğuna dair bakış açılarının eleştirilmesi tartışması kendi bakış açısının diğer bakış açısıyla yan yana oturup konuşabilmesidir. GAP deyince de akla hep Kültür Bakanlığından konuşan arkadaş hariç ve Ceylan'ın yaptığı kadın konusundaki konuşma hariç çünkü ona kadar hiç katılımcı planlamada kadın lafı geçmemesi hayret verici birşeydi gerçekten. Hiçbir resmi kuruluş ve diğerleri kadından söz etmediler ve Kültür Bakanlığı haricinde de hiç kimse neredeyse bir Naci İpek beyefendi hariç GAP denince tarım, tarım alanları barajlar hep geliyor akla ama kendi pozisyonundan bakarak aklıma gelen şeyler var yada oysa burda yaşayan insanlar çok renkli farklı diller, dinler, insan toplulukları giyim kuşam yaşam tarzı var ve bütün bu insanlarla birlikte bir planlama çalışmasını GAP İdaresi ilk defa deniyor. Bu Türkiye içinde önemli bir deneyim çünkü Türkiye bugüne kadar merkezi planlamaya başkoymuş bir

ülke olarak şimdi bundan sora başka ortaklı yani aynı masa etrafında herkesin birer sandalyeye sahip olduğu katılımcı bakış açısı istiyor. Burda herkes daha önce emir alan emir uygulayan durumundayken rollerini yeniden düşünmek zorunda ve hangi roldeyim ben, bu rol bana uygun mu, bana verilen iyimi kötümü? İstiyormuyum, istemiyormuyum, veya istediğimi dürüstçe söyleme cesaretine sahip miyim? Bir cesaret söz konusu eğer masanın etrafındaysanız bir sözlünüz olması lazım, eğer sözlünüz yoksa sizin altınızdan o sandalyeyi alabilirler almakta da çok haklıdırlar çünkü orda cesurca söylemek zorundasınız. Katılmak denen şey budur yani katılımçı olmak için konuşmak zorundasınız. Konuşmak gereksiz değil çok gerekli birşeydir. Çünkü konuşurken kullandığımız sözcükler davranış biçimlerimiz, mimiklerimiz ve düşünce biçimimizle anlattığımız kendi hayat felsefemizdir, yaşam tarzımızdır ve bütün ipuçlarını verir hiç gizlisi saklısı yoktur bu anlamda biz ne kadar gizlesekte Naci İPEK bey Urfa'lı biri olarak tabi burda planlanan herşeyin insan olduğuna belki en iyi örnektir ve planlamadan hiçbir şey almadıklarını çok güzel dile getirdi planlamadan hiç bir şey alamazlardı çünkü planlar onların bir şey almalarına dönük yapılmamıştır. Böyle bir planlama tekniği, bakışı yoktu. O yüzden almaları zaten hedef değildi. Bünyeye uygun olması isteniyordu evet bünyeye uygun olması da şimdiye kadar hedef değildi. Yani işte size elbise dikilmiştir ister giyersiniz ister giymezsiniz, bolda gelirse önemli değil.

O yüzden benim ilgimi çeken nasıl kadın konusunun katılımcı planlamayı seven herkez tarafından asla göz önüne alınması gibi ikinci bir durumda bu bölge tümüyle OHAL bölgesidir. Siyasi anlamda en karmaşık bölge, silahlı çatışmanın yaşandığı bölge ama hiç kimse bundan söz etmedi sanki burda öyle bir durum yok burada hiç öyle şeylerden yaşanmadı bunun dışında başka bir şey yapılmış gibi. Bunu göz önüne almadan nasıl bir sosyal planlama yapılacak nasıl teknik altyapı hazırlanacak çünkü ondada birçok mazeret olarak belirtilen durumlar siyasetçilerin tutumlarıyla birlikte bu tür kısıtların olmasıydı. Demek ki biz bu OHAL durumunu ve siyasi pozisyonu da dikkate almak buradaki politik sorunları da, dağıtılan köyleri, göçen insanları, yeniden yerleşimleri, buna bağlı olarak varolan kültürel sorunları işte sosyal yapıları yani inanılmaz bir sorun boyutu var o yüzden yani sizin kurumunuzun işlemleri o kadar önemli değil insanları ilgilendirmiyor yani. Sizde katılımcı planlamaya bakış açısından ve katılımcı olarak bakmadığımız için savunmacı bir bakış açısı geliştirmiş durumdasınız.

Bir diğer eksik ise benim dikkatimi çeken 21. yüzyıldayız, hiç gelmeyecek dediğimiz yüzyıl gelmiş bulunuyor ve buna da bilgi çağı diyorlar Bilginin üretimiyle ilgili çok küçük bir değinme oldu üniversitelerle ilgili ona da hemen itiraz geldi ama bilgi üretimi yok, olmadığı içinde bilgi çağı konusunda dünyada yeni bir yapılanma var GAP İdaresi' de katılımcı Planlamayı önererek yeni bir yapılanma önermiş oluyor. Türkiye'nin yeniden yapılanması ve bölgenin yeniden yapılanması çok iyi bir örnek olmalı ki öyle bir örneklemeden yola çıkarak Türkiye'ye çok yardımcı ola-

bilirler. Yani Türkiyeyle bölge arasındaki etkileşimi hızlandırmak çok mümkün olabilir ve artık geçmiş yüzyılın kitlesel olan biz yaparız felsefesi bireyselliğe kayıyor tamamen insan odaklı olması birey odaklı olması demektir zaten, peki nerede buranın girişimcileri? Kim yetiştirecek bunları nerde kadın girişimciler? Kadınlara destek, kurumsal açıdan kadınlara dönük bakış açısı? Kadının önünü açacak planlamalar? Bölge kadını olmadan kalkınacağı zannediyorsa çok yanlış, son olarak ciddi eksik bu bölgede sinema yok. Sinemaya gittiği için öldürülen kadının eşyle ve o sinemadan yaralı çıkan kızla röportaj yaptım, sinemaya gitmemişi sadece girip çıkmıştı sadece ama sinema kötü anlamda anlaşılıyor artık bu bölgede sadece sex filmi oynatılan bir yer diye sinema kültür aracı olmaktan çıkarılmıştı. Yani sosyal etkileşim alanları olmayan bir toplum nelerle karşılaşacak sosyal etkileşim alanları olmadığı gibi kültürel etkileşim alanlarında yok, bunun karşılığında iyice küçülen içine kapanan cemaatler anlamındadır. Buda sorunların odağı halini alır ve zaten bu bölge sorunlu bir bölge Bunun yapılacak her türlü maddi ve mühendislik yatırımından daha önemli olduğunu sanırım samimi olarak herkez kendine itiraf eder çeşitli nedenlerden dolayı itiraf edemese de yani bunu gözü açık olan herkes görebilir. Bu bölgenin en büyük sorunu bu.

Kültürel ve sosyal örgütlenme biçimleri. Eğer bunlar üzerinde düşünmeden ve bunları yenilemeden asla ve asla GAP idaresi bütün iyi niyetine rağmen burada bir şey yapamaz. Bunu GAP idaresinin düşündüğü kadar bölge halkında bölgedeki diğer kurumlarında böyle düşünmesi gerekiyor ve katılımcı planlamaya önce ailenizden ve kendinizden başlamalısınız diye düşünüyorum. Çünkü ailede katılımcı olmayanın sokakta olacağını hiç sanmıyorum. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Tamer ARPACI :

Teşekkürler Sayın Sevindi.

ŞANLIURFA KATILIMCI LİSTESİ

ADI SOYADI	KURUM	TEL
A.D. KESKİNER	KÖY HİZM. ARŞ. ENST.	0414 313 28 83
ABDULKADİR AKÇİN	GEBZE YÜK. TENK. ENST.	0262 653 84 95
ABDULKADİR AKSU	TCDD GENEL MÜD. APK	0312 309 95 15
ADALET BUDAK	GAP İDARESİ	314 17 50
ADİLE ALMAZ	TEMA	0414 316 52 49
AHMET AKBIYIK	Ş. URFA ESNAF ODALAR BİRLİĞİ BAŞ.	215 45 89
AHMET AL	BAYINDIRLIK	0414 313 26 06
AHMET ÇIKMAN	KÖY HİZM. ARŞ. ENST.	0414 313 28 83
AHMET DÜZGÖR		
AHMET EKE	DIYARBAKIR KÖY HİZ. BÖL. MÜD.	
AHMET KARTAKEMET	MTA	312 287 34 30
AHMET KASIMOĞLU	DSİ XV. BÖLGE MÜD.	0414 313 29 10
AHMET YAŞAR	Ş. URFA BELEDİYESİ	0414 313 16 34
ALİ GÖL	HALFETİ/ARGİL BELEDİYE BAŞKANI	758 22 62
ALİ KAYA	KÖY HİZMETLERİ BÖLGE MÜDÜRÜ URFA	
ALİM ÇOPUROĞLU	GAP İDARESİ	0312 440 02 15
ASLAN ODABAŞI	URFA TARIM REFORMU BÖL. MÜD.	0414 313 23 80
AYCAN ALTAY	GAP İDARESİ	442 23 24
AYÇA ERGİN	İDEA	0312 442 06 44
AYDAN EMİRALI	GAP İDARESİ	442 23 24/1631
AYGÖL FAZLIOĞLU	GAP İDARESİ	440 13 02/145
AYNUR YÜKSEL	DSİ	312 30 41
AYŞE YILDIZ PAKYÜREK	HARRAN ÜNİV. ZİR. FAK.	0414 247 04 03
AYTEN ÇİMEN	ÖĞRENCİ (KIZ MESLEK LİSESİ)	312 55 99
BAHİR KARLI	HARRAN ÜN. ZİRAAT FAK.	247 03 84-86
BEKİR EROL AK	HARRAN ÜNİV. ZİR. FAK.	0414 247 26 97
BELMA KÜTÜK	DSİ	313 29 10
BİLAL YAPICIER	ŞRT TV	0414 315 49 42
BURHAN TANRIKÖL	DHİMŞ G. MÜD.	212 612 00 10
CAN KAFDAÇLI	GAP İDARESİ	0312 440 02 15
CEMAL ALTUĞ	ÇEVRE İL. MDR. YRD.	414 314 51 38
CEMAL CAHİT COŞKUN	GÜNEYDOĞU TV.	0542 516 57 97
CEREN ÖZER	GAZİANTEP GAP GİDEM	0342 230 05 29
CEYLAN ORHUN	ANA KÜLTÜR	0212 249 00 26
ÇAĞLAR TAMER ALMU	OTURUM BAK	
ÇETİN ŞEN	TEMAV	0414 247 08 32
Deniz ŞENSOY	GAP GİDEM	0414 313 36 42
DİLEK ÖZER	GAP İDARESİ	314 17 50
DR. FERZAN AVŞAR	KIRKARELİ KÖY. HİZ. AYTA. ARŞ.	288 21 448 85
DR. NAMIK KIRAZLAR	TAR. VE KÖY İŞL. BK. APK	312 425 19 00
DURMUŞ ALI ATALAY	DİCLE ÜNİV. ZİR. FAK. DEK.	0412 248 85 10
EKKREM GÜMÜK	GAP İDARESİ	314 17 50

ADI SOYADI	KURUM	TEL
EKREM YALÇIN	DSİ	313 29 10
EMİNE AKIN	GAP İDARESİ	0312 442 23 24
ENVER BİLGİN	SET BİR	0312 212 79 02
ERDAL ERDEM	GAP İDARESİ	314 17 50
ERDEM ÖNER	TAR. VE KÖY İŞL. BK. YAYIN	466 82 74/258
ERKAN ALEMDAROĞLU	GAP İDARESİ	
ERKAN ŞALA	GAP İDARESİ	314 17 50
ERÖL ÖZÇİRPİCİ	GAP İDARESİ	0312 442 23 24
ESRA TİMURTAŞ	GAP İDARESİ	314 17 50
FEZA YÜCETEPE	GAP İDARESİ	314 17 50
FİLİZ DOĞANAY	GAP İDARESİ	0312 442 23 24
FUAT YÜKSEL	DSİ 15. BÖL.	331 329 10
GÖKHAN MİTTİN	GAP İDARESİ	0414 314 17 50
GÜLAY ASLAN	MİLLİ EĞ. BAK. APK	312 413 14 80
GÜNER SAYGILI	KÖY HİZMETİ GENEL MÜD.	
GÜNEŞ ERDOĞAN	GAP İDARESİ	312 440 52 10
GÜŞAH DALGIÇ	GAP İDARESİ	314 17 50
H. İBRAHİM AKŞİT	HARRAN KAYMAKAMI	0414 441 20 01
H. İBRAHİM YILMAZ	KÖY HİZM. ANK.	312 287 81 00
HAKAN BEZİRCİ	GAP İDARESİ	0312 442 23 24
HALİL AGAH	GAP İDARESİ	0312 442 23 24
HALİL GELENER	EMEKLİ	312 41 32
HALİL POLAT	KÖY HAV. ARAÇ	313 28 83
HALUK COŞKUN	ŞANLIURFA BLD. BŞK. VK.	313 62 00
HAMİT ÇALIŞ	Ş. URFA PLANLAMA MÜDÜRÜ	
HANDAN GİRAY	GAP İDARESİ	442 23 24
HARUN ÖZASLAN	GAP İDARESİ	314 17 50
HASAN AKBAŞ	URFA TARIM REFORMU BÖL. MÜD.	0414 313 23 80
HASAN ÇALIŞKAN	ŞANLIURFA SANAYİ VE TİCARET İL. MÜD.LÜĞÜ	0414 313 40 98
HASAN DURSUN	KHGM ANK.	287 33 60/2681
HASAN KÖROĞLU	DSİ XV. BÖL. MÜD.	0414 313 29 10
HAŞİM ÖÇÖT	GAP İDARESİ	0312 438 53 33
HİKMET KARAZEBEK	HARRAN ÜNİV. TIP FAK.	0414 316 55 23
HİZAN ERCAN	TAR. REF. BL. MD.	313 29 41
HÜSEYİN ALJOÇLU	KÖY. HİZ. GEN. MÜD. YRD.	312 287 72 20
HÜSEYİN DEMİR	GAP İDARESİ	
HÜSEYİN DURAN	GAP İDARESİ	0312 440 02 15
İBRAHİM ACIOĞLU	YAYKIK BELEDİYE BAŞKANI	717 30 12
İHSAN ALBAYRAK	URFA KÖY HİZ. ARAŞTIRMA ENST.	0414 313 57 80
İLKER ÖZGÜR	GAP İDARESİ	314 17 50
İMAN GEVGİR	BOZOVA BELEDİYESİ	711 58 78
İRFAN YEŞİLNAÇAR	HARRAN ÜNİV.	414 313 15 52
İSMAIL İPAR	DSİ XV. BÖL. MÜD.	0414 313 29 10

ADI SOYADI	KURUM	TEL
İSMAİL SEYHAN	MTA	312 287 34 30
İSMAİL YAMAN	GAP İDARESİ	314 17 50
İSMAİL YILDIZ	DSİ XV. BÖL. MÜD.	0414 313 29 10
İSMET ÖNCEL	HASVAK Ş. URFA ŞUB. BAK.	312 45 79
İZAZ AKIL	Ş. URFA SAĞLIK İL. MÜDÜRÜ	314 19 85
İZZET İBRİKÇİOĞLU	DIYARBAKIR BASIN-YAYIN İL. MÜD.	0412 228 66 40
KAAN PEKER	Ş. URFA VALİ YARDIMCISI	
KADİR ÇEVİK	ŞKT	0414 315 49 42
KAYA YAŞINOK	GAP İDARESİ	
KAZIM CANLI	TARIM REFORMU	414 313 23 80
KAZIM DEMİR	DSİ 15. BÖLGE	0414 213 29 10
KAZIM ÖZDİL	TARIM REFORMU	414 313 23 80
KEMAL KAPAF	DSİ	313 29 10
KEMAL KURT	GAP-GİDEM ADIYAMAN	216 02 65
KEMAL POLAT	TİC. VE SAN. ODA.	215 11 99
KENAN MORTAN	GAP İDARESİ	
LÜTFİYE BİRGEL	KÖY HAV. ARAÇ	313 28 83
M. AKİF İŞİK	KÜLTÜR BAKANLIĞI	0312 309 25 40
M. ALİ AKIN	KÖY HİZM.	314 36 27
M. ALİ ALTUN	KÖY HİZ. ADANA BL. MD.	322 346 20 47
M. SAİT MELİH	TİC. VE SAN. ODA.	0532 695 74 20
MAHİMUT ARSLANHAN	TCDD VL. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	0322 453 31 50
MEHMET ALİ ASLAN	GAP DERGİSİ	312 86 85
MEHMET APAYDIN	MTA	0312 287 34 30
MEHMET ÇAĞMAN	URFA KÖY HİZ. BÖL. MÜD.	0414 313 34 42
MEHMET PAKSOY	GAP İDARESİ	314 17 50
MEHMET YILDIRIM	EYÜP NEBİ BLD. BŞK.	414 529 10 03
MEHMET YILDIRIR	GAP İDARESİ	0414 314 17 50
MEHMET URAL	BOZOVA BLD. BŞK.	711 58 78
MELİK ÇAKMAK	GAP İDARESİ	
MELİHAT YURTTAŞ	GÖVENLİK ŞUBE	0414 312 22 20
MERAL ÖNEY	DHİMİŞ G. MÜD.	212 612 00 25
MİTHAT ALYURT	MİMİ BĞ. MDR.	0535 716 68 59
MURAT AKTAŞ	TAR. KREDİ GEN. MÜD.	0312 215 28 42
MURAT CANDEMİR	Ş. URFA GAP GİDEM	0414 313 36 42
MURAT KURT	ŞANLIURFA BELEDİYESİ	0414 313 28 88
MUSA AKAY	ZİRAAT ODASI BŞK. YRD.	0414 262 14 94
MUSTAFA AYDOĞDU	GAP İDARESİ	
MUSTAFA BULUNMAZ	KAPIKAYA BLD. BAŞK.	0532 295 52 38
MUSTAFA GAVUN	GAP DERGİSİ	312 86 85
MUSTAFA GÖL	HALPETİ/ARGİL BELEDİYESİ	758 22 62
MUSTAFA ÖZERDEM	GAP İDARESİ	314 17 50
MUSTAFA PIRILCI	HARRAN ÖNL.	0542 390 14 15

ADI SOYADI	KURUM	TEL
MUSTAFA SÖNMEZ	GAZIANTEP TEAŞ BÖL. MÜD.	0342 321 50 28
NAÇI İPEK	GAZETECİ URFA	0414 215 16 63
NECATİ KIRMIZITOPRAK	TEDAŞ	247 17 86
NECATİ ÖZKAN	GAP İDARESİ	0312 442 23 24
NECATİ TÜYSÜZ	DSİ	313 29 10
NECMETTİN BÜYÜKKILIÇ	URFA ORMAN BÖL. MÜD.	0414 216 34 60
NEDRET ÖZEL	GAP İDARESİ	314 17 50
NESİBE ALMAÇA	KÖY HAV. ARAÇ	313 28 83
NEŞE HAKTANIR	ERCIYES ÜNİVERSİTESİ	0352 437 00 80
NEŞET VURAL	KÖY HİZ. BÖL. Ş. URFA	313 34 42
NEVAL SEVİNDİ	GAP İDARESİ	312 442 23 24
NEYZAT KARA	TEVAM VAKFI	316 52 49
NEZİR SÜTOĞLU	HAK BANK BÖL. MD.	414 313 73 06
NİLGÜN KIRDIM	GAP İDARESİ	0312 440 40 83
NURCAN BAYSAL	DIYARBAKIR GAP-GİDEM	0412 228 39 45
OKAN ERGÖN	GAP İDARESİ	0414 314 17 50
OKTAY SEZGİN	KOSGEP	314 41 22
OLCAY ÜNVER	GAP İDARESİ	
ORHAN DOĞAN	KÖY HİZM. ANK.	312 287 72 55
OSMAN ÖZTÜRK	TEAŞ GEN. MÜD.	312 212 60 00
ÖMER FARUK ACAR	GAP İDARESİ	314 17 50
ÖMER KAFAP	DSİ	313 29 10
ÖNDER KAZAZOĞLU	ALARKO HOLDİNG	0212 259 79 55
ÖNDER KULULAR	TAR. KREDİ GEN. MÜD.	0312 215 54 74
ÖZGÜR AŞVAR	GAP İDARESİ	314 17 50
PROF. DOK. ALANER YÜCEL	HARRAN ÜN. ZİRAAT FAK.	0414 247 03 83
PROF. DR. NEJAT BERBEROĞLU	ANADOLU ÜN.	222 335 88 95
RAHİM AKYILDIZ	DOĞU HOLDİNG	0414 215 73 13
RAHİME BİLER	ÖĞRENCİ (KIZ MESLEK LİSESİ)	312 45 12
RAMAZAN BAYAR	KANLIYAVŞAR BELEDİYE BAŞKANI	718 20 07
RAUF KINACI	DSİ	313 22 17
REMZİYE GÖKALP	ÖĞRENCİ (KIZ MESLEK LİSESİ)	312 07 47
REŞAT GÜLBAÇ	TÜGSAŞ	0312 212 60 80
RUIHSAR YENİGÜN	GAP İDARESİ	442 23 24/1482
SABRİ GÖRSSES	ŞANLIURFA BELEDİYESİ	0414 313 28 88
SEDAT ZEYTUNLU	Ş. URFA İL ÇEVRE MÜDÜRLÜĞÜ	314 51 38
SELMA GÖKEŞME	TÜGSAŞ	0312 212 60 80
SEMİH DENGİ	GAP İDARESİ	0414 314 17 50
SEMRA EREN	EMEKLİ ÖĞRETMEN	0414 313 32 80
SEVGİ ÖZEL	GAP İDARESİ	314 17 50
SİBEL ALMASULU	GAP İDARESİ	314 17 50
SİDDİKA CANDOĞA	SAĞLIK BAKANLIĞI	435 64 40/1152
SİNAN ÖZDEN	GAP İDARESİ	0414 314 17 50

ADI SOYADI	KURUM	TEL
SITKI BAYAR	KANLIVAŞAR BELEDİYESİ	0414 718 20 08
SUAT EKİN	SİİRT BELEDİYESİ BŞK. YRD.	0484 223 22 60
SÜHEYLA ALTIPARMAK	EMEKLİ ÖĞRETMEN	312 22 59
ŞÖKRAN KAYACAN	DETAŞ MÜESSESE MÜD.	0414 247 18 51
ŞÖKRÜ AŞÇI	GAP İDARESİ	0312 442 23 24
TAHIR AKIL	DSİ XV. BÖL. MÜD.	0414 313 29 10
TAHIR KEHECİOĞLU	GAP İDARESİ	314 17 50
TEFARUK HAKTANIR	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	0352 437 00 80
TÖLİN ONANER	GAP İDARESİ	
TÜRKAN MELİK	DSİ XV. BÖL. MÜD.	0414 313 29 12
TÜRKER SÜMER	DLH	315 61 41
UFUK KIRMIZI	GAP İDARESİ	312 442 23 24
UĞUR KALKAN	DSİ XV. BÖL. MÜD.	0414 313 29 10
VAHİT ARAS	GAZETECİ	312 280 21 64
VEDAT ÖZBİLEN	GAP BKİ	312 442 23 24
VELİ DEĞİRMENÇİ	KÖY HİZM. ARŞ. ENST.	0414 313 28 83
VERDA AL	GAP İDARESİ	314 17 50
VEYSİ DÜZER	DSİ	313 29 12
YAHYA DEMİRKOL	ŞANLIURFA SANAYİ VE TİCARET İL.MD.LÖĞÜ	0414 313 40 98
YALÇIN BULUT	ŞANLIURFA VALİ YARDIMCISI	
YALÇIN DOĞANER	TARGEV	0312 287 68 88
YASİN GÜREŞÇİ	Ş. URFA GAP-GİDEM	313 36 42
YENER AKAY	GAP İDARESİ	314 17 50
YILDIZ IŞIK	MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI	0312 413 14 82
YUSUF KARAÇOBAN	Ş. URFA İL ÇEVRE MÜDÜRLÜĞÜ	0414 314 51 38
YÜKSEL DEMİR	DSİ	313 29 10
ZEYNEP AKINCI	GAP BKİ	312 442 23 24

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

ADRES : Willy Brandt Sokak, No: 5 06680 Çankaya - ANKARA - Tel: (0.312) 442 23 24 Fax: (0.312) 440 13 84
BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ : Şanlıurfa Tüneli Çıkış Ağzı, P.K. 155 ŞANLIURFA - Tel: (0.414) 314 17 50 Fax: (0.414) 313 50 73
E-mail: gap-x@gap.gov.tr internet: www.gap.gov.tr

GAP BÖLGE KALKINMA PLANI
PROJE EKİBİ
Cinnah Cad. No. 96/9
06550 Çankaya/ANKARA
Tel : (0.312) 440 52 10 • Fax : (0.312) 440 52 76
Internet : www.gapplan.org
e-mail : ozbilen@gap.gov.tr